

**Skupština Crne Gore
Parlamentarni institut
Istraživački centar**

Istraživački rad:

**Uloga lokalne samouprave u finansiranju obrazovnog sistema i izboru
direktora škola u pojedinim zemljama regiona i EU**

Podgorica, avgust 2017. godine

Broj: 9/2017

Klas. br: 00-52-4/17-

Datum: avgust 2017. godine

Pripremio: Istraživački centar – Parlamentarni institut

**Stavovi izrečeni u tekstu ne predstavljaju zvaničan stav Skupštine Crne Gore.*

*** Svi pojmovi upotrijebljeni u istraživačkom radu u muškom gramatičkom rodu obuhvataju muški i ženski rod lica na koja se odnose.*

SADRŽAJ

UVOD.....	4
1. IZBOR DIREKTORA OSNOVNIH I SREDNJIH ŠKOLA: PROCEDURA I ULOGA LOKALNE SAMOUPRAVE.....	5
1.1 Albanija.....	6
1.2 Austrija.....	6
1.3 Bosna i Hercegovina.....	6
1.4 Češka.....	8
1.5 Estonija.....	9
1.6 Finska.....	9
1.7 Hrvatska.....	10
1.8 Kosovo.....	10
1.9 Litvanija.....	11
1.10 Makedonija.....	11
1.11 Njemačka.....	12
1.12 Portugalija.....	13
1.13 Slovačka.....	13
1.14 Slovenija.....	14
1.15 Srbija.....	15
1.16 Španija.....	16
1.17 Švedska.....	17
2. FINANSIRANJE OBRAZOVNOG SISTEMA: IZVORI I ULOGA LOKALNE SAMOUPRAVE.....	18
2.1 GLOSAR.....	23
2.2 DIJAGRAMI KRETANJA FINANSIJSKIH SREDSTAVA PO ZEMLJAMA.....	24
IZVORI INFORMACIJA.....	80

UVOD

„Finansiranje školskog obrazovanja centralna je tema brojnih aktuelnih rasprava u Evropi. Ograničenja javne potrošnje koja su uslijedila kao posljedica finansijske i ekonomske krize otvorila su pitanja o načinu na koji obrazovni sistemi mogu prebroditi postojeće društvene i ekonomske izazove. Donosioci odluka na nacionalnom i evropskom nivou, kao i stručnjaci u oblasti obrazovanja, traže načine za obezbjeđivanje dovoljnog obima sredstava za škole, istovremeno podstičući što efikasnije korišćenje javnih sredstava. Ovo je razlog zbog koga je finansiranje obrazovanja kao najviši prioritet uvršteno u agendu politika i istraživanja.

U kontekstu strategije Evropa 2020 (strategija rasta EU u tekućoj deceniji), ulaganje u obrazovanje smatra se ključnim prioritetom. To od državnih organa, naročito onih nadležnih za obrazovanje, zahtijeva donošenje političkih mjera i inicijativa. Izazov je razviti i usvojiti pametne politike ulaganja koje će podržati razvoj ljudskog kapitala s ciljem poboljšanja zapošljivosti, kako bi se generalno podstakao ekonomski rast i njegovala socijalna inkluzija. U tom smislu, Zaključci Savjeta o ulaganju u obrazovanje i osposobljavanje, koji predstavljaju odgovor na „Novi pogled na obrazovanje: ulaganje u vještine za bolja socioekonomska postignuća“ i „Godišnje istraživanje rasta za 2013.“, pozivaju zemlje članice da učine prioritetnim i, ako je moguće, ojačaju ulaganje u obrazovanje i osposobljavanje, radeći pritom na unapređenju efikasnosti takve potrošnje i podsticanje rasprava na nacionalnom nivou koje se odnose na održive i uravnotežene mehanizme finansiranja, uključivanjem šireg kruga zainteresovanih strana.“¹

Predmet ovog istraživačkog rada je predstavljanje nivoa vlasti (organa) koji su odgovorni za finansiranje osnovnog i srednjeg školskog obrazovanja, utvrđivanje u kojoj mjeri regionalni i lokalni organi doprinose finansiranju školskog obrazovanja iz sopstvenih prihoda, kao i analiza izbora direktora ustanova osnovnog i školskog obrazovanja u pojedinim zemljama regiona i drugim evropskim zemljama.

S tim u vezi, Eurydice izvještaj Evropske komisije², koji je izrađen „u cilju promovisanja boljeg poznavanja i razumijevanja načina na koji finansijska i druga sredstva dopijevaju do škola, organa ili tijela koji su nadležni za dodjelu sredstava“, korišćen je kao izvor informacija u dijelu predstavljanja opšte strukture sistema finansiranja škola, i to u 27 država članica EU, kao i na Islandu, u Lihtenštajnu, Norveškoj i Turskoj. Uz to, kao Prilog radu predstavljeni su *Dijagrami kretanja finansijskih sredstava* koji nude pregled glavnih tokova finansiranja, odnosno dodatne informacije o organima uključenim u prenos sredstava školama u svakoj analiziranoj zemlji.

Pored toga, predstavljena je i uloga lokalnih samouprava u izboru direktora osnovnih i srednjih škola, kao i sama procedura izbora direktora onamo gdje je ta informacija bila dostupna, i to u 17 zemalja regiona i zemalja članica Evropske unije. Za prikupljanje ovih informacija korišćeni su odgovori na upitnik upućen parlamentima posredstvom mreže Evropskog centra za parlamentarna istraživanja i dokumentaciju (ECPRD).³

¹ Evropska komisija /EACEA/Eurydice, 2014. Finansiranje škola u Evropi: mehanizmi, metode i kriterijumi u javnom finansiranju. Izvještaj Eurydice-a. Luksemburg: Kancelarija za publikacije Evropske unije

² *Ibid.*

³ ECPRD (Evropski centar za parlamentarna istraživanja i dokumentaciju) je posebno tijelo podržano od strane Evropskog parlamenta i Parlamentarne skupštine Savjeta Evrope, a riječ je o međunarodnoj mreži odjeljenja za istraživanje i dokumentaciju, koja povezuje službe zadužene za prikupljanje i širenje informacija. Cilj je da se olakšaju kontakti i razmjena informacija između parlamenta zemalja članica. Podaci navedeni u odgovorima na ECPRD upitnike ne predstavljaju zvanične stavove parlamenata.

1. IZBOR DIREKTORA OSNOVNIH I SREDNJIH ŠKOLA: PROCEDURA I ULOGA LOKALNE SAMOUPRAVE

Kada su u pitanju kriterijumi i procedure imenovanja direktora obrazovnih ustanova u 17 analiziranih evropskih država, očigledne su određene sličnosti samih procedura, ali je evidentna i raznolikost po pitanju podjele nadležnosti i drugih detalja u okviru tih procedura. Po pravilu, ovo pitanje uređeno je zakonom kojim se reguliše oblast obrazovanja, sa izuzetkom Finske, u kojoj procedure imenovanja direktora škola nijesu usaglašene na državnom nivou, već se utvrđuju podzakonskim aktima. U svim zemljama koje su bile predmet analize, procedura imenovanja direktora škola vrši se putem javnog oglasa, odnosno javnog konkursa, u skladu sa utvrđenom procedurom i kriterijumima.

S obzirom na to da je osnovno i srednje obrazovanje u većini analiziranih država u nadležnosti lokalnih samouprava, proces imenovanja direktora obrazovnih institucija najčešće sprovode lokalne vlasti ili školski odbori, odnosno školski savjeti. Tako u Albaniji izbor vrši organ lokalne vlasti na predlog školske komisije, dok je procedura ustanovljena instrukcijama nadležnog ministra. I u Švedskoj izbor vrši lokalna vlast, dok u Portugalu i Sloveniji odluku o imenovanju donosi školski odbor većinom glasova svih članova.

U nekim državama ingerencije u okviru procedure imenovanja direktora škola podijeljene su između više nivoa vlasti. U Češkoj proceduru ustanovljava nadležno ministarstvo, dok izbor vrši osnivač škole ili školski savjet. U Hrvatskoj i Srbiji kandidata za direktora predlaže školski odbor, odnosno organ upravljanja, dok tu odluku mora odobriti nadležni ministar. Takođe, u nekim državama nadležnost za ovaj proces zavisi od toga koji organ državne uprave ili lokalne samouprave je osnivač obrazovne institucije za koju se direktor bira. Takva je situacija u Estoniji i Litvaniji i Makedoniji gdje predsjednik opštine imenuje direktore škola čiji je osnivač opština, dok direktora škole koju je osnovala država imenuje nadležni ministar (s tim što u Makedoniji u oba slučaja školski odbor prethodno predloži dva kandidata). U Slovačkoj takođe imenovanje direktora vrši osnivač škole na predlog školskog odbora, s tim što u toj zemlji osnovne škole osnivaju organi lokalne vlasti, dok su srednje škole pod nadležnošću organa regionalnih vlasti. U Španiji imenovanje direktora vrši mješovita komisija koju čine predstavnici nadležnog organa vlasti i zaposleni u školi. Na Kosovu proceduru izbora direktora sprovodi mješovita komisija koju čine predstavnici opštine i nadležnog ministarstva, dok se u Finskoj i Litvaniji za tu potrebu formiraju *ad hoc* komisije.

Situacija u Austriji i Njemačkoj je specifična s obzirom na njihovo federalno uređenje, tako da određenu ulogu u tom procesu igraju i regionalne, odnosno pokrajinske vlasti. U Austriji regionalni školski savjeti predlažu tri kandidata, od kojih ministar bira jednog, dok u Njemačkoj školska konferencija predlaže kandidata nadležnom pokrajinskom organu vlasti, koji vrši odabir.

U šest analiziranih država (Albanija, Češka, Estonija, Finska, Njemačka⁴ i Švedska) mandat direktora škola je stalan, tj. s njima se zaključuje ugovor na neodređeno vrijeme. S druge strane, u devet država direktori škola biraju se na ograničen period, koji u Bosni i Hercegovini, Makedoniji, Portugalu, Srbiji i Španiji iznosi četiri godine, a u Austriji, Hrvatskoj, Slovačkoj i Sloveniji pet godina. U nekim zemljama u kojima je mandat direktora ograničen postoji i dodatno ograničenje u vezi sa njegovim obnavljanjem, tako da na, na primjer, u Makedoniji i Portugalu taj mandat može biti obnovljen samo jednom, tj. ista osoba može biti direktor škole najviše u dva uzastopna mandata. S druge strane, mandat direktora škola može bez ograničenja

⁴ S tim što u Njemačkoj direktori škola prolaze kroz period probnog rada tokom prvih 12 mjeseci obavljanja funkcije.

biti obnavljan u Hrvatskoj, Sloveniji i Španiji, dok u Austriji može biti produžen na neodređeno vrijeme.

Kriterijumi za mjesto direktora škole variraju u zavisnosti od države, ali po pravilu uključuju adekvatan nivo obrazovanja iz oblasti prosvjete, određeni broj godina iskustva na poslovima u oblasti školstva, kao i posjedovanje odgovarajuće licence u zemljama u kojima takav sertifikat postoji. U određenom broju država postoji i obaveza podnošenja projekta upravljanja školom tokom trajanja budućeg mandata, dok u nekim zemljama postoje i dodatni zahtjevi koje kandidati moraju ispuniti kako bi njihove prijave bile razmatrane.

1.1 Albanija

Imenovanje direktora javnih škola u Albaniji u nadležnosti je organa lokalne vlasti nadležnog za oblast obrazovanja. Procedura odabira kandidata vrši se putem javnog konkursa, na osnovu koga komisija za evaluaciju predlaže dva kandidata između kojih se vrši finalni odabir. Sama procedura imenovanja i razrješavanja direktora škola vrši se na osnovu instrukcija koje izdaje nadležni ministar. Direktori škola nemaju vremenski ograničen mandat.⁵

1.2 Austrija

Javni konkurs za imenovanje direktora škola u Austriji raspisuje Savezno ministarstvo obrazovanja i ženskih pitanja, koje objavljuje oglas u državnom listu *Wiener Zeitung*. Ovaj oglas po pravilu sadrži opšte uslove i opis potrebnih kvalifikacija (adekvatno zvanje nastavnika, najmanje šest godina iskustva na poslovima školskog nastavnog osoblja). Regionalni, odnosno pokrajinski školski savjeti⁶ zaduženi su za sprovođenje procedure izbora direktora, te stoga same procedure variraju u određenoj mjeri u zavisnosti od pokrajine. Generalno, vrši se provjera stručnih referenci iz biografija kandidata. Institucije zadužene za školstvo mogu izdavati mišljenja, dok se mogu održavati i intervjui s kandidatima, koji takođe mogu biti podvrgnuti procesu provjere sposobnosti.

Nadležni organ regionalnog školskog savjeta sačinjava predlog kojim se nominuju tri moguća kandidata, koji se podnosi Saveznom ministarstvu obrazovanja i ženskih pitanja. Savezno ministarstvo dužno je da razmotri predlog, analizirajući i prpratnu dokumentaciju, dok konačan izbor jednog od tri ponuđena kandidata za mjesto direktora vrši ministar. Izuzetno, ukoliko je za poziciju direktora odabran nastavnik koji je u stalnom radnom odnosu, predlog o imenovanju se dostavlja predsjedniku Austrije.

Mandat direktora škola u Austriji prvobitno je bio ograničen na četiri godine, s tim što je ovo ograničenje moglo biti ukinuto u odsustvu negativnih izvještaja o radu, te pod uslovom da je direktor, pored obavljanja radnih obaveza, u predviđenom roku uspješno pohađao kurs o upravljanju školama. Međutim, u skladu sa novim zakonodavstvom, mandat direktora škole iznosi pet godina, i može biti produžen na neodređeno pozitivnim aktom nadređenog organa vlasti, dok je polaganje neophodnih kurseva za upravljanje školama jedan od uslova za imenovanje direktora.⁷

1.3 Bosna i Hercegovina

Federacija BiH

U Federaciji BiH obrazovanje nije regulisano na nivou entiteta, već na kantonalnom nivou, te će stoga kao primjer biti naveden slučaj Kantona Sarajevo. Kada je radi o imenovanju direktora

⁵ ECPRD Request no. 2837, *The role and function of the School Principal/Head Teacher*, 12 May 2015

⁶ Austrija je država federalnog uređenja, teritorijalno podijeljena na devet regija, odnosno pokrajina (njem. *Länder*).

⁷ ECPRD Request no. 2837, *The role and function of the School Principal/Head Teacher*, 12 May 2015

obrazovnih institucija, to pitanje je na nivou ovog kantona regulisano Pravilnikom o izboru i imenovanju direktora osnovnih škola u Kantonu Sarajevo.

U skladu s ovim Pravilnikom, opšti uslovi koje svaki kandidat za direktora škole mora ispunjavati su sljedeći:

- da nije otpušten iz državne službe kao rezultat disciplinske mjere na bilo kojem nivou u Bosni i Hercegovini (na nivou države ili entiteta) u periodu od tri godine od dana prijavlivanja na javni konkurs;
- da se na tog kandidata ne odnosi član IX 1. Ustava Bosne i Hercegovine;⁸
- da nije osuđivan za krivično djelo i za privredni prestup nespojiv sa obavljanjem dužnosti direktora škole;
- da nema privatni finansijski interes u školi u kojoj se kandiduje za direktora.

Osim opštih uslova, kandidat za direktora takođe mora ispunjavati uslove za nastavnika ili pedagoga škole u koju konkuriše, imati najmanje osam godina radnog iskustva, i od toga najmanje pet godina na poslovima u nastavi ili na pedagoško-psihološkim poslovima, da ima najmanje VII stepen stručne spreme, odnosno završen najmanje drugi ciklus bolonjskog visokoobrazovnog procesa, i da ima najmanje zvanje mentora.

U Kantonu Sarajevo direktore osnovnih škola, kao javnih ustanova čiji je osnivač Kanton, imenuje i razrješava školski odbor, na osnovu javnog konkursa i uz saglasnost Vlade, dok direktore osnovnih škole kao javnih ustanova čiji osnivač nije Kanton imenuje i razrješava školski odbor na osnovu javnog konkursa i uz saglasnost osnivača. Direktora osnovne škole kao ustanove imenuje i razrješava školski odbor na osnovu javnog konkursa i uz saglasnost osnivača, o čemu obavještava Ministarstvo za obrazovanje, nauku i mlade Kantona Sarajevo, što se uređuje Pravilima ustanove. Direktor osnovne škole se imenuje na period od četiri godine, sa mogućnošću ponovnog izbora, uz ograničenje od najviše dva uzastopna mandata u istoj školi.⁹

Republika Srpska

Na nivou Republike Srpske imenovanje direktora javnih osnovnih i srednjih škola detaljno je uređeno Pravilnikom o izboru i imenovanju direktora škole.¹⁰ Za direktora škole u ovom entitetu može da bude imenovano lice koje, pored opštih uslova za zasnivanje radnog odnosa, ispunjava i sljedeće uslove:

- ima stručnu spremu za nastavnika škole, odnosno psihologa ili pedagoga;
- posjeduje važeću licencu ili ispunjava uslove za dodjelu licence za nastavnika;
- ima položen stručni ispit za obavljanje vaspitno-obrazovnog rada;
- ima najmanje pet godina radnog iskustva u nastavi, odnosno na pedagoško-psihološkim poslovima u školi;
- nije osuđivano pravosnažnom presudom na bezuslovnu kaznu zatvora;
- ima predložen program;
- nije član organa političke stranke.

U skladu s Pravilnikom, direktore javnih osnovnih i srednjih škola imenuje školski odbor, na osnovu prethodne saglasnosti Ministarstva i prema postupku koji je utvrđen Zakonom o

⁸ Ovaj član Ustava glasi: „Nijedno lice koje se nalazi na izdržavanju kazne, izrečene presudom Međunarodnog tribunala za bivšu Jugoslaviju, i niti jedna osoba koja je pod optužnicom Tribunala a koja se nije povelovala naredbi da se pojavi pred Tribunalom, ne može biti kandidat ili imati bilo koju neimenovanu, izbornu ili drugu javnu funkciju na teritoriji Bosne i Hercegovine.“

⁹ Pravilnik o izboru i imenovanju direktora osnovnih škola u Kantonu Sarajevo (*Službene novine Kantona Sarajevo br. 38/12*), dostupno na <http://mon.ks.gov.ba/sites/mon.ks.gov.ba/files/38-12.pdf> (pristupljeno 31.7.2017).

¹⁰ „Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 52/06.

ministarskim, vladinim i drugim imenovanjima Republike Srpske.¹¹ Odluka školskog odbora o imenovanju direktora škole je konačna.

Školski odbor donosi odluku o objavljivanju konkursa za mjesto direktora, koji se objavljuje u dnevnim novinama, najmanje tri mjeseca prije isteka tekućeg mandata direktora. Prije donošenja odluke o imenovanju direktora škole, školski odbor sačinjava listu kandidata koji ispunjavaju uslove konkursa i dostavlja je nastavničkom vijeću, koje tajnim glasanjem sastavlja rang listu kandidata, nakon čega se ova rang lista dostavlja nadležnom ministarstvu. Nakon dobijene saglasnosti Ministarstva, školski odbor donosi odluku o imenovanju direktora.

Školski odbor donosi odluku o imenovanju direktora škole u roku od 30 dana od dana završetka konkursa. Školski odbor može da donese odluku o imenovanju direktora samo ako je većina članova školskog odbora prisustvovala sastanku, a odluka školskog odbora je punovažna samo ako je većina članova školskog odbora glasala za odluku. Ako kandidat za direktora škole nije dobio većinu glasova školskog odbora, glasanje se ponavlja. U slučaju da školski odbor ni na ponovljenom glasanju ne izabere direktora, konkurs za izbor direktora se ponavlja. Član školskog odbora koji je konkurisao za direktora ne može učestvovati u raspravi i glasanju o izboru direktora.¹²

1.4 Češka

Procedura imenovanja direktora škola u Češkoj uređena je Zakonom o obrazovanju, koji navodi da se direktor škole smatra predstavnikom škole kao pravnog lica. Kada su u pitanju škole čiji je osnivač ministarstvo, region, opština ili zajednica opština, imenovanje i razrješavanje direktora škola vrši osnivač škole, u skladu sa zakonom propisanom procedurom. Direktori škola čiji je osnivač drugo pravno ili fizičko lice, njih imenuje osnivač škole, ili, u pojedinim slučajevima, školski savjet. Direktori škola čiji je osnivač drugo pravno ili fizičko lice za svoj rad odgovaraju školskom savjetu, i u tom pogledu imaju sljedeće obaveze:

- podnošenje predloga budžeta, zajedno sa izmjenama, kao i predloga srednjoročnog plana finansiranja i predloga godišnjih finansijskih izvještaja;
- podnošenje predloga interne kompenzacione regulative i organizacionih pravila škole;
- podnošenje predloga za izmjenu Osnivačkog akta, koji se nakon razmatranja na školskom savjetu prosljeđuje osnivaču škole;
- podnošenje predloga pravnih akata na odobrenje, u slučajevima kada je to odobrenje predviđeno zakonom;
- učestvovanje na sjednicama školskog savjeta, bez prava glasanja.¹³

Zakon o obrazovanju predviđa da se imenovanje direktora škola vrši na osnovu javnog konkursa, te da nadležno ministarstvo usvaja implementacionu pravnu regulativu koja sadrži uslove javnog tendera, sastav komisije koja vrši procjenu kandidata, kao i pravila kojima se regulišu osnivanje, aktivnosti i način donošenja odluka tih komisija.

Direktori škola čiji je osnivač ministarstvo, region, opština ili zajednica opština mogu biti smijenjeni u slučaju da:

- prestanu da ispunjavaju jedan od preduslova za vršenje funkcije direktora škole predviđenih posebnim aktom;
- ne zadovoljavaju uslove za direktore predviđene posebnim aktom o sticaju osposobljavanju za upravljanje školama;
- je funkcija koju obavljaju ukinuta kao posljedica organizacionih promjena.

¹¹ „Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 25/03.

¹² Pravilnik o izboru i imenovanju direktora škole („Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 52/06), dostupno na: http://www.podaci.net/gBiH/propis/Pravilnik_o_izboru/P-iiidsko03v0652.html (pristupljeno 31.7.2017)

¹³ ECPRD Request no. 2837, *The role and function of the School Principal/Head Teacher*, 12 May 2015

Osim toga, osnivač može razriješiti direktora škole i u slučajevima kada direktor navršši 65 godina života, ili ozbiljno prekrši ili ne ispuni pravne obaveze koje ta funkcija podrazumijeva, ukoliko takav slučaj bude evidentiran tokom inspekcije koju može vršiti Češki školski inspektorat, osnivač ili drugi revizorski organ.¹⁴

1.5 Estonija

U Estoniji se upražnjena pozicija direktora škole popunjava putem javnog konkursa, koji raspisuje institucija koja je osnivač škole. Osnivačem škole smatra se:

- ruralna ili gradska opština koja je nadležna za upravljanje opštinskom školom, pri čemu direktora škole bira i razrješava predsjednik ruralne opštine ili grada, ili drugo lice koje imenuje predsjednik opštine;
- država koja je nadležna za upravljanje državnom školom, pri čemu direktora škole bira i razrješava ministar odgovoran za tu oblast, ili drugo lice koje ministar imenuje.¹⁵

Kandidati za direktora škole moraju ispuniti određene uslove, koji uključuju diplomu postdiplomskih (magistarskih) studija i upravljačke vještine (upravljanje organizacionim razvojem, upravljanje kadrovima, upravljanje resursima, stvaranje odgovarajućeg okruženja za učenje i podučavanje).

Procedura podrazumijeva podnošenje odgovarajuće dokumentacije i naknadnog intervjua sa odborom koji sprovodi proceduru izbora direktora škole. Odbor je sačinjen od najmanje tri člana i to: od predstavnika Ministarstva obrazovanja i istraživanja, predstavnika upravnog odbora škole i, ukoliko je neophodno, predstavnika drugih institucija, organizacija ili preduzeća.

Ugovor o radu sa direktorom opštinske škole zaključuje predsjednik ruralne opštine ili grada ili lice koje je predsjednik ovlastio, dok ugovor o radu sa direktorom državne škole zaključuje ministar nadležan za oblast obrazovanja ili lice koje je ministar ovlastio.

Trajanje mandata direktora škole nije zakonski uređeno. Obično je praksa da se ugovor zaključuje na neodređeno vrijeme, odnosno da je funkcija direktora škole u Estoniji po svojoj prirodi stalna.¹⁶

1.6 Finska

U Finskoj su lokalne, odnosno opštinske vlasti odgovorne za oblast obrazovanja, koju uređuju samostalno ili zajedno sa drugim opštinama. Procedura imenovanja školskog osoblja u Finskoj regulisana je podzakonskim aktima, kao i utvrđenom opštom procedurom koja je predviđena za svaki organizacioni nivo. Sva slobodna radna mjesta popunjavaju se na osnovu javnih konkursa. U mnogim opštinama supervizori biraju svoje podređene iz redova visokih zvaničnika koje imenuje skupština opštine. Takođe, tradicionalno je da proceduru imenovanja sprovode višečlane komisije ili savjeti koji odlučuju između kandidata koje predloži supervizor. Ne postoje opšta pravila koja se tiču procedure konsultacija, ali se često vrše konsultacije s predstavnicima nastavnika i roditelja prilikom ocjene stručnosti kandidata direktora, ili prilikom njihovog poređenja. Kada je u pitanju rangiranje kandidata, osim njihovog intervjuisanja, sve češća postaje upotreba psiholoških testova.

Osim što mora biti kvalifikovan nastavnik, osoba koja je izabrana za direktora škole mora imati sertifikat Finskog nacionalnog obrazovnog savjeta iz oblasti administracije u obrazovanju, koji

¹⁴ Act no. 561/2004 Coll. of 24 September 2004 on Pre-school, Basic, Secondary, Tertiary Professional and Other Education (the Education Act), dostupno na www.msmt.cz/uploads/VKav_200/Act_561_2011/edu_act_2011.doc (pristupljeno 25.7.2017).

¹⁵ ECPRD Request no. 2942, *Dismissal of school principals*, 24 September 2015

¹⁶ ECPRD Request no. 2837, *The role and function of the School Principal/Head Teacher*, 12 May 2015

pokriva sljedeće oblasti ekspertize: osnove javnog prava, državna i opštinska administracija, administracija u obrazovanju, administracija ljudskih resursa i finansijska administracija.

Po pravilu, funkcija direktora škole u Finskoj je stalna.¹⁷

1.7 Hrvatska

U Hrvatskoj su pravni status, opis radnog mjesta, kao i način izbora direktora škola regulisani Zakonom o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi. Direktori škola imenuju se na osnovu javnog poziva koji objavljuje školski odbor, na period od pet godina, s mogućnošću ponovnog izbora. Imenovanje direktora škola vrši se odlukom školskog odbora, koji prethodno mora dobiti saglasnost od strane ministra nadležnog za obrazovanje.¹⁸ Ovu saglasnost ministar daje na predlog komisije ministarstva koju čine nadležni državni sekretar, direktor u ministarstvu i direktor prosvjetne inspekcije. Ako ministar ne uskrati saglasnost u roku od 15 dana od dana dostavljanja zahtjeva, smatra se da je dao saglasnost. Način i postupak imenovanja direktora detaljnije se uređuju statutom školske ustanove.

U skladu sa Zakonom o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi, za direktora škole može biti imenovana osoba koja:

- ima završene univerzitetske diplomatske studije;
- ispunjava uslove za učitelja, nastavnika ili stručnog saradnika u školskoj ustanovi u kojoj se kandiduje za direktora;
- ima najmanje osam godina staža u školskim ili drugim ustanovama u sistemu obrazovanja ili u organima državne uprave nadležnim za obrazovanje, od čega najmanje pet godina na vaspitno-obrazovnim poslovima u školskim ustanovama;
- ima licencu za rad direktora.¹⁹

1.8 Kosovo

Nadležnosti organa lokalne samouprave u vezi s obrazovanjem na Kosovu su definisane Zakonom br. 03/L-068 o obrazovanju u opštinama Republike Kosova, koji navodi da lokalne vlasti, odnosno opštine, imaju potpuna i isključiva ovlašćenja u oblasti obrazovanja, sve dok se to odnosi na lokalni značaj, uz poštovanje standardâ propisanih važećim zakonodavstvom koje se odnosi na odredbe o javnom predškolskom, osnovnom i srednjem obrazovanju, uključujući registrovanje i izdavanje licenci obrazovnim institucijama, zapošljavanje, plaćanje ličnih dohodaka i program obuke za predavače i administratore u oblasti obrazovanja. Ove nadležnosti obuhvataju specifične opštinske nadležnosti u javnom obrazovanju (na predškolskom, osnovnom, nižeg srednjem i višeg srednjem nivou), u skladu sa opštim smjernicama i postupcima i standardima koje objavljuje Ministarstvo obrazovanja, nauke i tehnologije.

Između ostalog, u nadležnosti opština u ovoj oblasti spada izbor direktora i zamjenika direktora obrazovnih institucija, u skladu sa pravnim procedurama za zapošljavanje i pravnim kriterijumima koje je odredilo Ministarstvo obrazovanja, nauke i tehnologije. Proceduru izbora direktora obrazovnih institucija sprovodi tročlana komisija koju osniva opština, a koju čine dva predstavnika opštine i jedan predstavnik Ministarstva.²⁰

¹⁷ *ibid.*

¹⁸ *ibid.*

¹⁹ Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi, dostupno na <https://mzo.hr/sites/default/files/migrated/zakon-o-odgoju-i-obrazovanju-u-oiss.pdf> (pristupljeno 25.7.2017).

²⁰ Zakon br. 03/L-068 o obrazovanju u opštinama Republike Kosova, dostupno na: <https://gzk.rks-gov.net/ActDocumentDetail.aspx?ActID=2543> (pristupljeno 31.7.2017).

1.9 Litvanija

U Litvaniji, prema Zakonu o obrazovanju, direktora opštinske ili državne obrazovne institucije (izuzev institucija visokog obrazovanja) imenuje i razrješava organ kojem pripadaju prava i obaveze vlasnika škole ili ovlašćeni predstavnik tog organa. Direktor obrazovne institucije bira se putem javnog konkursa. Prava vlasništva nad opštinskom školom ostvaruje skupština opštine (za određene funkcije ovlašćeni zastupnik skupštine je administracija opštine). Prava vlasništva nad državnom školom ostvaruje Ministarstvo obrazovanja i nauke. Međutim, u Litvaniji je samo 2,5% škola opšteg obrazovanja u vlasništvu države, odnosno uglavnom škole za djecu sa posebnim potrebama ili za djecu sa posebnim vještinama, kao što je slikarstvo, ili djecu koja žive na posebnim lokacijama).

Kvalifikacione uslove za direktore opštinskih i državnih škola i postupak izbora utvrđuje ministar obrazovanja i nauke. Konkurs za poziciju direktora opštinske škole organizuje opštinska administracija, za razliku od konkursa za poziciju direktora državne škole koji je u organizaciji Ministarstva obrazovanja i nauke.

U cilju sprovođenja postupka izbora direktora mora biti formirana specijalna komisija u skladu sa dokumentom Opis procedure za sprovođenje konkursa (prihvaćen od strane ministra obrazovanja i nauke 2011. godine, a posljednji put izmijenjen 2015. godine). Komisija je, u skladu sa izmjenama navedenog dokumenta 2015. godine, sačinjena od: dva predstavnika (sa iskustvom) organizatora konkursa (vlasnika škole), direktor iste kategorije škole ili član udruženja direktora, član školskog vijeća, dva predstavnika Ministarstva obrazovanja i nauke, osim u slučaju kada je Ministarstvo organizator postupka (tada Ministarstvo može odlučiti da zamijeni jednog člana predstavnikom socijalnih partnera škola).

Sprovođenje javnog konkursa strukturirano je u pet faza: pripremna faza, faza analize podnijete dokumentacije, faza intervjua, faza evaluacije i faza izračunavanja bodova. Direktore privatnih škola (izuzev škola za visoko obrazovanje) imenuje i razrješava upravno tijelo osnivača škole u skladu sa propisima.²¹

1.10 Makedonija

U Makedoniji su imenovanje i razrješavanje direktora opštinskih osnovnih i srednjih škola u nadležnosti predsjednika opštine, koji o tome odlučuje na predlog nadležnog školskog odbora. Sa druge strane, o imenovanju i razrješavanju direktora državnih osnovnih i srednjih škola odlučuje ministar prosvjete i nauke, takođe na predlog nadležnog školskog odbora. Direktori škola u Makedoniji biraju se na četiri godine, s mogućnošću jednog uzastopnog ponovnog izbora u istoj obrazovnoj ustanovi.

Predsjednik opštine, odnosno ministar, prvo usvaja odluku školskog odbora o objavljivanju javnog poziva na izbor direktora, tri mjeseca prije isteka mandata aktuelnog direktora škole. U slučaju da predsjednik opštine, odnosno ministar, ne djeluje u skladu s ovim rokom, školski odbor ima pravo da izda javno obavještenje o izboru direktora. Javno obavještenje objavljuje se u masovnim medijima i sadrži kriterijume koje kandidati moraju ispuniti, potrebnu dokumentaciju, rok za prijave, kao i rok za donošenje odluke o imenovanju. Prijavljeni kandidati potrebnu dokumentaciju dostavljaju školskom odboru, zajedno sa predloženim četvorogodišnjim programom rada. Analizu dostavljene dokumentacije vrši tročlana komisija koju imenuje školski odbor, a koja ima ovlašćenja definisana školskim statutom. Komisija je dužna da u roku od pet dana po isteku roka za prijave izvrši pregled dostavljenih dokumenata. Kandidatima koji ne ispunjavaju navedene uslove dokumenta se vraćaju sa obrazloženjem, u roku od tri dana od dana uvida komisije u dokumenta. Školski odbor ima pravo da zatraži dodatna dokumenta od kandidata koji ispunjavaju uslove konkursa, u skladu sa odredbama

²¹ ECPRD Request no. 2837, *The role and function of the School Principal/Head Teacher*, 12 May 2015

školskog statuta. Školski odbor i predstavnik Biroa za razvoj obrazovanja (nezavisnog državnog organa koji se bavi nastavnim programima i obukom nastavnog osoblja) potom intervjuišu sve kandidate koji ispunjavaju uslove konkursa.

Školski odbor opštinske škole, odnosno državne škole, u roku od sedam dana nakon obavljenih intervjuja s kandidatima, predlaže dva kandidata za direktora predsjedniku opštine, odnosno ministru, pod uslovom da se na konkurs prijavilo više kandidata. Predsjednik opštine, odnosno ministar, ima rok od deset dana po prijemu tog predloga da odabere jednog od predložena dva kandidata. Ukoliko predsjednik opštine ne donese odluku u predviđenom roku, izbor kandidata vrši ministar.

Kandidati koji nijesu izabrani imaju pravo podnošenja žalbe na proceduru imenovanja Državnoj komisiji za odlučivanje u upravnom postupku i postupku u radnim odnosima u drugom stepenu,²² u roku od osam dana od dana prijema odluke. Osim toga, kandidati imaju mogućnost i da pred nadležnim sudom pokrenu upravni postupak protiv odluke komisije.

Školski odbori su upravljačka tijela osnovnih i srednjih škola, koje sačinjava devet članova: tri predstavnika školskog osoblja, tri predstavnika roditelja, dva predstavnika osnivača škole, i jedan predstavnik Ministarstva prosvjete i nauke. Mandat članova školskog odbora iznosi tri godine, dok roditelji ostaju članovi sve dok njihovo dijete ne napusti osnovno ili srednje obrazovanje, ali ne duže od tri godine. Školski odbor tajnim glasanjem prostom većinom svih članova bira predsjednika iz redova svojih članova. Odluke školskog odbora usvajaju se većinom glasova svih članova.

Direktor osnovne ili srednje škole u Makedoniji može biti osoba sa fakultetskim obrazovanjem, koja ispunjava uslove za obavljanje poslova nastavnika ili savjetnika u osnovnim ili srednjim školama i ima najmanje pet godina iskustva na poslovima iz oblasti obrazovanja, kao i položen direktorski ispit. Osim toga, direktori škola ne smiju biti pod sudskom zabranom vršenja određenih poslova, i moraju imati adekvatan sertifikat, ne stariji od pet godina, o poznavanju engleskog jezika, kao i položen psihološki test i test integriteta.²³

1.11 Njemačka

S obzirom na federalno uređenje Njemačke, u ovoj zemlji su zakonodavna ovlašćenja u oblasti školstva i obrazovanja prenesena na organe vlasti 16 pokrajina (*Länder*). Stoga, svaka pokrajina ima sopstveni zakon o obrazovanju kojim se definišu i procedure imenovanja direktora škola.

Kada je u pitanju sama procedura imenovanja direktora, njeni detalji variraju u zavisnosti od pokrajine. Ipak, postoji određena opšta pravila prema kojima se ovaj postupak odvija. Najprije, nadležni organ vlasti iz oblasti obrazovanja objavljuje konkurs za radno mjesto direktora škole, na koji se mogu prijavitiiskusni i kvalifikovani nastavnici. Ovaj organ vlasti vrši procjenu i rangiranje prijavljenih kandidata, nakon čega se imena najboljih kandidata prosljeđuju školskoj konferenciji, koja takođe učestvuje u odabiru novog direktora. Školska konferencija je kolegijum koji sačinjavaju nastavno i upravljačko osoblje škole i predstavnici roditelja. Nakon izvršene provjere kandidata, školska konferencija šalje svoju preporuku u vidu jednog kandidata organu vlasti nadležnom za obrazovanje, koji može prihvatiti ovu preporuku, ali je i preinačiti.

U Njemačkoj mandat direktora škola nije vremenski ograničen. Ipak, u skladu s većinom pokrajinskih zakona o obrazovanju, direktori moraju proći period probnog rada. U najvećem broju slučajeva, nakon 12 mjeseci od stupanja direktora na dužnost, organ vlasti nadležan za

²² Државна комисија за одлучување во управна постапка и постапка од работен однос во втор степен.

²³ ECPRD Request no. 2837, *The role and function of the School Principal/Head Teacher*, 12 May 2015

obrazovanje donosi odluku da li će biti zadržan na toj poziciji za stalno. Teoretski, direktori škola mogu svoju funkciju zadržati sve do penzionisanja. S obzirom na to da se direktori škola smatraju državnim službenicima, mogu biti smijenjeni jedino ukoliko počine ozbiljan disciplinski prekršaj.²⁴

1.12 Portugalija

U Portugaliji direktore škola bira školski odbor, na osnovu konkursa. Pravo prijavljivanja na konkurs imaju nastavnici zaposleni u javnom obrazovnom sistemu ili kvalifikovani nastavnici s otvorenim ugovorima u privatnom ili kooperativnom obrazovanju, sa najmanje pet godina radnog iskustva, kvalifikovani za školsku administraciju i upravljanje školama.

Do 60 dana prije isteka mandata direktora, predsjednik školskog odbora klastera škola ili van-klasterske škole izdaje javno obavještenje u zvaničnom glasniku i otvara proceduru konkursa. Obavještenjem se definišu kriterijumi za prijem kandidata, dok prijave moraju biti zvanično podnesene u formi zahtjeva adresiranog na predsjednika školskog odbora, koristeći predviđeni formular koji je dostupan na internet stranici školskog klastera ili vanklasterskih škola, ili u administrativnoj službi centralne škole određenog klastera. Osim dokumenata predviđenih obavještenjem, prijemni formular mora uključivati biografiju i projekat intervencije.

Podnesene prijave razmatra stalna komisija u okviru školskog odbora, ili komisija koji je posebno imenovana od strane školskog odbora za tu priliku, sa zadatkom da izradi izvještaj o procjeni kandidata i proslijedi ga školskom odboru. Nakon rasprave i ocjene izvještaja i eventualnog intervjuisanja kandidata, školski odbor bira novog direktora apsolutnom većinom svih članova.

Mandat direktora škola u Portugaliji traje četiri godine. Međutim, do 60 dana prije isteka mandata, školski odbor donosi odluku o tome da li će biti obnovljen mandat aktuelnog direktora ili će biti raspisan novi konkurs za izbor direktora. Odluka o obnavljanju mandata direktora donosi se apsolutnom većinom svih članova odbora, dok mandat direktora može biti obnovljen samo jednom, s obzirom na to da je izričito zabranjeno da ista osoba bude direktor škole u tri uzastopna mandata.²⁵

1.13 Slovačka

Direktora škole u Slovačkoj imenuje osnivač škole na predlog školskog odbora, na osnovu procedure javnog konkursa.

Školski odbor sastoji se od predstavnika roditelja, učenika, nastavnika i predstavnika vlasti jedinice lokalne samouprave (predstavnicu osnivača škole). Školski odbor nadležan je za imenovanje i razrješenje direktora škole.²⁶

Konkretno, osnivač škole, na primjer opština ili grad u slučaju osnovne škole (tj. predsjednik opštine), kao i samoupravni region u slučaju srednje škole (tj. predsjednik samoupravnog regiona), imenuje direktora škole na pet godina na predlog školskog odbora, u roku od 30 dana od dana podnošenja predloga.

Javni konkurs za poziciju direktora škole objavljuje osnivač škole, a kandidati, osim ispunjavanja opštih uslova, moraju dostaviti strateški koncept razvoja škole. Izborna komisija sastavljena je od članova školskog odbora (izabrani predstavnici roditelja učenika, izabrani

²⁴ *ibid.*

²⁵ *ibid.*

²⁶ ECPRD Request no. 2942, *Dismissal of school principals*, 24 September 2015

predstavnicima nastavnog osoblja, izabrani predstavnici nenastavnog osoblja, predstavnici osnivača škole i, u slučaju srednjeg obrazovanja, jedan predstavnik učenika).

Kandidat za poziciju direktora mora ispunjavati sljedeće uslove:

- profesionalne i obrazovne kvalifikacije neophodne za nivo i oblast obrazovanja za određenu vrstu škole, predviđene posebnim propisima;
- najmanje pet godina radnog iskustva u izvođenju nastave;
- položen prvi kvalifikacioni ispit ili zamjena za taj ispit, u skladu sa posebnim propisima.

Školski odbor poziva kandidate na intervju, tokom kog kandidati predstavljaju svoj koncept razvoja škole i odgovaraju na postavljena pitanja. Nakon što je obavljen intervju sa svim kandidatima, školski odbor glasanjem donosi odluku o izboru.

Predlog školskog odbora o imenovanju direktora škole u principu je obavezujući za osnivača škole.

1.14 Slovenija

U javnim školama u Sloveniji, imenovanje i razrješavanje direktora vrši školski savjet, dok njihov mandat traje pet godina. Po isteku mandata, direktor može biti ponovo izabran, ili nastaviti sa radom u školi kao član nastavnog osoblja. Školski savjet određuje i platu direktora, u skladu sa zakonom predviđenim ograničenjima. Izbor direktora vrši se nakon što škola objavi poziv za podnošenje prijave. Tokom procedure izbora, školski savjet konsultuje se sa udruženjem nastavnika, osnivačem institucije (najčešće organom lokalne samouprave) i roditeljskim savjetom. Takođe, prije izbora direktora savjet konsultuje ministra prosvjete, čije mišljenje ipak nije od odlučujućeg značaja za konačnu odluku.²⁷

Odluku o izboru direktora škola donosi školski savjet većinom svih članova koji imaju pravo glasa. Organ lokalne samouprave čije je mišljenje zatraženo ima pravo da dostavi svoje mišljenje o izboru, ali ako to ne učine u roku od 20 dana od dana podnošenja takvog zahtjeva, savjet može donijeti odluku i bez pribavljenog mišljenja lokalne vlasti. Nakon što školski savjet odabere jednog od kandidata, prosljeđuje svoj obrazloženi predlog imenovanja nadležnom ministru radi pribavljanja ministarskog mišljenja. Po prijemu tog mišljenja, ili ukoliko ministar ne dostavi svoje mišljenje u roku od 30 dana, školski savjet donosi odluku o imenovanju direktora, o kojoj se obavještavaju svi kandidati. Kandidatima je omogućena pravna zaštita u vidu žalbe na odluku školskog savjeta, u skladu sa zakonom kojim se uređuju institucije.²⁸

U javnim obrazovnim institucijama, odnosno institucijama u kojima se izvodi nastavni program odobren od strane države, kandidati za mjesto direktora moraju imati potrebne kvalifikacije potrebne za posao nastavnika ili savjetnika u školi za koju se prijavljuju. Svi kandidati moraju imati pet godina radnog iskustva u oblasti obrazovanja, kao i zvanje savjetnika, ili zvanje mentora ukoliko je kandidat imao to zvanje tokom prethodnih pet godina. Osim toga, svi kandidati moraju imati položen direktorski ispit, koji je moguće i naknadno položiti, najkasnije godinu dana po imenovanju na direktorsku poziciju.

Direktorsku licencu i program obuke ustanovljava nadležno ministarstvo, na predlog Savjeta eksperata za opšte obrazovanje Republike Slovenije. Direktorski ispit, koji je neophodno položiti kako bi se dobila licenca, kao i instrukcije i obuku koje mu prethode, organizuje Nacionalna škola za liderstvo u obrazovanju. Ovaj program dostupan je svima koji žele da se prijave na konkurs za poziciju direktora i imaju predviđene obrazovne kvalifikacije, dok su po pravilu automatski prihvaćeni kandidati koji su zaposleni kao nastavnici u predškolskom i

²⁷ ECPRD Request no. 2837, *The role and function of the School Principal/Head Teacher*, 12 May 2015

²⁸ *Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje i izobraževanja (ZOVFI)*, dostupno na <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO445> (pristupljeno 24.7.2017).

školskom obrazovanju, kao i savjetnici zaposleni u javnim školama i vrtićima. Takođe se mogu prijaviti i nastavnici u privatnim obrazovnim institucijama, tercijarnim školama i organizacijama za obrazovanje odraslih.²⁹

1.15 Srbija

Obrazovni sistem u Srbiji, kao i položaj direktora školskih ustanova u ovoj zemlji, uređeni su Zakonom o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja.³⁰ Prema ovom zakonu, direktor obrazovne ustanove može da bude lice koje je visoko obrazovano i ima zvanje nastavnika, vaspitača ili stručnog saradnika. Osim toga, to lice mora imati psihičku, fizičku i zdravstvenu sposobnost za rad sa djecom i učenicima, imati srpsko državljanstvo, i poznavati jezik na kome se ostvaruje obrazovno-vaspitni rad. Dodatni uslov je i da lice nije osuđivano pravnosnažnom presudom za krivično djelo za koje je izrečena безусловna kazna zatvora u trajanju od najmanje tri mjeseca, kao i za sljedeća krivična djela: nasilje u porodici, oduzimanje maloljetnog lica, zapuštanje i zlostavljanje maloljetnog lica ili rodoskrnavljenje, krivično djelo primanje mita ili davanje mita, krivično djelo iz grupe krivičnih djela protiv polne slobode, protiv pravnog saobraćaja i protiv čovječnosti i drugih dobara zaštićenih međunarodnim pravom, bez obzira na izrečenu krivičnu sankciju, i za koje nije, u skladu sa zakonom, utvrđeno diskriminatorno ponašanje.

Dužnost direktora predškolske ustanove može da obavlja lice koje ima potrebne obrazovne kvalifikacije za vaspitača ili stručnog saradnika (studije drugog stepena, po sistemu koji je na snazi od 10. septembra 2005. godine), dozvolu za rad, obuku i položen ispit za direktora ustanove i najmanje pet godina rada u ustanovi nakon stečenog odgovarajućeg obrazovanja. Takođe, ovu funkciju može obavljati lice sa završenim osnovnim studijama iz ove oblasti u trajanju od najmanje četiri godine (u skladu sa propisom kojim je bilo uređeno visoko obrazovanje do 10. septembra 2005. godine).

Dužnost direktora škole može da obavlja lice koje ima završene studije drugog stepena (po sistemu koji je na snazi od 10. septembra 2005. godine) za nastavnika te vrste škole i oblasti rada, za pedagoga i psihologa, dozvolu za rad, obuku i položen ispit za direktora ustanove i najmanje pet godina rada u ustanovi na poslovima obrazovanja i vaspitanja, nakon stečenog odgovarajućeg obrazovanja.

Izuzetno, dužnost direktora osnovne škole može da obavlja lice sa završenim osnovnim studijama u trajanju od najmanje četiri godine (u skladu sa propisom kojim je bilo uređeno visoko obrazovanje do 10. septembra 2005. godine) za nastavnika te vrste škole, dozvolu za rad, obuku i položen ispit za direktora ustanove i najmanje deset godina rada u ustanovi na poslovima obrazovanja i vaspitanja, nakon stečenog odgovarajućeg obrazovanja, ako se na konkurs ne prijavi nijedan kandidat sa odgovarajućim obrazovanjem stečenim po novom sistemu.

Ispit za direktora ustanove može da polaže i lice koje ispunjava uslove za direktora ustanove i koje ima i dokaz o pohađanom propisanom programu obuke. Lice koje položi ispit za direktora stiče dozvolu za rad direktora, odnosno licencu za direktora. Izabrani direktor koji nema položen ispit za direktora, dužan je da ga položi u roku od godinu dana od dana stupanja na dužnost. Direktor koji ne položi ispit za direktora u roku od godinu dana od dana stupanja na dužnost, prestaje dužnost direktora. Licenca za direktora oduzima se direktoru koji je osuđen pravnosnažnom presudom za krivično djelo ili privredni prestup u vršenju dužnosti.

²⁹ ECPRD Request no. 2837, *The role and function of the School Principal/Head Teacher*, 12 May 2015

³⁰ „Službeni glasnik Republike Srbije“, br. 72/2009, 52/2011, 55/2013, 35/2015 - autentično tumačenje, 68/2015 i 62/2016 - odluka US.

Direktor ustanove bira se na period od četiri godine. O pravima, obavezama i odgovornostima direktora odlučuje organ upravljanja. Bliže uslove za izbor direktora, program obuke u skladu sa standardima kompetencija direktora, program ispita, način i postupak polaganja ispita, sastav i način rada komisije Ministarstva, odnosno nadležnog organa autonomne pokrajine pred kojom se polaže ispit za direktora, sadržinu i izgled obrasca licence za direktora, sadržaj i način vođenja registra izdatih licenci za direktora, troškove polaganja ispita, naknade za rad članova komisije i ostala pitanja u vezi sa polaganjem ispita i sticanjem licence za direktora, propisuje ministar.

Istim zakonom bliže je uređena i sama procedura imenovanja direktora obrazovnih ustanova. Naime, direktora ustanove bira organ upravljanja na osnovu konkursa, po pribavljenom mišljenju vaspitno-obrazovnog, nastavničkog, odnosno nastavničkog i pedagoškog vijeća. Ovo mišljenje daje se na posebnoj sjednici kojoj prisustvuju svi zaposleni i koji se izjašnjavaju o svim kandidatima tajnim glasanjem. U ustanovi u kojoj se obrazovno-vaspitni rad izvodi i na jeziku nacionalne manjine, organ upravljanja bira direktora uz pribavljeno mišljenje odgovarajućeg nacionalnog savjeta nacionalne manjine. Ukoliko nacionalni savjet nacionalne manjine ne dostavi mišljenje, odnosno prethodnu saglasnost u roku od 15 dana od prijema zahtjeva, smatra se da je mišljenje, odnosno saglasnost data.

Konkurs za izbor direktora raspisuje se najkasnije tri mjeseca prije isteka mandata direktora. Odluka sa dokumentacijom o izabranom kandidatu dostavlja se ministru na saglasnost. Smatra se da je odluka organa upravljanja o izboru direktora donijeta, odnosno da je ministar dao na nju saglasnost ako u roku od 30 dana od dana dostavljanja odluke ne donese akt kojim odbija saglasnost. Organ upravljanja ustanove poslije proteka ovog roka donosi rješenje o izboru direktora i dostavlja ga učesnicima konkursa. Rješenjem se utvrđuju i vrijeme stupanja na dužnost, kao i obaveza polaganja ispita za direktora. Učesnik konkursa nezadovoljan ovim rješenjem ima pravo na sudsku zaštitu u upravnom sporu.

Akt o odbijanju saglasnosti ministar donosi ako se u postupku utvrdi da odluka nije donijeta u skladu sa zakonom, ili se njenim donošenjem dovodi u pitanje nesmetano obavljanje djelatnosti ustanove. Ako ministar donese akt kojim se odbija davanje saglasnosti na odluku o izboru direktora ustanove, raspisuje se novi konkurs.³¹

1.16 Španija

Organskim zakonom o obrazovanju navodi se da u Španiji u procesu odabira direktora škola učestvuju obrazovna zajednica i obrazovna administracija. Izbor i imenovanje direktora javnih škola vrši se putem javnog konkursa na koji se mogu prijaviti nastavnici koji su državni službenici i predaju jedan ili više predmeta u školi za koju je konkurs raspisan. U proceduri izbora direktora poštuju se principi stručnih kvalifikacija, javnosti, transparentnosti i jednake dostupnosti. Mandat direktora škola u Španiji iznosi četiri godine, i može biti obnavljan bez ograničenja.³²

Kandidati koji se prijavljuju na konkurs za izbor direktora škole moraju ispunjavati sljedeće uslove:

- najmanje pet godina radnog iskustva na poslovima karijernog službenika na poziciji nastavnika u javnoj školskoj ustanovi;
- direktno izvođenje nastave u istom periodu u funkciji karijernog službenika u instituciji za koju se prijavljuje;

³¹ Zakon o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja, dostupno na http://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_osnovama_sistema_obrazovanja_i_vaspitanja.html (pristupljeno 25.7.2017).

³² ECPRD Request no. 2837, *The role and function of the School Principal/Head Teacher*, 12 May 2015

- predstavljanje projekta upravljanja, koji sadrži, između ostalog, ciljeve, pravce djelovanja i način vršenja evaluacije.

U predškolskim centrima, nepotpunim osnovnim školama, sekundarnim školama sa manje od osam razreda, kao i školama specijalizovanim za umjetnost, sport, jezike ili obrazovanje odraslih sa osam ili manje nastavnika, kandidati mogu biti oslobođeni jednog od navedenih kriterijuma odlukom organa vlasti iz oblasti obrazovanja³³.

Komisiju za izbor kandidata direktora čine članovi organa vlasti zaduženog za obrazovanje (koji donosi odluku o broju članova komisije) i zaposleni škole koja bira direktora. Najmanje trećinu komisije moraju činiti nastavnici, dok trećina članova moraju biti i članovi Školskog savjeta koji nijesu nastavnici. Izbor direktora, na osnovu objektivne procjene akademskih i stručnih dostignuća kandidata, kao i njihovih projekata upravljanja, vrši se glasanjem članova komisije, u skladu s pravilima koje uspostavlja organ vlasti nadležan za obrazovanje. Prednost pri izboru imaju nastavnici zaposleni u školi za koji je konkurs objavljen, dok se u slučaju odsustva kandidata ili njihove neadekvatnosti, uzimaju u razmatranje i drugi kandidati.³⁴

1.17 Švedska

U Švedskoj organi lokalne, odnosno opštinske vlasti, vrše glavnu ulogu kada je u pitanju školski sistem, sa izuzetkom škola za djecu s posebnim potrebama i Sami škola³⁵, koje su pod nadležnošću državnih vlasti. U skladu sa Zakonom o obrazovanju (Zakon br. 2010:800), na čelu svake škole nalazi se direktor. Opština određuje posebne uslove i kriterijume u vezi sa stručnim iskustvom kandidata za direktore škola, te je odgovorna za cjelokupnu proceduru selekcije kandidata.

U skladu s ovim zakonom, direktori svih obaveznih i viših srednjih škola moraju pohađati državni program obuke direktora škola. Ovaj program otvoren je svim licima koja, u skladu sa Zakonom o obrazovanju, vrše funkciju direktora u javnom školskom sistemu, ili u registrovanim nezavisnim školama subvencionisanim od strane države. Svrha ovog programa je obučavanje direktora za vršenje dužnosti koje ta funkcija podrazumijeva, kao i osposobljavanje direktora za razvoj demokratskog učenja i komunikativnog liderstva koji su predviđeni nastavnim planom. Ova obuka sprovodi se tokom radnog vremena, i uključuje seminare, kurseve i praksu pod nadzorom. Svi direktori moraju proći kompletnu obuku u roku od četiri godina od dana stupanja na direktorsku dužnost.

U principu, sa direktorima škola se sklapa ugovor na neodređeno vrijeme. Iako nijesu predmet individualne evaluacije rada, rad direktora može biti analiziran u sklopu redovnih dužnosti Švedske državne agencije za obrazovanje, kao i u okviru odgovornosti Švedskog školskog inspektorata koji vrši kontrole kvaliteta u školama.³⁶

³³ Obrazovna administracija (*Administración educativa*) termin je koji se koristi u Španiji za organe vlasti koji se bave ovom oblašću politike, bilo na državnom (Ministarstvo) ili regionalnom nivou.

³⁴ *Ley Orgánica 2/2006, de 3 de mayo, de Educación*, dostupno na https://www.boe.es/diario_boe/txt.php?id=BOE-A-2006-7899 (pristupljeno 21.7.2017).

³⁵ „Sami škole“ su posebne obrazovne ustanove namijenjene članovima starosjedilačkog naroda Sami, poznatom i pod imenom Laponci.

³⁶ ECPRD Request no. 2837, *The role and function of the School Principal/Head Teacher*, 12 May 2015

2. FINANSIRANJE OBRAZOVNOG SISTEMA: IZVORI I ULOGA LOKALNE SAMOUPRAVE

Prema nalazima predstavljenim u izvještaju Eurydice-a³⁷ koji analizira 27 država članica EU, kao i Island, Lihtenštajn, Norvešku i Tursku, „u više od dvije trećine zemalja lokalni ili regionalni organi izdvajaju sredstva iz sopstvenih prihoda za finansiranje školskog obrazovanja. `Sopstveni prihodi` lokalnih ili regionalnih organa u većini slučajeva podrazumijevaju poreze naplaćene od lokalnog stanovništva ili poslovnog sektora. Lokalni porezi se koriste i za druge svrhe, a ne samo za obrazovanje, pa obim sredstava koji se usmjerava na obrazovanje vrlo često zavisi od potreba drugih javnih službi, kao i prioriteta politike odgovarajućih lokalnih ili regionalnih organa. Od zemlje do zemlje zavisi da li se ova vrsta prihoda koristi za sve kategorije obrazovnih resursa ili samo za određene kategorije.

U 27 zemalja regionalni ili lokalni organi koriste sopstvene izvore za finansiranje škola. U nordijskim zemljama, Bugarskoj (opštinske škole), Estoniji i Ujedinjenom Kraljevstvu (Škotska), ova vrsta prihoda se koristi za sve kategorije resursa. U 17 zemalja koristi se samo za određene resurse. Na primjer, u Litvaniji i Rumuniji lokalni/regionalni prihodi koriste se za operativna i kapitalna dobra. U Poljskoj, iako lokalni organi imaju slobodu da rasporede svoje prihode na način koji njima odgovara, ova sredstva se koriste uglavnom za finansiranje nastavnog osoblja (u vidu plata), kapitalnih dobara (sufinansiranje prilikom apliciranja za odgovarajuća bespovratna sredstva) i prevoz. U Hrvatskoj i Holandiji organi nižeg nivoa koriste sopstveni prihod za finansiranje kapitalnih dobara. Konačno, iako u gotovo svim zemljama organi nižeg nivoa koriste sopstvene prihode za finansiranje barem jedne vrste resursa, samo oko polovine datih zemalja koristi ova sredstva za finansiranje nastavnog osoblja.“

Kada je u pitanju prenos sredstava za nastavno osoblje, u prethodno pomenutom izvještaju navedeno je da u više od trećine analiziranih zemalja prenos ovih sredstava uključuje samo organe centralnog nivoa.

Naime, navodi se da je „obrazovni organ centralnog ili najvišeg nivoa uključen u prenos sredstava za nastavno osoblje u svim zemljama osim Islanda (u osnovnom i nižem srednjem obrazovanju). Zapravo, u više od trećine zemalja ovo je jedini nivo organa koji je uključen u obezbjeđivanje sredstava za pomenutu grupu osoblja. U sjevernoj Evropi u prenos sredstava za nastavno osoblje uključeni su i organi centralnog/najvišeg nivoa i organi nižeg nivoa vlasti. U Finskoj, Švedskoj i Ujedinjenom Kraljevstvu (Vels i Škotska), organi najvišeg nivoa prenose paušalni iznos organima nižeg nivoa, iz koga se finansira širok spektar javnih usluga, a ne samo obrazovanje. U nekoliko zemalja (Austrija, Češka, Francuska, Grčka i Turska) prenos sredstava za nastavno osoblje uključuje i državnu upravu (najviši nivo) i njene regionalne organe (niži nivo). U Rumuniji su centralna ministarstva, regionalni organi i opštine uključeni u prenos sredstava za nastavno osoblje. Konačno, u poređenju sa drugim kategorijama resursa, prenos sredstava za nastavno osoblje uključuje manji broj organa, pa sredstva do škola ili nastavnika uglavnom dolaze direktnijim putem.“

Kada je u pitanju prenos sredstava za nenastavno osoblje, izvještaj navodi da u više od polovine analiziranih zemalja prenos sredstava za ovu namjenu uključuje dva ili tri nivoa uprave.

Naime, navodi se da je „u više od trećine zemalja samo centralni/najviši nivo uključen u prenos sredstava za nastavno osoblje. U većem dijelu tih zemalja situacija je ista i kada je riječ

³⁷ Evropska komisija /EACEA/Eurydice, 2014. Finansiranje škola u Evropi: mehanizmi, metode i kriterijumi u javnom finansiranju. Izvještaj Eurydice-a. Luksemburg: Kancelarija za publikacije Evropske unije

o nenastavnom osoblju: u Belgiji, Irskoj, Španiji, Hrvatskoj, Italiji, Malti, Holandiji, Portugaliji, Sloveniji i Lihtenštajnu.

U mnogim zemljama ministarstva na najvišem nivou dijele odgovornost za prenos sredstava i/ili isplatu zarada nastavnog i nenastavnog osoblja sa lokalnim ili regionalnim organima ili administrativnim odsjecima organa najvišeg nivoa. Međutim, kada je riječ o nenastavnom osoblju obično su uključeni lokalni ili regionalni organi, bilo samostalno ili zajedno sa organima centralnog/najvišeg nivoa. U Mađarskoj organ centralnog/najvišeg nivoa isplaćuje plate nastavnima i drugom osoblju direktno preko državne agencije „Centar za održavanje ustanova Klebelsberg“. Osoblje koje radi na održavanju škola finansira se na isti način, ali dio sredstava za ovo osoblje dolazi i od opština (ako opština ima više od 3000 stanovnika).

Regionalni i centralni/najviši nivo su jedina dva nivoa državnih organa koji učestvuju u prenosu sredstava za nastavno osoblje u Češkoj, Francuskoj, Grčkoj, Austriji i Turskoj. U Češkoj i Turskoj isto važi i za nenastavno osoblje. U Francuskoj (srednje škole) i Grčkoj prenos sredstava za nenastavno osoblje uključuje tri različita nivoa organa. U Francuskoj prenos sredstava za isplatu administrativnog osoblja u srednjim školama uključuje Ministarstvo obrazovanja i njegove decentralizovane službe širom zemlje - regionalni državni direktorat za obrazovanje i regionalnu državnu administrativnu službu za obrazovanje. Kada je riječ o tehničkom osoblju, Ministarstvo unutrašnjih poslova sredstva prenosi departmanima (*Départements*) (za osoblje u nižim srednjim školama) i regionima (za osoblje u višim srednjim školama). Ovi organi zatim direktno isplaćuju tehničko osoblje. U Grčkoj finansiranje nastavnog osoblja takođe uključuje tri različita nivoa državne uprave, i to dva ministarstva (Ministarstvo obrazovanja i vjerskih pitanja i Ministarstvo unutrašnjih poslova), direktorate za obrazovanje, kao decentralizovane organe Ministarstva obrazovanja i vjerskih pitanja, i opštine.

S druge strane, u Austriji (osnovne škole, *Hauptschulen* i *Neue Mittelschulen*), finansiranje nastavnog osoblja se razlikuje od finansiranja nastavnog osoblja i uključuje samo opštine.“

Po pitanju prenosa sredstava za operativna i kapitalna dobra, analiza u izvještaju pokazuje da u većini zemalja prenos sredstava za ove namjene uključuje dva ili tri nivoa uprave.

„Operativna dobra i usluge odnose se na dobra i usluge koja se koriste u toku date finansijske godine, odnosno dobra i usluge pomoću kojih se na dnevnoj osnovi obezbjeđuju obrazovne usluge, kao što su nastavna sredstva i kancelarijski materijal, struja, popravke i održavanje manjeg obima. Tu spadaju i manji izdaci za opremu čija je vrijednost ispod određenog praga potrošnje.

Prenos ili dodjeljivanje sredstava za operativna dobra često uključuje više nivoa uprave nego što je to slučaj kada je riječ o sredstvima za nastavno i nenastavno osoblje. Sredstva obično potiču od organa na centralnom/najvišem nivou, ali se često prosljeđuju regionalnim i/ili lokalnim organima prije nego što stignu do škola. Uz to, regionalni ili lokalni organi u nekim zemljama takođe koriste prihode od lokalnih poreza za finansiranje ne samo operativnih dobara, već i drugih resursa.

U više od dvije trećine zemalja finansiranje operativnih dobara i usluga uključuje organe centralnog/najvišeg nivoa kao i opštine, a u tri zemlje (Češka (za osnovne i niže srednje škole), Francuska (za srednje škole) i Rumunija) uključena su tri različita nivoa organa.

U šest zemalja (Belgija, Irska, Španija (srednje škole), Malta, Holandija i Lihtenštajn (srednje škole)), prenos sredstava za operativna dobra i usluge u školama uključuje samo organe centralnog/najvišeg nivoa. S druge strane, u Austriji (osnovne škole, *Hauptschulen* i *Neue*

Mittelschulen), Hrvatskoj i Islandu samo lokalni organi učestvuju u prenosu sredstava za ovu vrstu resursa za osnovne i niže srednje škole (vidi Napomene po zemljama).”

Kada su dva ili tri nivoa organa uključena, postoje različiti modeli raspodjele sredstava. Na primjer, ili svi nivoi učestvuju u prenosu sredstava za sva operativna dobra i usluge, ili su različiti nivoi odgovorni za finansiranje različitih elemenata. U ovom drugom slučaju, u većini zemalja glavne stavke, kao što su nastavni materijali i udžbenici, obično se finansiraju sa centralnog nivoa, dok se manje stavke, kao što je kancelarijski materijal, finansiraju iz drugih nivoa. Međutim, u otprilike polovini ovih zemalja raspodjela odgovornosti za finansiranje različitih vrsta operativnih dobara i usluga je nešto složenija. Na primjer, na Kipru i u Sloveniji (osnovne i niže srednje škole), sredstva direktno vezana za izvođenje nastave, kao što su nastavni materijali, dodjeljuju se školama direktno, bez uključivanja regionalnih ili lokalnih organa. Međutim, ostale vrste troškova, kao što je održavanje objekata, takođe podrazumijevaju uključenost lokalnih organa. Neke vrste operativnih troškova isključuju bilo kakvo finansiranje sa centralnog/najvišeg nivoa. Na primjer, u Litvaniji se za finansiranje troškova održavanja koriste samo prihodi od lokalnih poreza, a u Rumuniji se prihodi od lokalnih poreza koriste i u finansiranju nastavnih materijala, bez dodatnog finansiranja sa centralnog/najvišeg nivoa.

Kao i u slučaju operativnih dobara i usluga, finansiranje *kapitalnih dobara* obično uključuje dva nivoa organa, odnosno centralni/najviši nivo zajedno sa regionalnim ili lokalnim organima. Međutim, postoje izuzeci: u pet zemalja u finansiranje kapitalnih dobara uključeni su organi sa tri nivoa - Francuska (srednje škole), Austrija (osnovne škole, *Hauptschulen* i *Neue Mittelschulen*), Italija, Poljska i Rumunija. Postoji nekoliko zemalja (Belgija, Irska, Španija (srednje škole), Malta i Lihtenštajn (srednje škole)) u kojima su organi centralnog/najvišeg nivoa jedino odgovorni za finansiranje kapitalnih dobara. Uz izuzetak Holandije, riječ je o istoj grupi zemalja u kojima odgovornost za finansiranje operativnih dobara i usluga takođe isključivo pripada organima centralnog/najvišeg nivoa.

Kao u slučaju operativnih dobara, i ovdje postoje određene razlike u načinu na koji se finansiraju različite vrste kapitalnih troškova. Uopšteno govoreći, velika kapitalna ulaganja, kao što je izgradnja objekata ili kupovina zemljišta, su obično više centralizovana u odnosu na nabavku nastavne opreme, uz dva izuzetka. U Austriji (za osnovne škole, *Hauptschulen* i *Neue Mittelschulen*) sredstva za izgradnju školskih objekata izdvajaju se iz regionalnih i lokalnih prihoda, dok organi na centralnom/najvišem nivou direktno obezbjeđuju udžbenike za škole. U Hrvatskoj se izgradnja i renoviranje školskih objekata finansira ili iz regionalnih (više srednje obrazovanje) ili iz lokalnih poreza (osnovno i niže srednje obrazovanje), dok se sredstva za informatičku opremu i drugu nastavnu opremu izdvajaju kako iz centralnog tako i iz lokalnog budžeta.

Ukratko, prenos sredstava za nastavno osoblje je oblast koja uključuje najmanji broj nivoa organa, budući da se u trećini zemalja sredstva za ovu svrhu prenose školama direktno sa centralnog/najvišeg nivoa.

U ostalim zemljama, ministarstva na najvišem nivou dijele odgovornost vezanu za prenos sredstava i/ili isplatu osoblja sa lokalnim vlastima (naročito u nordijskim zemljama), ili sa regionalnim organima ili administrativnim odsjecima organa na najvišem nivou. Situacija je slična i kada je riječ o nenastavnom osoblju, ali je u ovom slučaju ipak uključenost lokalnih ili regionalnih organa veća, bilo da su za obezbjeđivanje sredstava odgovorni samostalno ili tu odgovornost dijele sa organima centralnog/najvišeg nivoa. Prenos sredstava za operativna i kapitalna dobra vrlo često podrazumijeva uključenost dva ili tri nivoa organa. Stoga može se reći da je, generalno gledano, u prenos sredstava za sve glavne kategorije troškova škola (osoblje, operativni troškovi i kapitalni izdaci) uključeno više od jednog nivoa organa.

Ipak, u nekoliko zemalja je u prenos sredstava školama za sve kategorije resursa (osoblje, operativni troškovi i kapitalna dobra) uključen samo centralni/najviši nivo, naime u Belgiji (za škole u nadležnosti zajednica i privatne subvencionirane škole), Irskoj, Španiji i Malti. U Holandiji sve kategorije resursa, osim kapitalnih dobara, uključuju samo organ najvišeg nivoa. U Njemačkoj se prenos sredstava za nenastavno osoblje, operativna dobra i usluge i kapitalna dobra vrši posredstvom tijela nadležnog za „održavanje“ škola (*Schulträger*), a na Islandu (za osnovne i srednje škole) odgovornost za prenos sredstava za osoblje i operativna dobra snose opštine.“

Analiza u izvještaju pokazuje da u otprilike polovini zemalja organi nižeg nivoa primaju ili finansijske pakete (blok grant) ili paušalne iznose koji se raspoređuju između različitih kategorija resursa.

„Organi nižeg nivoa su, kako samo ime govori, organi koji se nalaze u sredini lanca finansiranja obrazovanja. Oni uopšteno primaju sredstva sa centralnog/najvišeg nivoa, ali u mnogim zemljama mogu takođe prikupljati sopstvene prihode, na primjer naplatom lokalnih poreza. Štaviše, organi nižeg nivoa u nekim slučajevima imaju pravo odlučivanja o obimu sredstava koja će biti dodijeljena za pojedinu kategoriju resursa (rašćlanjivanjem finansijskog paketa ili paušalnog iznosa). Međutim, u nekim zemljama njihova uloga može biti ograničena na prenos primljenih sredstava. U ovom izvještaju izraz „organi nižeg nivoa“ ne podrazumijeva bilo kakva ovlašćenja, već služi da opiše položaj ovih organa između centralnog/najvišeg nivoa i nivoa škole.

„Finansijski paket“ definiše se kao obim sredstava koja se obezbjeđuju organima nižeg nivoa, koja su namijenjena za najmanje dvije od tri kategorije resursa (osoblje, operativna i kapitalna dobra). Izraz „paušalni iznos“ definiše se kao obim sredstava koja se dodjeljuju lokalnim ili regionalnim organima, koji je namijenjen za pokrivanje niza javnih usluga, uključujući obrazovanje. Organi nižeg nivoa utvrđuju obim sredstava koja će biti opredijeljena za obrazovanje, uzimajući u obzir potrebe drugih javnih službi i ograničenja utvrđena zakonima i propisima.

Kada je riječ o finansijskim paketima obima sredstava za obrazovanje obično utvrđuju organi centralnog/najvišeg nivoa, a organi nižeg nivoa mogu imati samo ovlašćenja da odluče o raspoređivanju sredstava između različitih vrsta resursa. Iako organi nižeg nivoa mogu imati više prostora za odlučivanje prilikom opredjeljivanja sredstava iz paušalnog iznosa, oni takođe moraju da održavaju ravnotežu između potreba obrazovnog sistema i drugih vrsta javnih usluga. Ipak, u praksi organi nižeg nivoa obično nemaju potpunu autonomiju u odlučivanju o obimu sredstava za obrazovanje. Među zemljama takođe postoje razlike po pitanju da li paušalni iznosi ili finansijski paketi obuhvataju sve kategorije resursa ili su ograničeni na određene kategorije. U slučajevima kada su obuhvaćene sve kategorije resursa, organi nižeg nivoa mogu imati veću autonomiju u odlučivanju o usmjeravanju sredstava, što opet zavisi od uslova i kriterijuma kojih su se dužni pridržavati prilikom raspodjele sredstava. U otprilike četvrtini zemalja, a naročito u sjevernoevropskim zemljama, regionalne ili lokalne vlasti primaju paušalni iznos sa centralnog/najvišeg nivoa, koji ti organi zatim dalje raspoređuju. Međutim, ponekad postoje razlike u načinu na koji se to radi, čak i unutar iste zemlje. Na primjer, u Finskoj se veliki dio sredstava namijenjenih finansiranju škola isplaćuje opštinama u obliku paušalnih iznosa. Ipak, od opštine zavisi da li će školama odrediti budžet kojim one zatim mogu slobodno raspolagati u skladu sa sopstvenim prioritetima.

U Grčkoj opštine raščlanjuju svoje finansijske pakete i dodjeljuju sredstva za nenastavno osoblje i operativna dobra. Na Kipru, školski odbor, koji je nadležan za sve škole u opštini,

prima finansijski paket od Ministarstva obrazovanja i kulture, koji se zatim raspoređuje na sve kategorije resursa, osim za nastavno osoblje.³⁸

U otprilike polovini zemalja sredstva za različite kategorije resursa se ili rezervišu za određenu vrstu resursa (npr. u Italiji ili Letoniji) ili lokalni ili regionalni organi prenose finansijske pakete direktno školama bez prethodnog raščlanjivanja (kao, na primjer, u Estoniji).

U Federaciji Bosne i Hercegovine, među nadležnostima jedinice lokalne samouprave je finansiranje javnih ustanova predškolskog obrazovanja. Osim toga, jedinica lokalne samouprave nadležna je za osnivanje, upravljanje, finansiranje i unapređenje ustanova osnovnog obrazovanja.³⁹ U Srbiji se sredstva za finansiranje osnovnog i srednjeg obrazovanja izdvajaju iz državnog budžeta, uključujući sredstva za izvođenje pripremnog predškolskog programa, plate, naknade i dodatke zaposlenih u osnovnim i srednjim školama, socijalne doprinose i otpremnine, razvojne programe i projekte ustanova. Pored toga, u budžetima jedinice lokalne samouprave obezbjeđuju se sredstva za dio ekonomske cijene obrazovanja i vaspitanja djece i učenika, uključujući ostvarivanje djelatnosti predškolskog vaspitanja i obrazovanja, u visini od 80% ekonomske cijene po djetetu, uključujući u cjelosti sredstva za plate, naknade i druga primanja, socijalne doprinose i otpremnine, zatim stručno usavršavanje zaposlenih, troškove prevoza, kapitalne izdatke, kao i zaštitu i bezbjednost učenika.⁴⁰

³⁸ Evropska komisija /EACEA/Eurydice, 2014. Finansiranje škola u Evropi: mehanizmi, metode i kriterijumi u javnom finansiranju. Izvještaj Eurydice-a. Luksemburg: Kancelarija za publikacije Evropske unije

³⁹ Zakon o principima lokalne samouprave u Federaciji Bosne i Hercegovine, dostupno na <http://www.aarhus.ba/~aarhus/images/docs/fbih/05%20Zakon%20o%20prin%20lok%20samoup%20FBiH%20%2849-06%29.pdf> (pristupljeno 3.8.2017).

⁴⁰ Zakon o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja („Službeni glasnik Republike Srbije br. 72/09, 52/11 i 55/13), dostupno na http://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_osnovama_sistema_obrazovanja_i_vaspitanja.html (pristupljeno 3.8.2017).

Drugi resursi: resursi koje škola koristi prilikom pružanja usluga koje su sekundarne u odnosu na obrazovanje (na primjer, školski prevoz i prehrana ili smještaj učenika i vannastavne aktivnosti).

Financijski paket (blok grant): financijska sredstva koja se obezbjeđuju tijelu koje ta sredstva po svom izboru raspoređuje za određene namjene, u skladu sa više ili manje restriktivnim smjernicama. U kontekstu ovog izvještaja, dodjela financijskih paketa obuhvata dvije ili više kategorija resursa izdataka u obrazovanju (na primjer, nastavno osoblje, nenastavno osoblje, tekući troškovi i kapitalni izdaci).

Formula za finansiranje: metoda finansiranja koja koristi definisane kriterijume i na te kriterijume primjenjuje univerzalno prihvaćeno pravilo za utvrđivanje obima sredstava na koje svaka škola ima pravo.

Kapitalna dobra: vlasnička infrastruktura i dugotrajna oprema (zgrade i zemljište, igrališta, namještaj, računari i slično) koje škole koriste pri sprovođenju osnovnih aktivnosti. Kapitalna dobra uključuju osnovna sredstva (nepokretnosti) i pokretnu imovinu.

Kapitalni izdaci: izdaci za imovinu čiji je vijek trajanja duži od jedne godine. Ovi izdaci uključuju izdatke za izgradnju, renoviranje i veće popravke na objektima, kao i nabavku nove ili zamjenu stare opreme. (Podrazumijeva se da se većini zemalja izdaci za opremu koji ne prelaze određeni cjenovni prag prijavljuju kao tekući troškovi, a ne kapitalni izdaci.)

Lokalni organ: organi odgovorni za teritorijalne jedinice ispod regionalnog nivoa. Lokalni organi se mogu sastojati od izabраних predstavnika ili mogu predstavljati administrativne jedinice centralnih organa.

Nastavno osoblje: Osoblje koje direktno učestvuje procesu podučavanja učenika.

Nenastavno osoblje: uključuje, uz direktore u nekim zemljama, i druge školske rukovodioce, supervizore, savjetnike, školske psihologe, školsko zdravstveno osoblje, bibliotekare ili specijaliste za obrazovne medije, stručnjake za kurikulum, osoblje u administraciji, osoblje koje radi na održavanju zgrade, radnike obezbjeđenja, vozače, osoblje koje radi u kuhinji i slično.

Operativna dobra i usluge: troše se u toku tekuće financijske godine, na primjer redovni izdaci neophodni da bi se održao proces pružanja obrazovnih usluga. Operativna dobra i usluge uključuju, na primjer, udžbenike, kancelarijski materijal, kao i svu opremu ispod određenog praga potrošnje. U smislu izdataka, riječ „tekući“ istovjetna je riječi „operativni“.

Organ centralnog nivoa: najviši nivo vlasti koji je u datoj zemlji nadležan za obrazovanje, obično na nacionalnom (državnom) nivou. Međutim, u Belgiji, Njemačkoj, Španiji i Ujedinjenom Kraljevstvu „regioni“ (*Communautés* u Belgiji, *Länder* u Njemačkoj, *Comunidades Autónomas* u Španiji i delegirane uprave u Ujedinjenom Kraljevstvu) su odgovorni za sva ili gotovo sva područja vezana za obrazovanje pa se stoga smatraju najvišim nivoom vlasti.

Organ nižeg nivoa: u ovom izvještaju, ovaj termin se odnosi na bilo koje tijelo koje je politički/ili administrativno smješteno između organa na centralnom nivou i tijela školskog nivoa. U većini slučajeva, radi se o regionalnim ili lokalnim organima. Oni također mogu uključivati i administrativne jedinice organa centralnog nivoa i lokalne školske odbore odgovorne za obrazovanje na opštinskom nivou.

Paušalni iznos: ukupni obim sredstava koja se prenose od organa centralnog nivoa na organe regionalnog ili lokalnog nivoa, kako bi se datim sredstvima obuhvatio niz javnih službi, uključujući obrazovanje.

Regionalni organi: organi odgovorni za teritorijalne jedinice između centralnog i lokalnog nivoa. Regionalni organi mogu se sastojati od izabраних predstavnika ili mogu predstavljati administrativne jedinice organa centralnog nivoa.

Specifični resursi: obično se dodjeljuju kao bespovratna sredstva isplaćena u okviru programa pozitivne diskriminacije čiji je cilj ublažavanje negativnih obrazovnih posljedica uslijed geografskih, socijalnih, jezičkih i drugih razlika. Ovi programi mogu uključivati, između ostalog, zone obrazovnih akcija, podučavanje jezika manjina i posebne programe za djecu sa invaliditetom.

⁴¹ Terminologija je preuzeta iz sljedećeg dokumenta: Evropska komisija /EACEA/Eurydice, 2014. Finansiranje škola u Evropi: mehanizmi, metode i kriterijumi u javnom finansiranju. Izvještaj Eurydice-a. Luksemburg: Kancelarija za publikacije Evropske unije

Vodič

Ovi dijagrami pružaju pregled dodjele javnih resursa koji se obezbjeđuju u novcu ili u naturi školama osnovnog i nižeg srednjeg obrazovanja u svakoj zemlji. Dijagrami sadrže informacije koje se odnose na dva osnovna pitanja:

1. Da li škole pribavljaju resurse samostalno od sredstava koja su im dodijeljena ili pomenute resurse direktno obezbjeđuju nadležni javni organi?
2. Koji su nivoi javnih organa (u pojedinoj zemlji) uključeni u finansiranje škola?

Resursi su podijeljeni u pet širokih kategorija: osoblje (nastavno i nenastavno), operativna dobra i usluge, kapitalna dobra (pokretnosti i nepokretnosti), specifični resursi i drugi resursi.

Tijela/organi uključeni u nabavku ovih resursa mogu se vidjeti praćenjem iscrtanih strelica prema gore. To mogu biti same škole (direktori škola ili upravljačka tijela) ili lokalni, regionalni ili centralni organi. Škole mogu biti zastupljene na dva nivoa. Uvijek se prikazuju na dnu dijagrama kao organi koji koriste resurse, a mogu biti prikazani i kao akteri uključeni u kretanja sredstava u slučajevima kada isplaćuju plate osoblju ili samostalno pribavljaju resurse.

Resursi koji se prenose javnim ili drugim organima za finansiranje škola označeni su strelicama. Strelice mogu biti pune ili isprekidane, čime se obilježava da li se resursi obezbjeđuju u novcu ili u naturi. Razlikuju se dvije vrste prenosa resursa u novcu: paušalni iznosi namijenjeni finansiranju nekoliko vrsta javnih usluga koje obezbjeđuje određeni javni organ (pune bijele strelice) i namjenska sredstva za obrazovanje (pune crne strelice). Doprinosi regionalnih ili lokalnih organa finansiranju škola označeni su bijelim osmouglom.

Budžeti su predstavljeni debelim crnim horizontalnim linijama. Broj budžeta na svakom nivou državnih organa odgovara broju grupa resursa koji se organima ili školama prenose za određene svrhe. U slučaju organa centralnog nivoa broj budžeta odgovara broju grupa resursa koje ti organi izdvajaju za određenu svrhu. Svrha budžeta označena je strelicom/strelicama. Na primjer, ako se školama dodjeljuje samo jedna sveobuhvatna tranša (finansijski paket) koju one potom raspoređuju na različite kategorije resursa po sopstvenom nahođenju, budžet će biti prikazan jednom debelom horizontalnom linijom.

Kada sistem finansiranja nije jednoobrazan u cijeloj zemlji zbog autonomije lokalnih organa, u napomenama se opisuje status podataka prikazanih u dijagramu i/ili navode drugi mogući slučajevi. U napomenama se takođe nude dodatne informacije za podatke u dijagramima, kako bi se čitaocu omogućilo potpunije razumijevanje stanja u svakoj zemlji.

Dijagrami sadrže ključne informacije o finansiranju osnovnih i opštih srednjih škola, pri čemu, da bi se izbjegla pogrešna tumačenja, čitalac mora imati na umu ograničeni opseg tih informacija. Sljedeći podaci nijesu sadržani u dijagramima:

1. Roditeljski doprinosi i drugi mogući resursi koje škole mogu imati na raspolaganju, a dolaze iz izvora koji nijesu javni
2. Finansijske pomoći za porodice učenika ili pojedine učenike
3. U slučaju isplate paušalnih iznosa, dodjeljivanje sredstava drugim javnim službama.

⁴² Kompletan tekst i dijagrami preuzeti su iz dokumenta: Evropska komisija /EACEA/Eurydice, 2014. Finansiranje škola u Evropi: mehanizmi, metode i kriterijumi u javnom finansiranju. Izvještaj Eurydice-a. Luksemburg: Kancelarija za publikacije Evropske unije, <http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice>.

SIMBOLI

Organi centralnog nivoa uključeni u prenos sredstava školama

Organi na regionalnom nivou/administrativne jedinice države uključeni u prenos sredstava školama

Organi lokalnog nivoa uključeni u prenos sredstava školama

Školsko tijelo ili član osoblja škole uključeni u prenos sredstava školama

Prenos paušalnih iznosa od organa javne uprave koji obezbjeđuje sredstva javnom organu koji ih koristi

Obrazovni resursi koji se u naturi prenose od organa javne uprave koji ih obezbjeđuje do tijela koje ih koristi

Obrazovni resursi koji se u novcu prenose od organa javne uprave koji ih obezbjeđuje do tijela koje ih koristi

Budžet koji koristi tijelo uključeno u prenos školskih sredstava

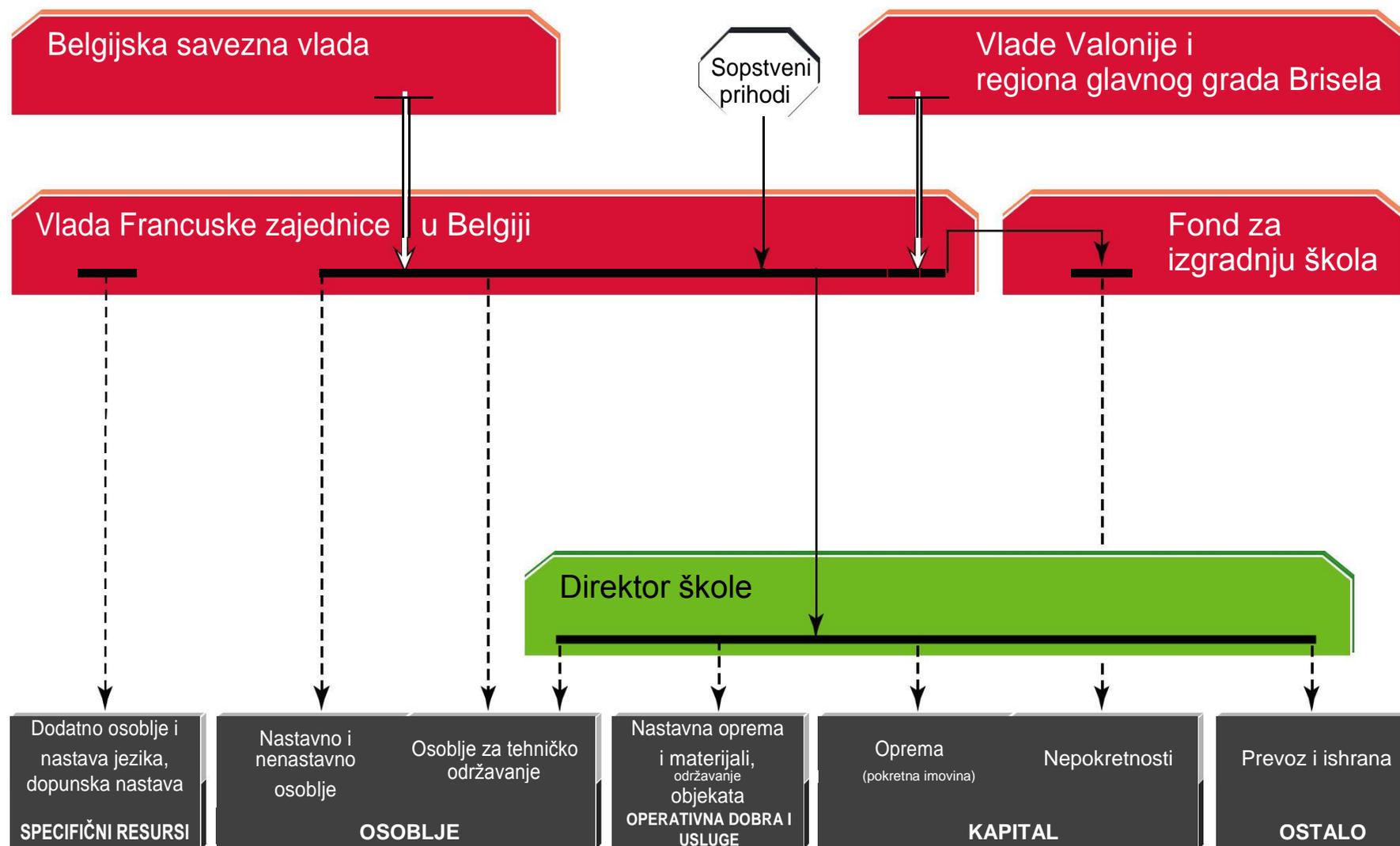
Kategorije resursa koje škole koriste

Sopstveni resursi koje koriste organi na regionalnom nivou/administrativne jedinice državnih ili lokalnih organa koje prenose sredstva školama

BELGIJA – FRANCUSKA ZAJEDNICA

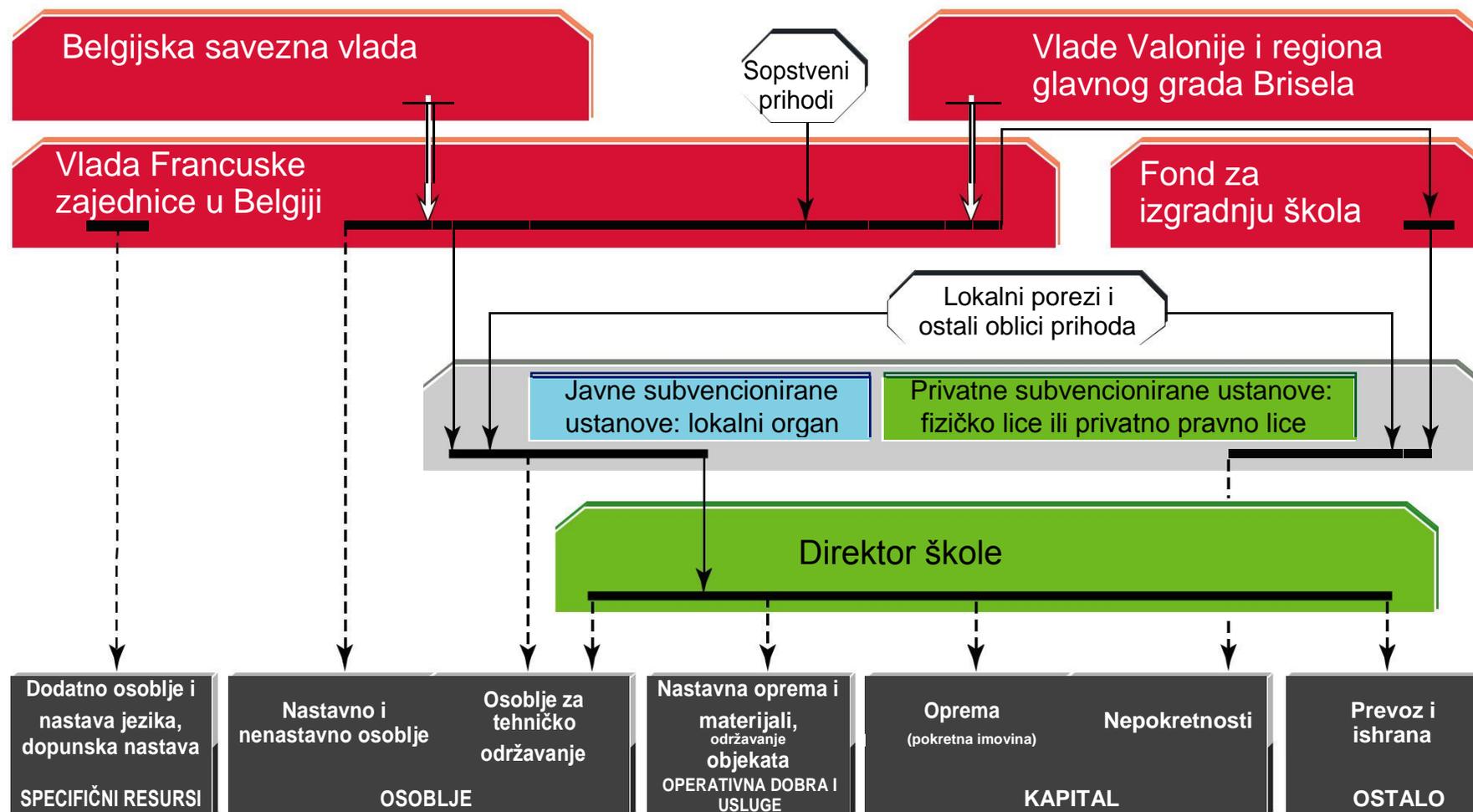
Osnovne i opšte srednje škole (obrazovni sistem zajednice)

Paušalni iznos koji vlade Valonije i regiona glavnog grada Brisela prenose vladi Francuske zajednice u Belgiji sastoji se od prihoda ostvarenog oporezivanjem televizijskog i radio prenosa. Osim toga, odgovarajući organi javne službe nadležni za stručno osposobljavanje i zapošljavanje u Valoniji i regionu glavnog grada Brisela (Forem&Actiris) izdvajaju određena sredstva za vladu Francuske zajednice u Belgiji.

BELGIJA – FRANCUSKA ZAJEDNICA

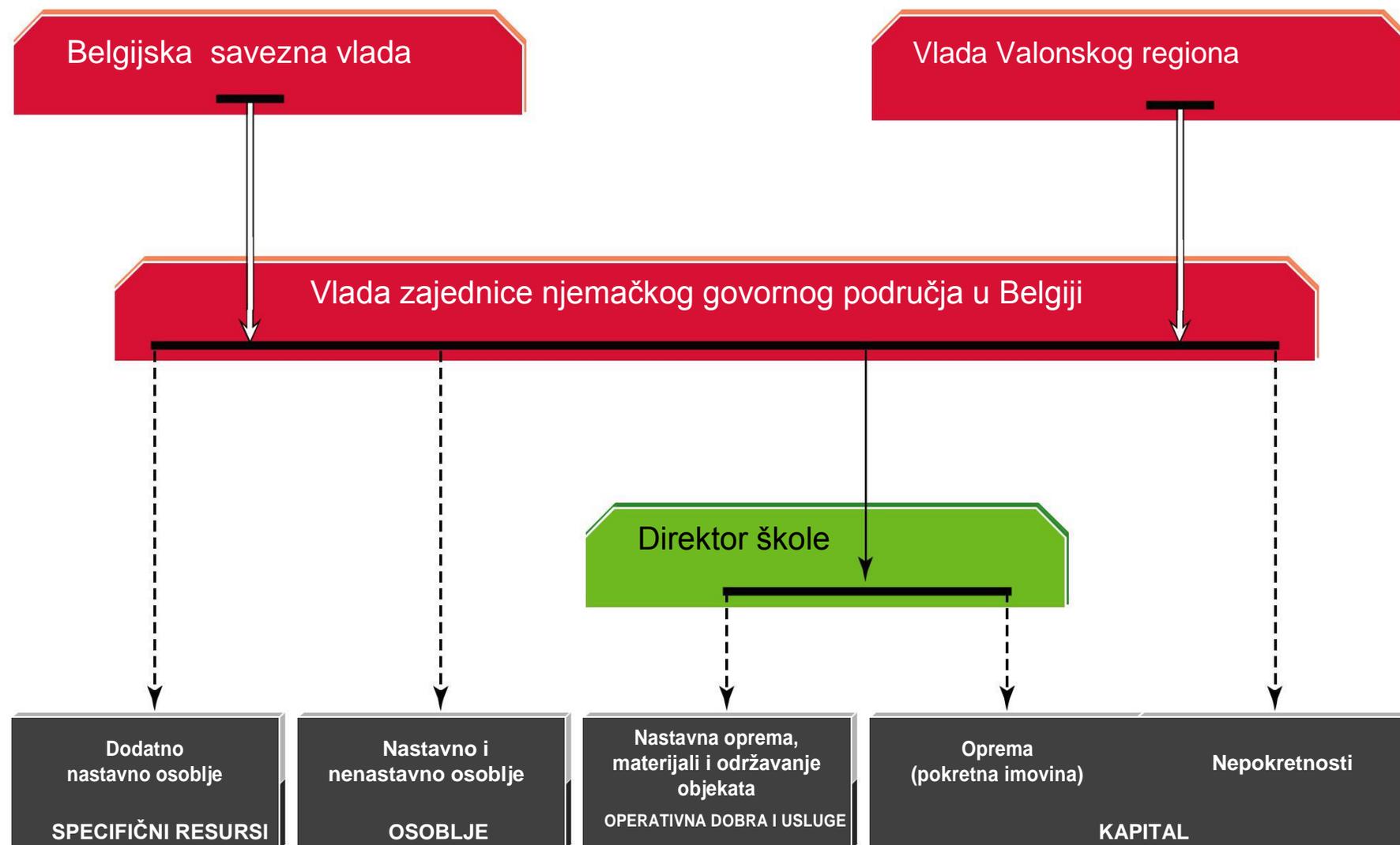
Osnovne i opšte srednje škole (subvencionirane škole)

Za državne subvencionirane škole odgovorni su lokalni organi, odnosno, opštine, pokrajine ili gradovi. Kada je riječ o privatnim subvencioniranim školama, organizatorsko tijelo“ je fizičko ili pravno lice uređeno zakonom o privatnom sektoru, a koje je nadležno za jednu ili, u rjeđim slučajevima, nekoliko škola. Organizatorska tijela su obavezna da učestvuju u kapitalnim troškovima škola kojima upravljaju (iz prihoda ostvarenog od lokalnih poreza u slučaju državnih subvencioniranih škola i iz sopstvenih prihoda u slučaju privatnih subvencioniranih škola). Paušalni iznos koji vlade Valonije i Briselskog regiona dodjeljuju upravi Francuske zajednice u Belgiji sastoji se od prihoda ostvarenog oporezivanjem televizijskog i radio prenosa. Osim toga, odgovarajuća tijela državnih službi zadužena za stručno osposobljavanje i zapošljavanje u Valoniji i regionu glavnog grada Brisela (Forem&Actiris) izdvajaju različita sredstva za vladu Francuske zajednice u Belgiji. Lokalni organi koji za državne subvencionirane škole obezbjeđuju socijalne beneficije (usluge poput ishrane u kantinama i produženog boravka, koje doprinose odgovornosti škole uz primarnu uslugu vezanu za obrazovanje) dužni su da iste usluge obezbijede i za privatne subvencionirane škole na svojoj teritoriji.

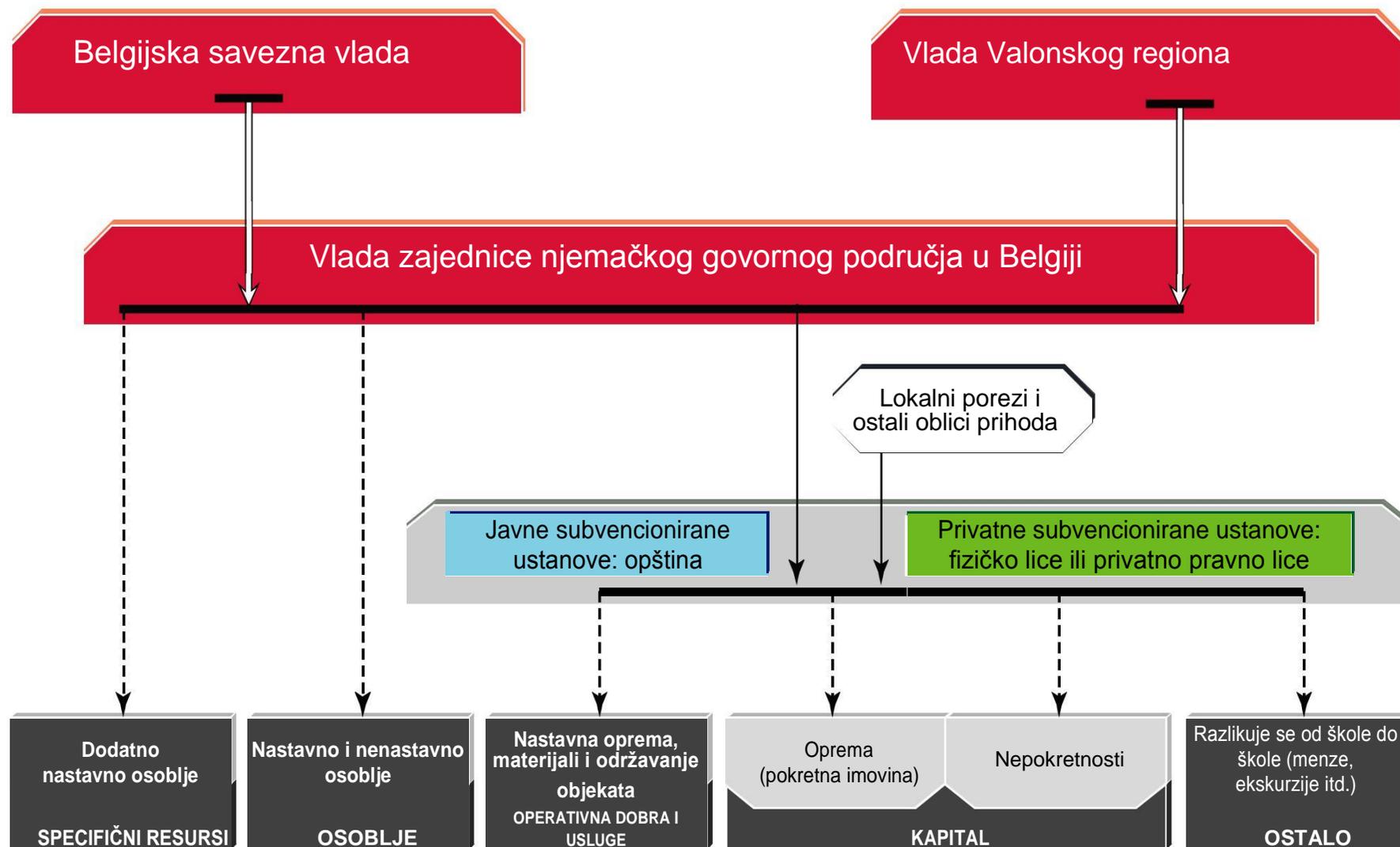
BELGIJA-NJEMAČKA GOVORNA ZAJEDNICA

Osnovne i opšte srednje škole (obrazovni sistem zajednice)

BELGIJA – NJEMAČKA GOVORNA ZAJEDNICA

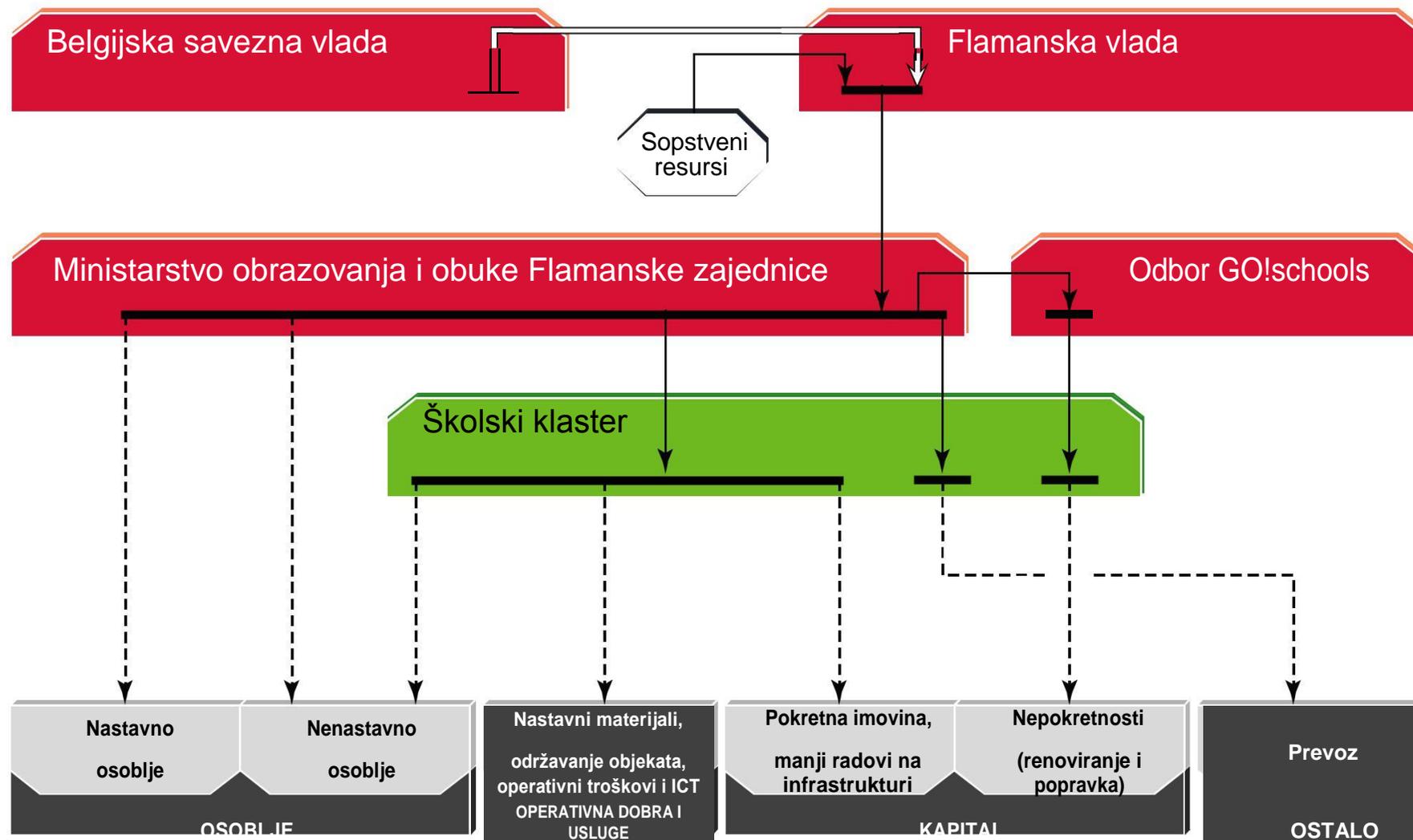
Osnovne i opšte srednje škole (subvencionirane škole)

Za državne subvencionirane škole organizatorsko tijelo je opština. Za privatne subvencionirane škole organizatorsko tijelo je fizičko lice ili tijelo koje podliježe zakonu koji reguliše privatni sektor. Te škole (i organizatorska tijela) moraju obezbijediti 40 % sredstava za pokretnu i 20 % sredstava za nepokretnu imovinu (kapitalna sredstva).

BELGIJA – FLAMANSKA ZAJEDNICA

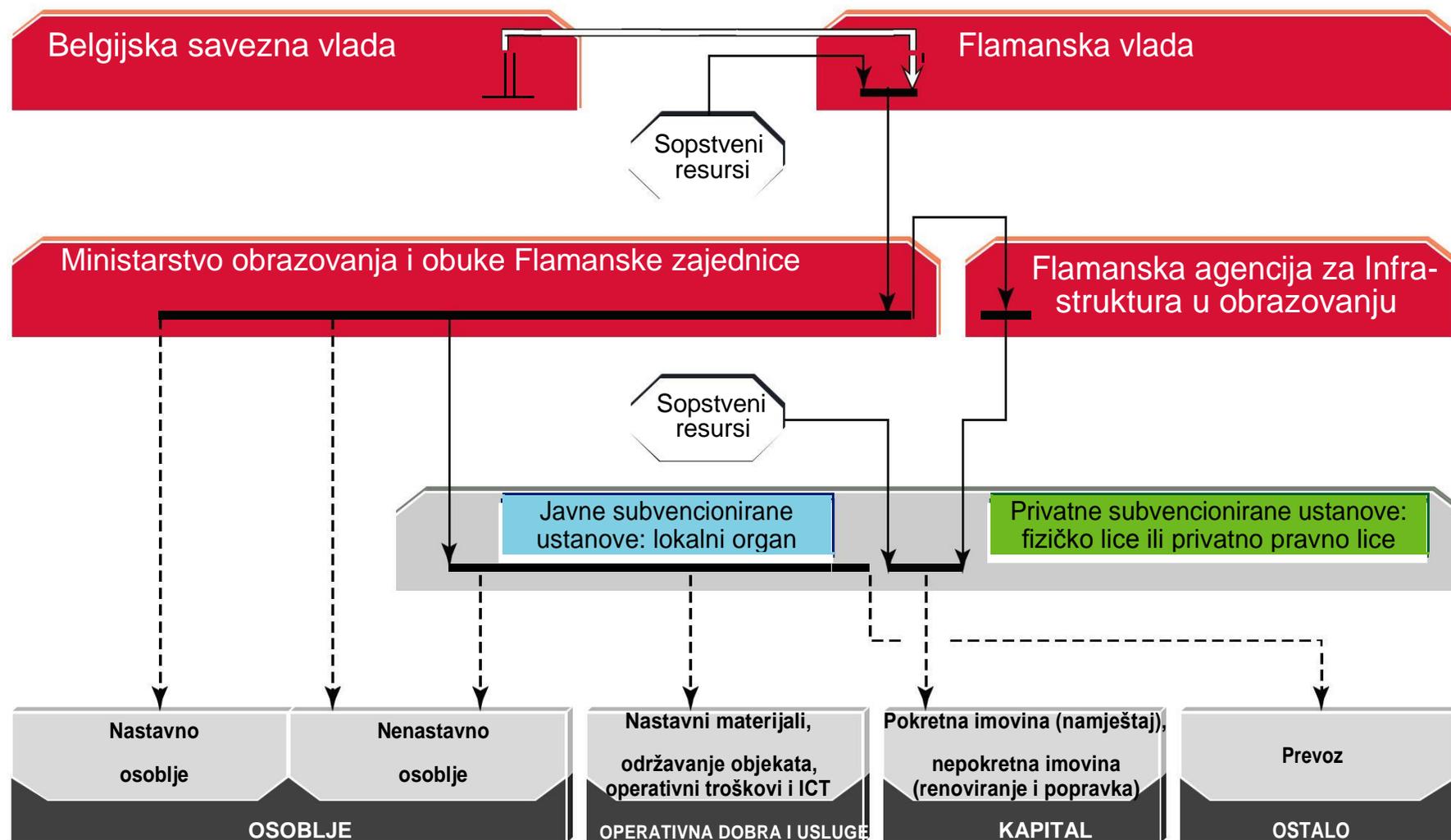
Osnovne i opšte srednje škole (obrazovni sistem zajednice)

Škole su grupisane u klasterne (*scholengroepen*) koji su nadležni za njihovo finansijsko upravljanje. Finansijska nezavisnost pojedinačnih škola razlikuje se od jednog do drugog klastera (*scholengroepen*). U nekim slučajevima pomenuti klasteri pribavljaju operativna dobra i usluge za više škola odjednom kako bi ostvarili popust od kupovine na veliko. U drugim slučajevima *scholengroepen* pribavljaju operativna dobra i usluge, ali škola utvrđuje količinu i vrstu potrebnih sredstava. Odbor *GO!schools* je glavni odbor nadležan za finansiranje škola kojima upravlja Flamanska zajednica. *Scholengroepen* mogu ponekad direktno pokriti neke troškove vezane za nepokretnu imovinu i popravke putem posebnih budžetskih sredstava koje dodjeljuje Ministarstvo obrazovanja i osposobljavanja Flamanske zajednice.

BELGIJA – FLAMANSKA ZAJEDNICA

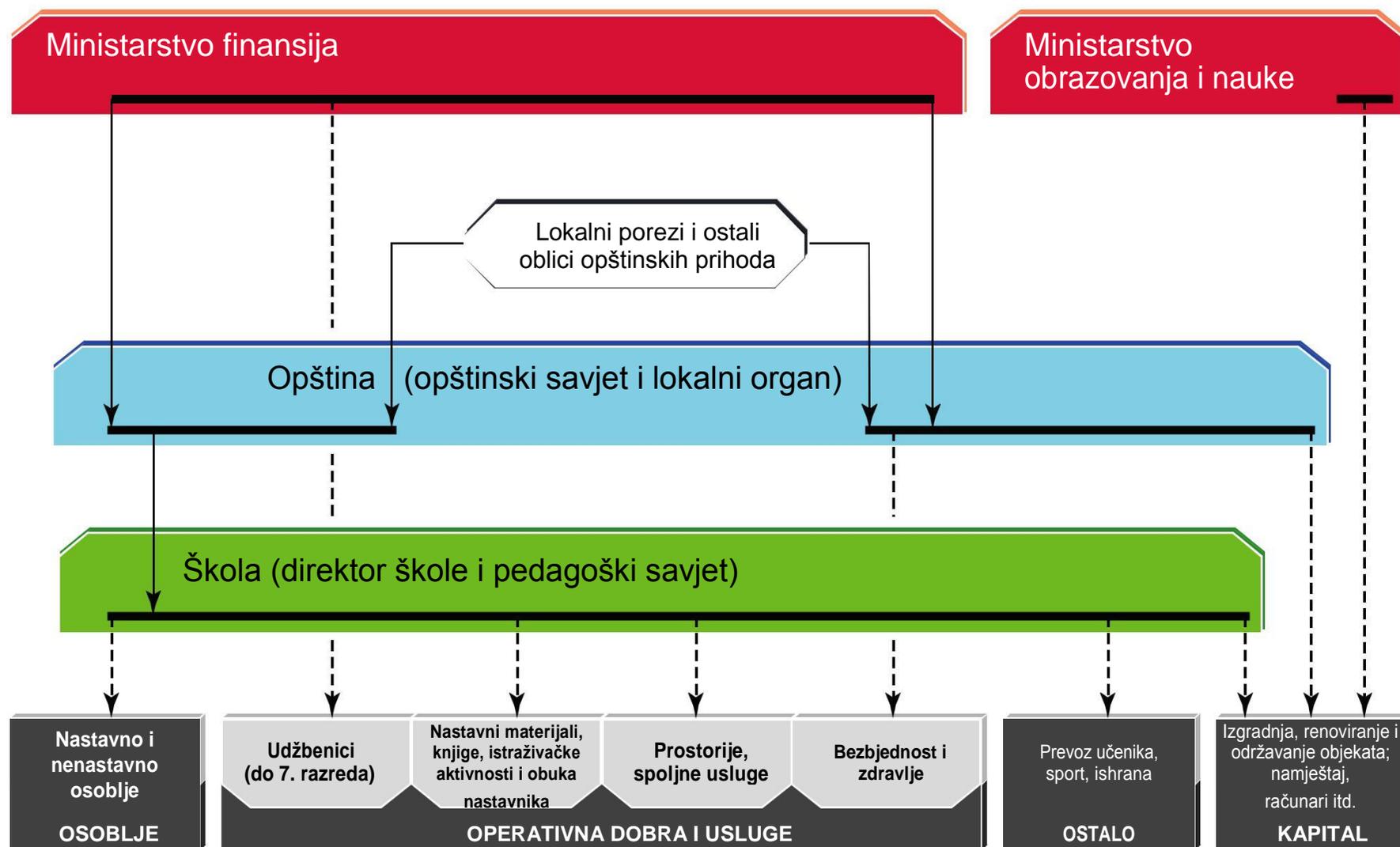
Osnovne i opšte srednje škole (subvencionirane škole)

Za državne subvencionirane škole organizaciono tijelo je organ lokalne uprave, odnosno, opština, pokrajina ili grad. Kada je riječ o privatnim subvencioniranim školama organizatorsko tijelo je fizičko ili pravno lice uređeno zakonom o privatnom sektoru koje upravlja jednom ili više škola. Lokalni organi moraju iz prihoda ostvarenih od lokalnih poreza da obezbijede 30% ili 40 % kapitalnih sredstava za državne subvencionirane škole. Organizatorska tijela privatnih subvencioniranih škola moraju iz sopstvenih izvora da obezbijede 30% ili 40 % kapitalnih sredstava za škole kojima upravljaju. Lokalni organi koji za javne subvencionirane škole obezbjeđuju socijalne beneficije (prateće usluge poput prevoza učenika i produženog boravka, koje pružaju škole, uz primarnu uslugu vezanu za obrazovanje) dužni su da iste usluge obezbijede i za privatne subvencionirane škole na svojoj teritoriji.

BUGARSKA

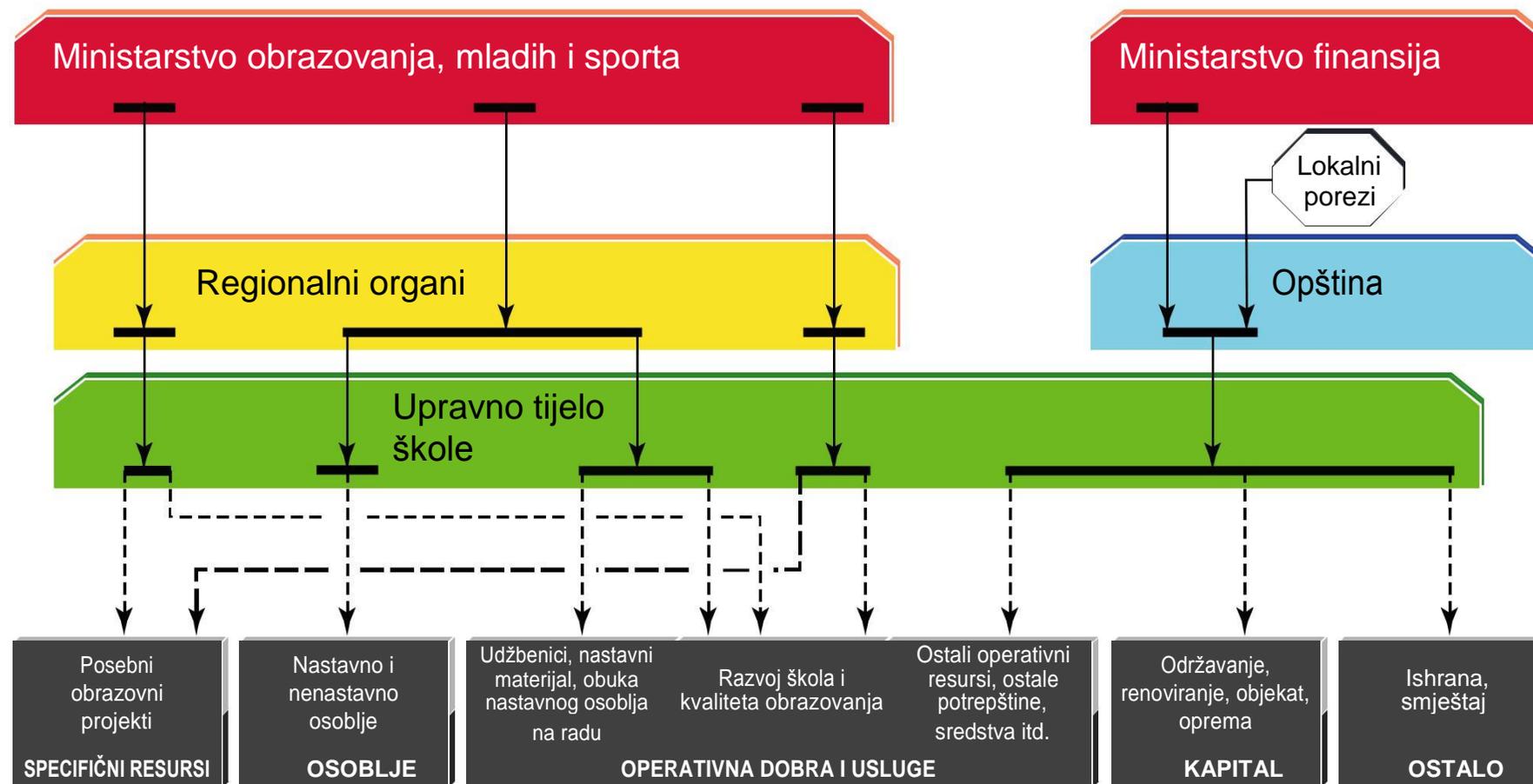
Osnovne i opšte srednje škole (opštinske škole)

Državne škole direktno finansira Ministarstvo obrazovanja i nauke. One čine 16 % svih škola. Svake godine se dodatna budžetska sredstva izdvajaju za nacionalne programe razvoja školskog obrazovanja. Ti programi (10 u 2013. godini) su dostupni državnim i opštinskim školama. Programi se bave raznim školskim pitanjima poput informacionih tehnologija u školama, modernizacije stručnog obrazovanja, jezika, itd.

ČEŠKA REPUBLIKA

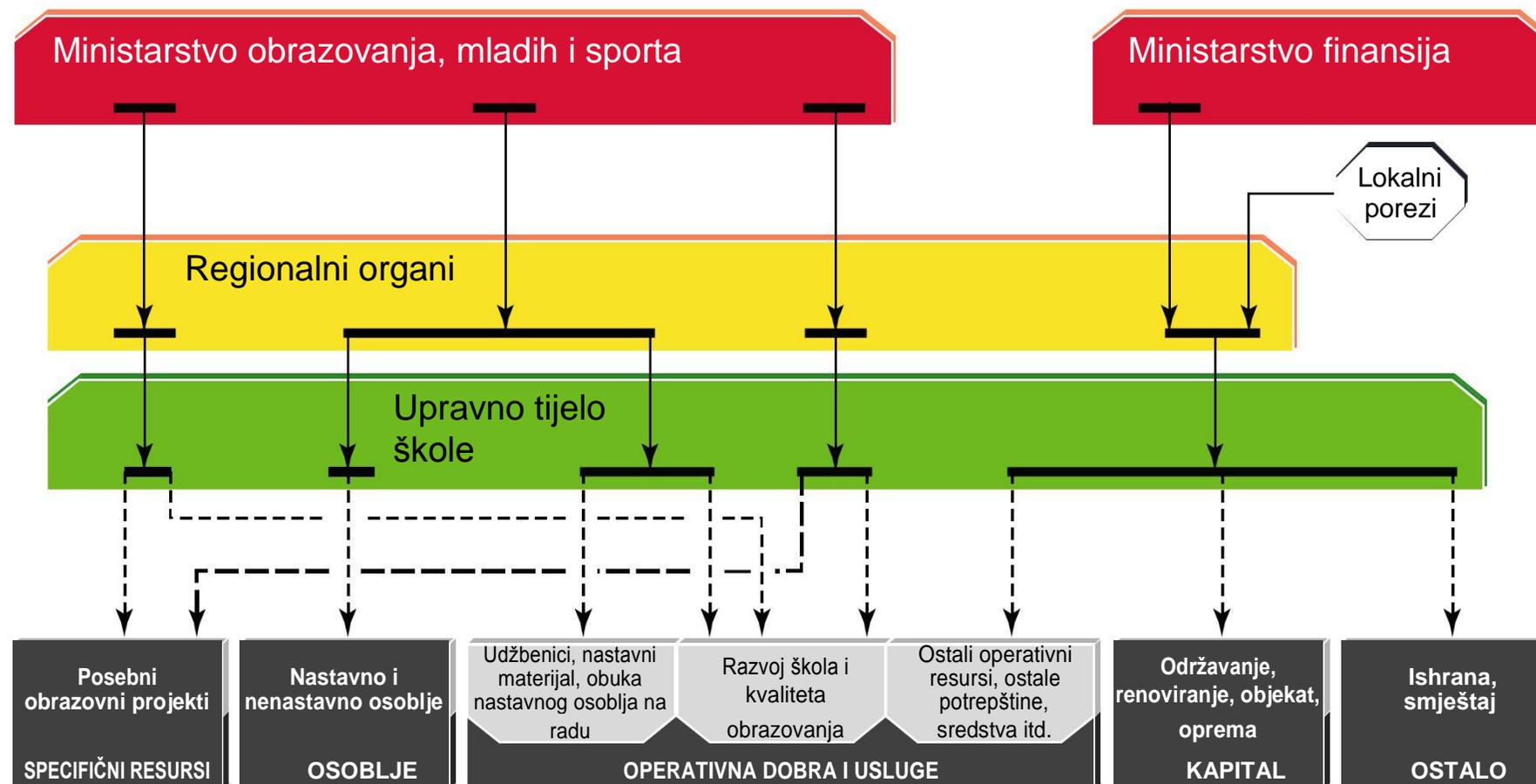
Osnovne i niže srednje škole

Osnivači osnovnih i nižih srednjih škola su najčešće opštine. One su odgovorne za tekuću potrošnju (operativne troškove poput energije) i za kapitalne troškove. Osnivač škole može učestvovati i u drugim troškovima, ali to zavisi od sredstava koja su mu na raspolaganju. Opštinski organi mogu sredstva prikupljena od opštinskih poreza (lokalni porezi) raspoređivati po sopstvenom nahođenju.

ČEŠKA REPUBLIKA

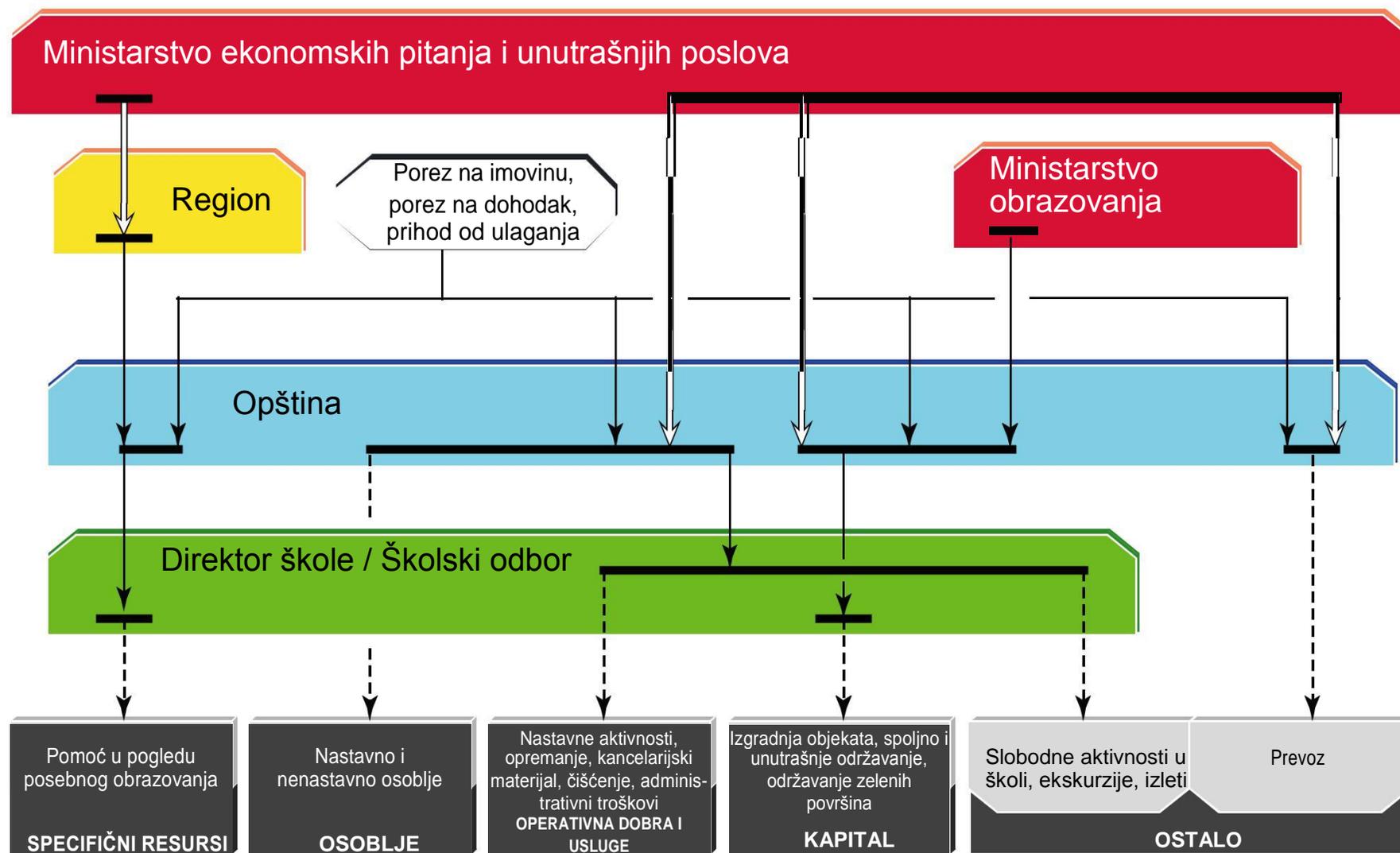
Gymnázium i gymnázium víceleté (víše opšte srednje škole i višegodišnje opšte srednje škole)

Dijagram uključuje škole koje se nazivaju *gymnázium* (više opšte srednje škole) i *višeleté gymnázium* (višegodišnje opšte srednje škole) koje uključuju i niže razrede obaveznog obrazovanja i više srednje obrazovanje. Osnivači ovih škola najčešće su pokrajine.

DANSKA

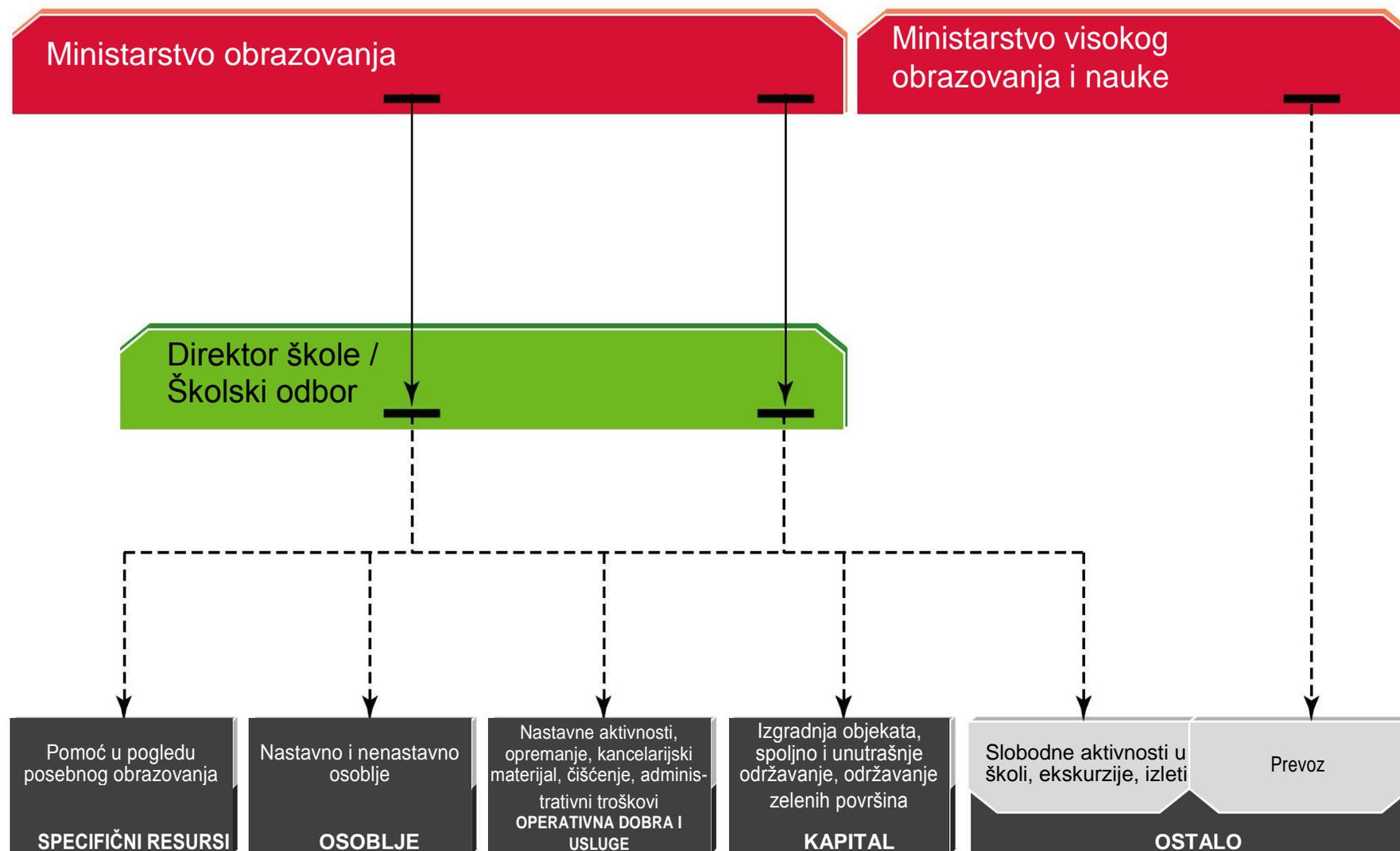
Folkeskolen (osnovne i niže srednje škole)

Opštine mogu da odluče da li će iz sopstvenih prihoda finansirati budžete škola.

DANSKA

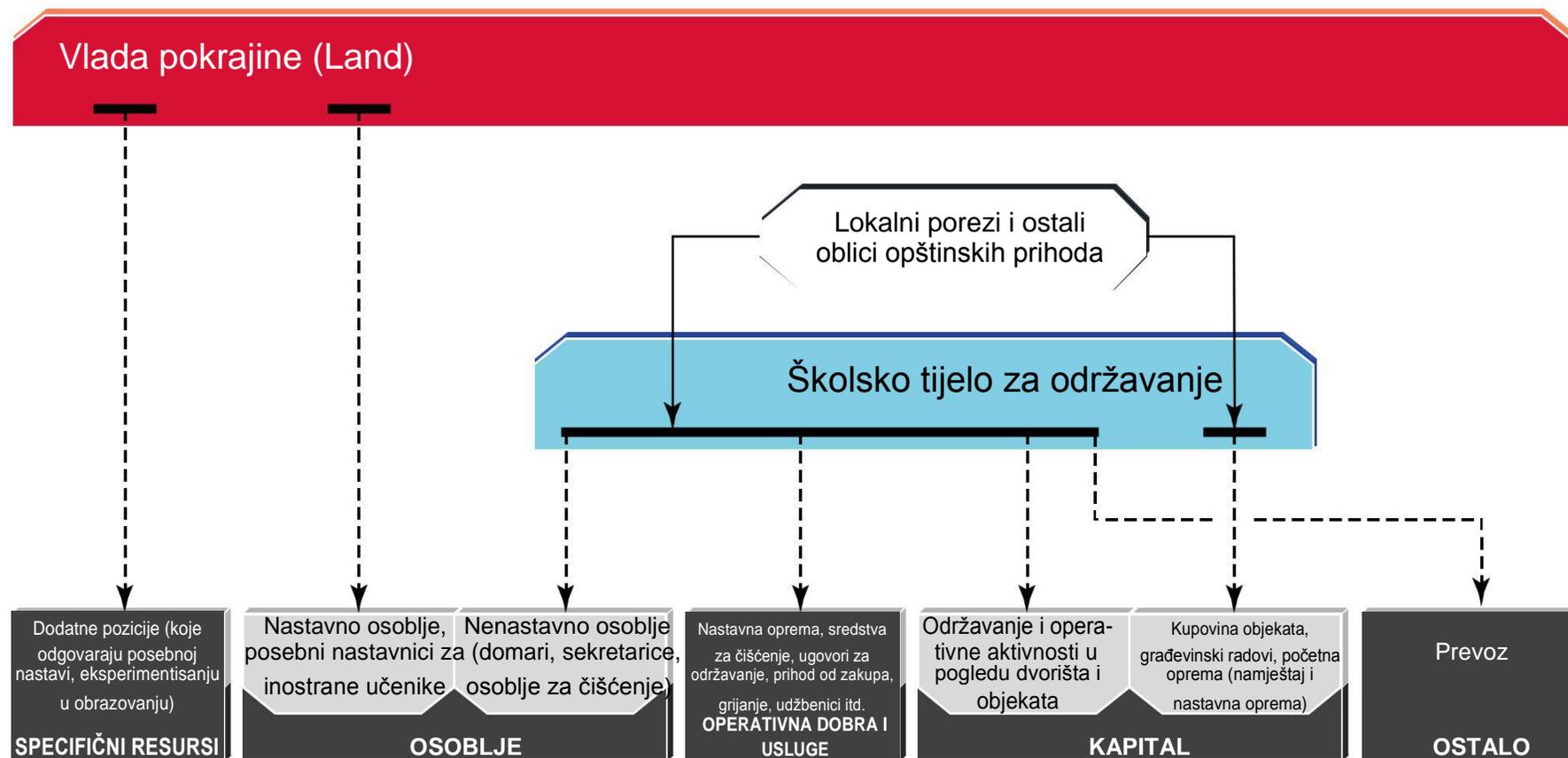
Gymnasium (više opšte srednje škole)

Budžetska sredstva koja dodjeljuju Ministarstvo obrazovanja i Ministarstvo visokog obrazovanja i nauke potiču iz Ministarstva ekonomije i unutrašnjih poslova. Ministarstvo obrazovanja raspoređuje „taksimetarska“ sredstva školskoj upravi ili školskim odborima kao i ostala sredstva namijenjena za određene projekte. Te subvencije se mogu upotrijebiti za kupovinu bilo koje vrste sredstava.

NJEMAČKA

Osnovne i opšte srednje škole

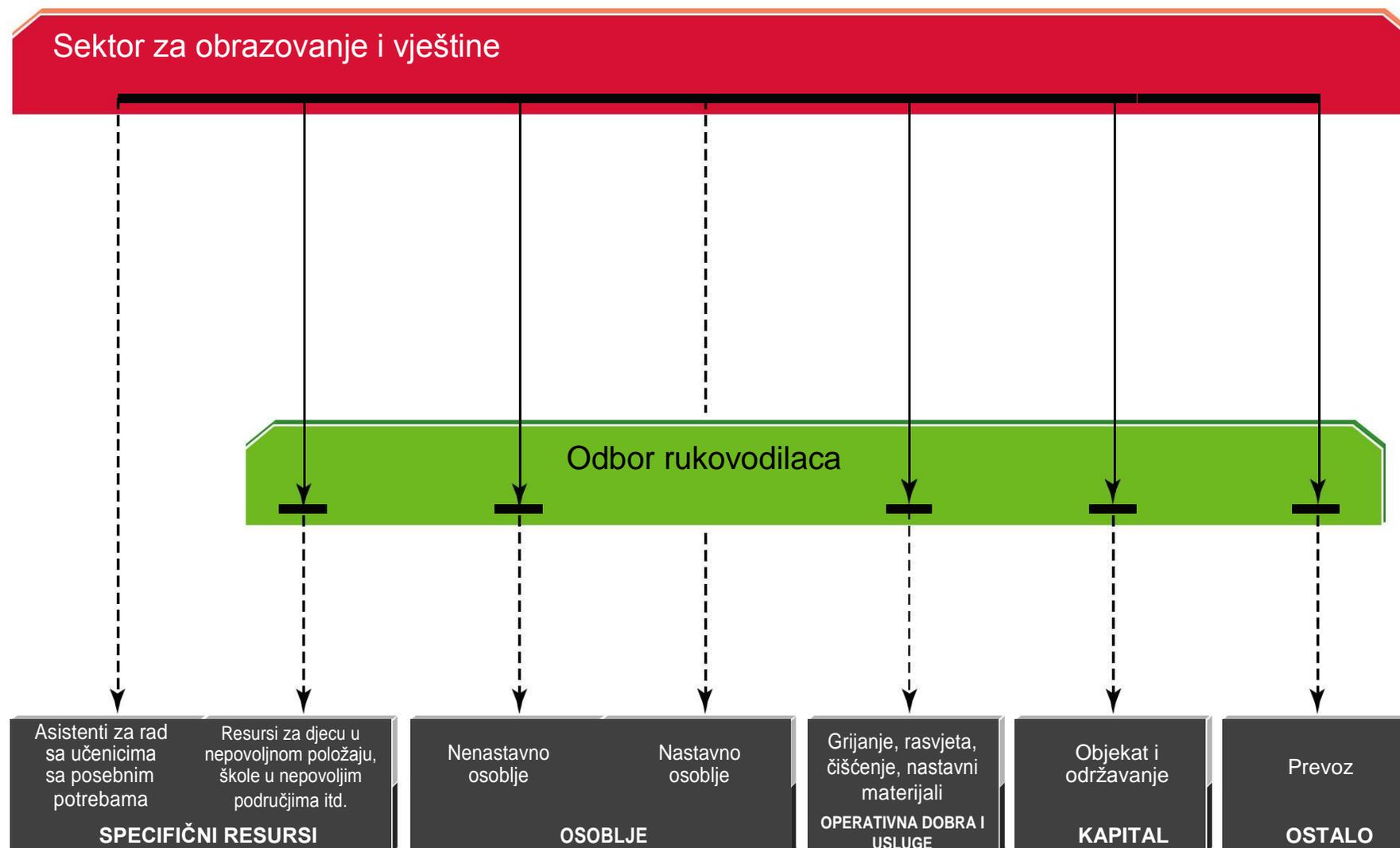

Sektor državnog školstva finansira se na osnovu raspodjele odgovornosti između pokrajina (*Länder*) i lokanih organa. Tijelo za održavanje škola (*Schulträger*) najčešće je jedna ili nekoliko opština. Savezni organi nisu uključeni u redovno finansiranje škola.

U nekim pokrajinama (*Länder*) lokalnim organima se dodjeljuju bespovratna sredstva izračunata na osnovu projektovanog broja učenika, a namijenjena su za tekuće troškove škola. Za neke kategorije tekućih troškova (npr. nastavna sredstva, prevoz učenika), lokalni organi mogu, pod određenim okolnostima, od pokrajinskih organa (*Land*) dobiti određena bespovratna sredstva, najčešće u obliku paušalnih iznosa.

U većini pokrajina (*Länder*), lokalni organi mogu dobiti finansijsku podršku od pokrajine (*Land*) za građevinske radove, kupovinu objekata, renoviranje i slično.

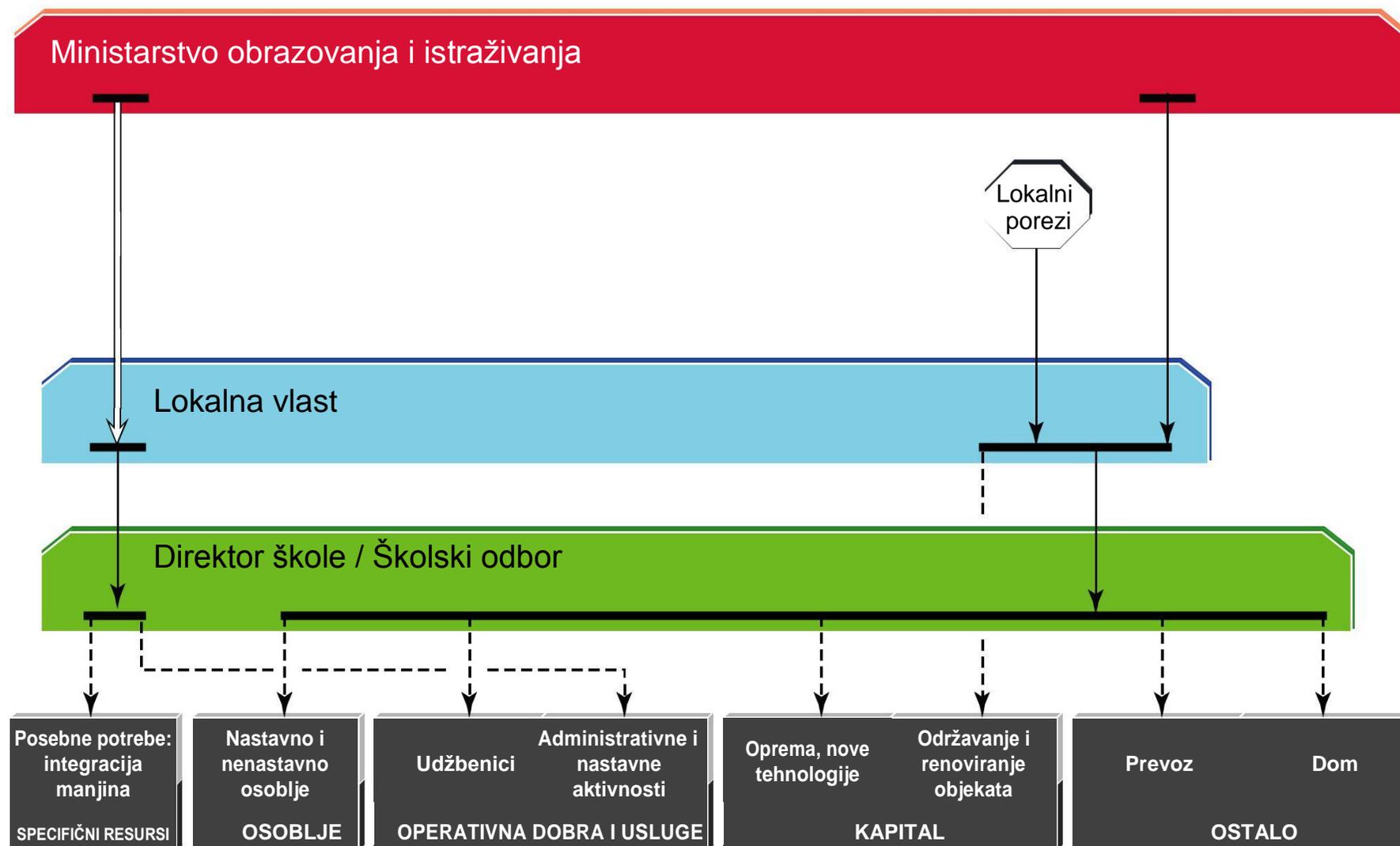
Nakon izmjena i dopuna školskih propisa, u posljednjih nekoliko godina se povećala mogućnost da škole samostalno upravljaju svojim finansijama. U većini pokrajina (*Länder*) škole su već u poziciji da samostalno odlučuju o načinu na koji će upotrijebiti sredstva, za pokrivanje jedne ili više vrsta troškova (npr. sredstva za učenje i nastavna sredstva), iz budžeta koji im je dodijelilo tijelo za održavanje škola. Preduzeti su i početni koraci vezani za mogućnost škola da odrede sopstveni način raspolaganja ljudskim resursima, kao što su plate osoblja.

Dijagram prikazuje stanje u osnovnim školama i u otprilike dvije trećine srednjih škola (oko 500). Otprilike jedna trećina srednjih škola sredstva dobija preko odbora za obrazovanje i osposobljavanje (organ srednjeg nivoa).

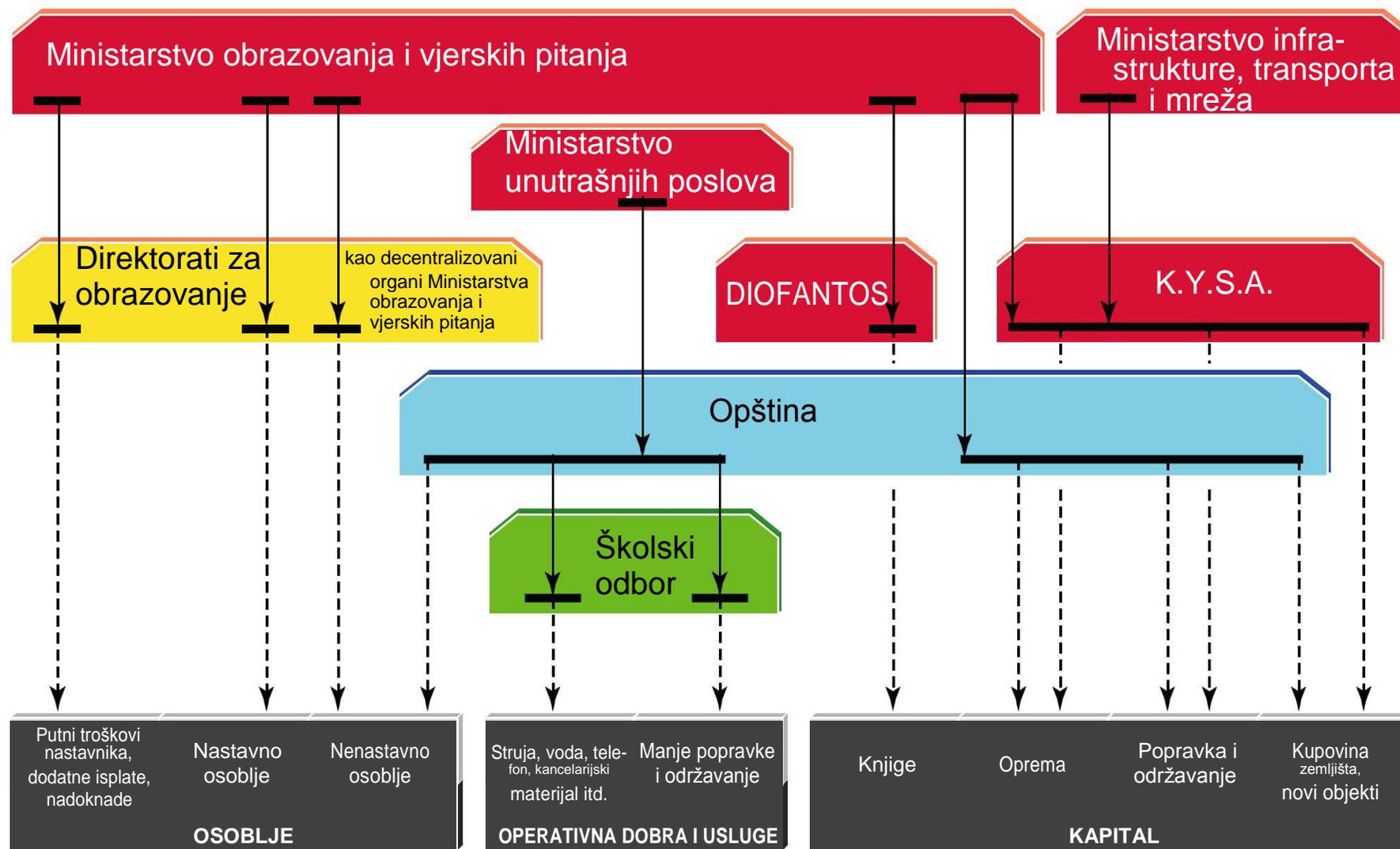
ESTONIJA

Osnovne i opšte srednje škole

GRČKA

Osnovne i opšte srednje škole

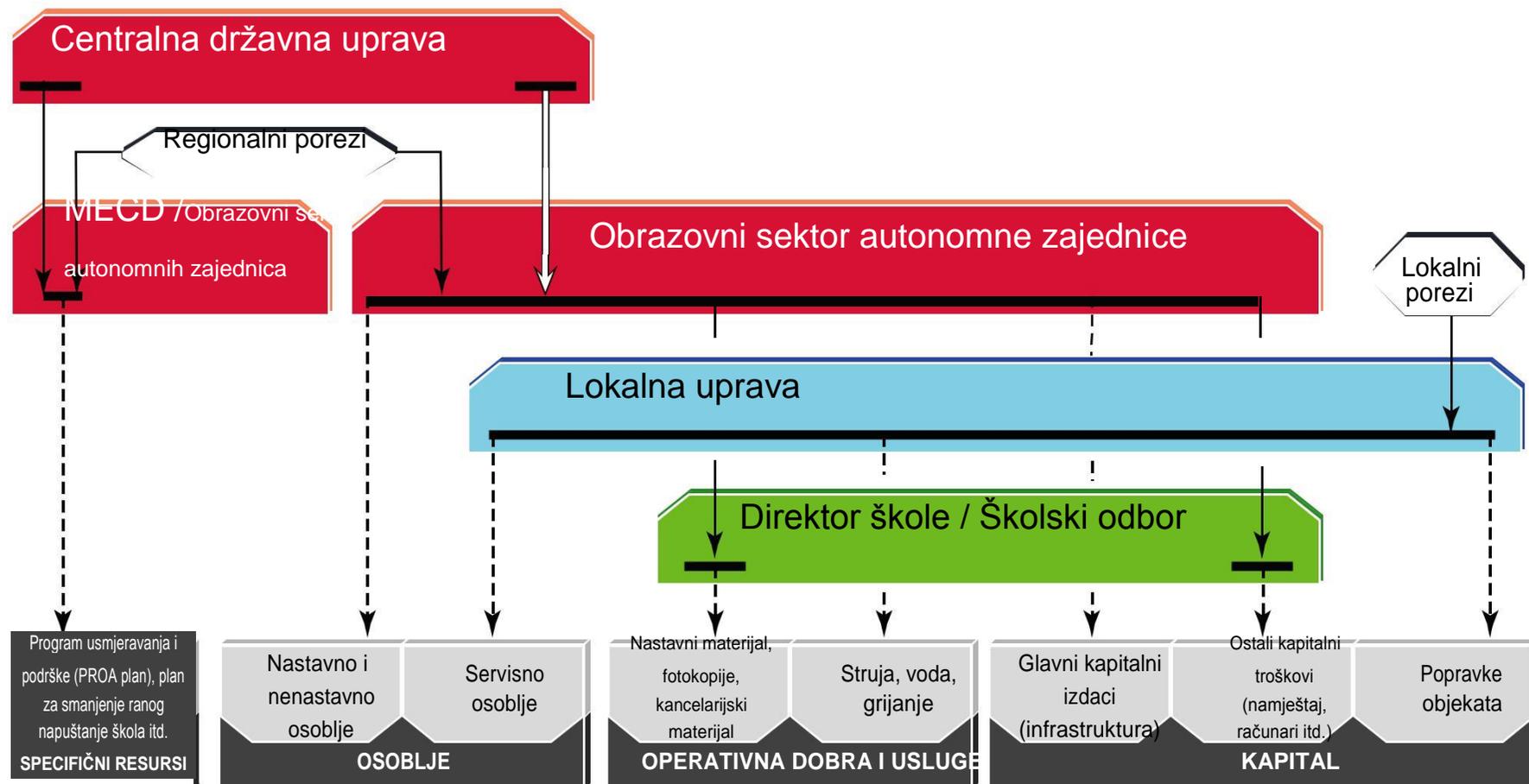

Dijagram ne prikazuje manji broj crkvenih škola koje postoje u Grčkoj.

K.Y.S.A. (za izgradnju infrastrukture) je tijelo odgovorno za nabavku zemljišta i objekata, održavanje i popravke i opremu. Sredstva koje dobija od Ministarstva infrastrukture, transporta i mreža koriste se samo za popravke, održavanje i nabavku zemljišta i objekata. Sredstva za opremu dobijaju se samo od Ministarstva obrazovanja.

ŠPANIJA

Osnovne škole

Dijagram prikazuje najčešću situaciju budući da autonomne zajednice imaju pravo da dodjeljuju sredstva lokalnim organima.

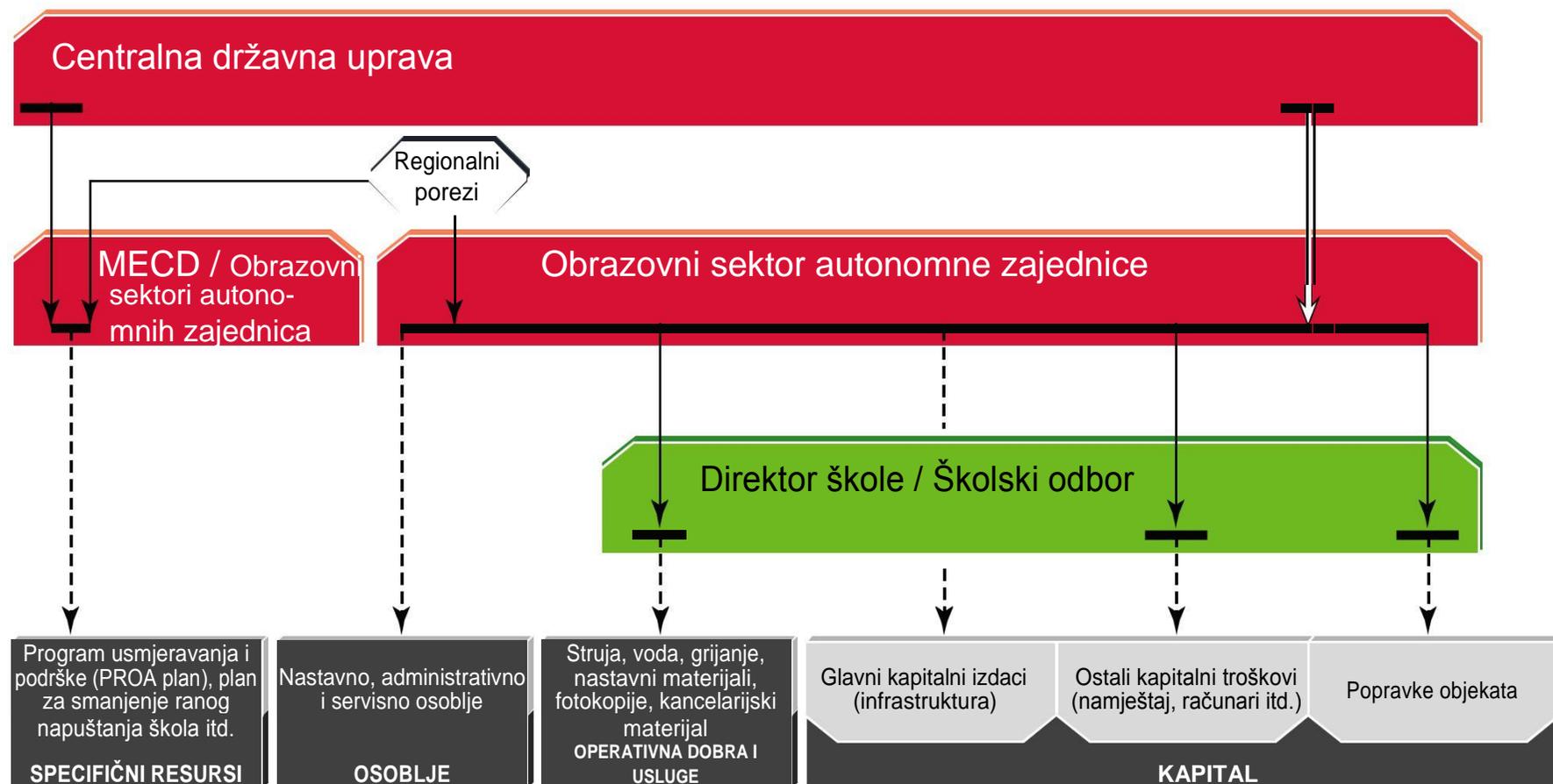
Zajedno sa državom, 15 od 17 autonomnih zajednica ulažu sredstva u zajednički Garantni fond za osnovne javne usluge. Fond osigurava da sve autonomne zajednice dobiju iste iznose sredstva po stanovniku, u smislu procijenjene populacije ili populacijske jedinice, koja ima potrebu za uslugama obrazovanja, zdravstva i socijalnog staranja. Dvije preostale zajednice, Baskija i Navara, same finansiraju i upravljaju svojim obrazovanjem, zdravstvom i socijalnim staranjem, doprinoseći državi da pokrije zajedničke troškove.

Ministarstvo obrazovanja, kulture i sporta (MECD), u saradnji sa inostranim obrazovnim ustanovama, upravlja javnim sredstvima za škole u autonomnim gradovima Ceuti i Melilli. Sredstva od lokalnih organa, uglavnom, dolaze od prihoda od poreza. Bez obzira na to, za pokrivanje dijela svojih troškova mogu koristiti novčana sredstva koja dobijaju od autonomnih zajednica ili države.

Regionalni porezi uplaćuju se u Garantni fond za osnovne javne usluge kojim upravlja središnja vladina uprava i koji čini bazu za sve javne usluge. Ova sredstva se zatim u vidu paušalnog iznosa prosleđuju autonomnim zajednicama, koje ih mogu upotrijebiti za obrazovanje ili druge javne usluge.

ŠPANIJA

Opšte srednje škole

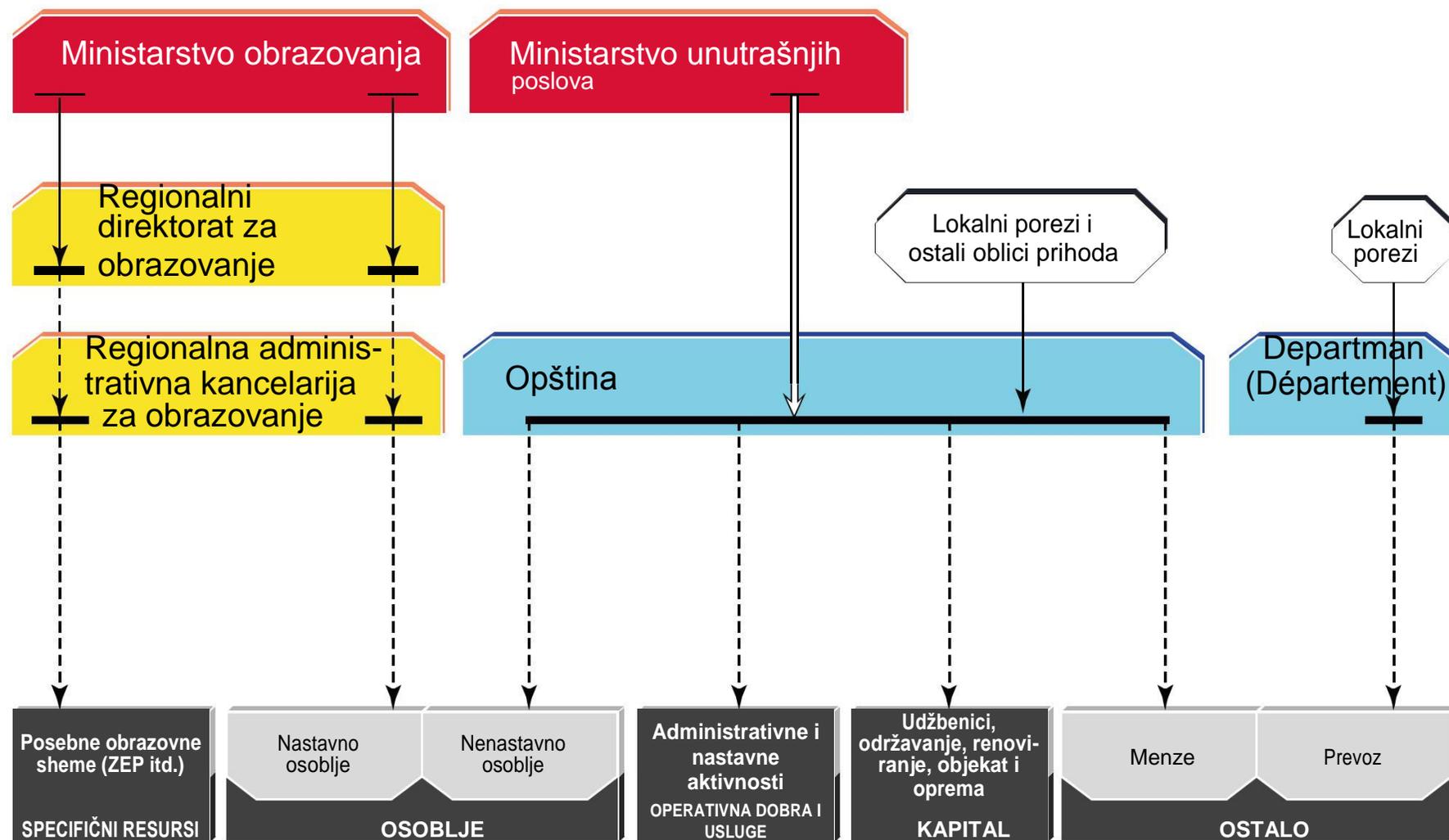
Dijagram prikazuje najčešću situaciju budući da autonomne zajednice imaju pravo da dodjeljuju sredstva lokalnim organima.

Zajedno sa državom, 15 od 17 autonomnih zajednica ulažu sredstva u zajednički Garantni fond za osnovne javne usluge. Fond osigurava da sve autonomne zajednice dobiju iste iznose sredstva po stanovniku, u smislu procijenjene populacije ili populacijske jedinice, koja ima potrebu za uslugama obrazovanja, zdravstva i socijalnog staranja. Dvije preostale zajednice, Baskija i Navara, same finansiraju i upravljaju svojim obrazovanjem, zdravstvom i socijalnim staranjem, doprinoseći državi da pokrije zajedničke troškove.

Ministarstvo obrazovanja, kulture i sporta (*MECD*), u saradnji sa inostranim obrazovnim ustanovama, upravlja javnim sredstvima za škole u autonomnim gradovima Ceuti i Melilli. Regionalni porezi uplaćuju se u Garantni fond za osnovne javne usluge kojim upravlja središnja vladina uprava i koji čini bazu za sve javne usluge. Ova sredstva se zatim u vidu paušalnog iznosa prosleđuju autonomnim zajednicama, koje ih mogu upotrijebiti za obrazovanje ili druge javne usluge

FRANCUSKA

Osnovne škole

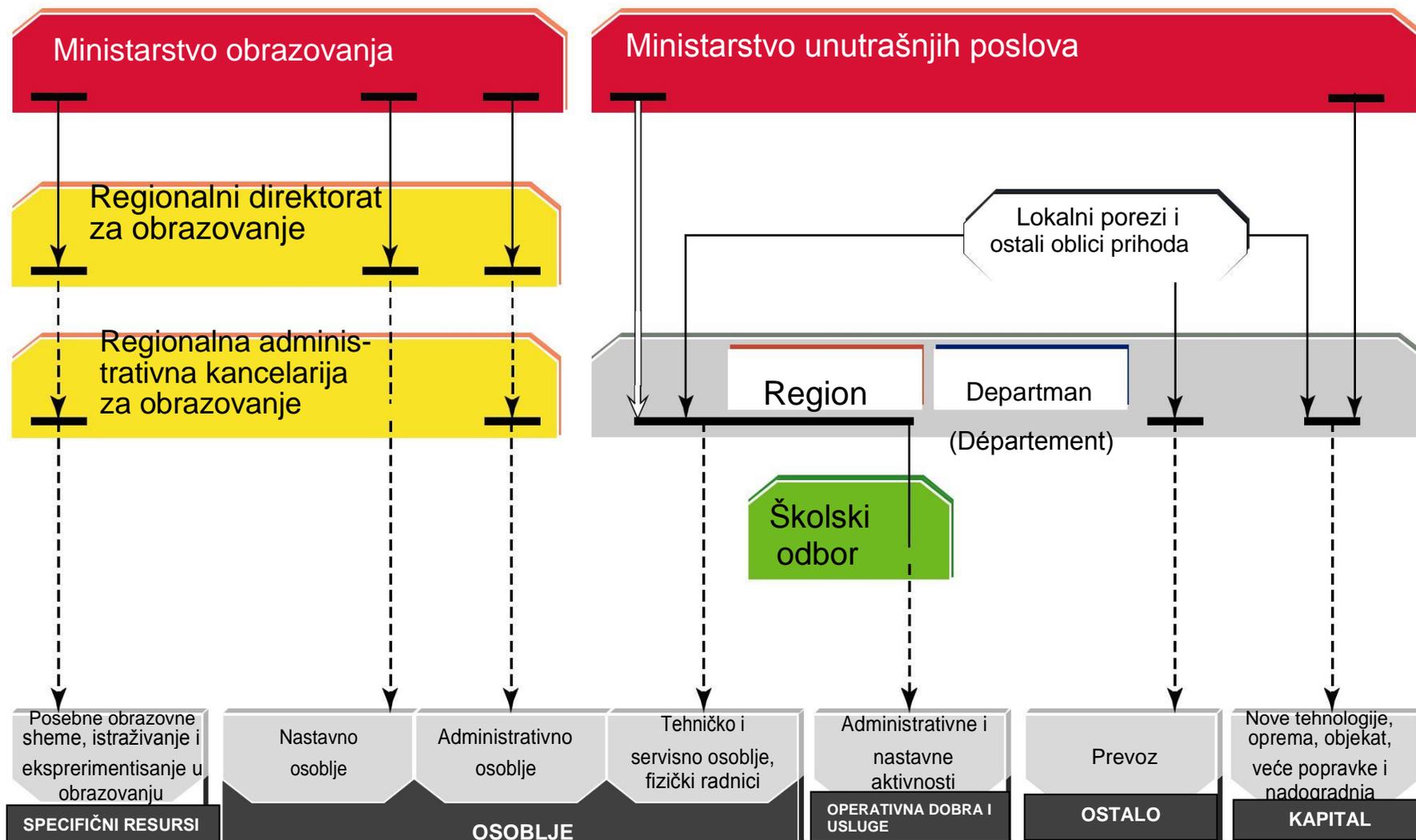

ZEP (Zones d'éducation prioritaire) = Zone prioritetnog obrazovanja.

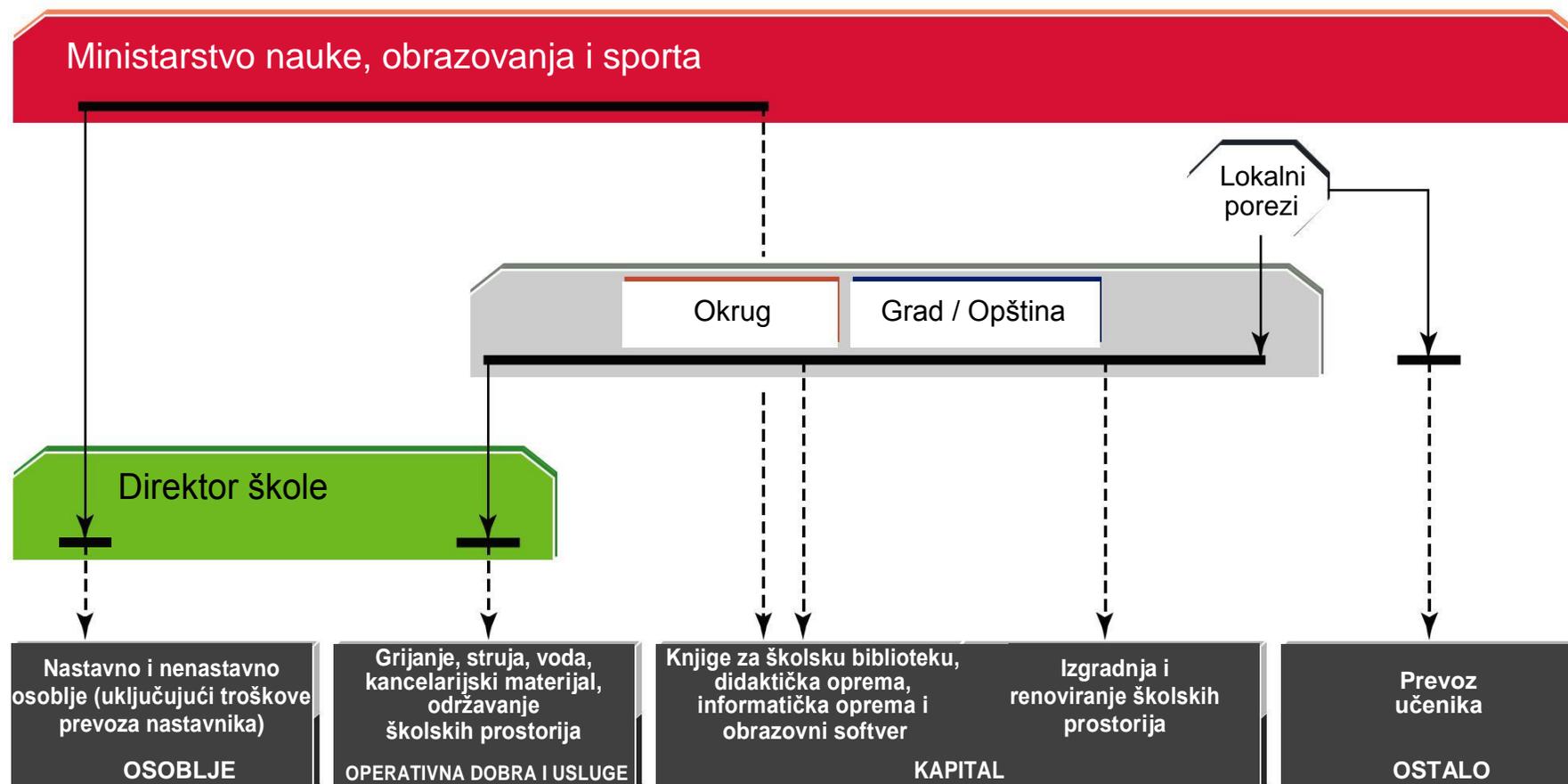
Država sprovodi obrazovnu politiku na regionalnom nivou putem regionalnih direktorata za obrazovanje (*Rectorat*) i regionalnih administrativnih kancelarija za obrazovanje (*Inspection d'Académie*) koje djeluju u okviru administrativnih oblasti poznatih kao *Académies*. U većini slučajeva, te administrativne oblasti se podudaraju sa regionalnom teritorijom. U Francuskoj postoji 30 oblasti (*Académies*) koje obuhvataju 26 regiona.

FRANCUSKA

Opšte srednje škole

Država sprovodi obrazovnu politiku na nivou regija putem regionalnih direktorata za obrazovanje (*Rectorat*) i regionalnih administrativnih kancelarija za obrazovanje (*Inspection d'Académie*) koje djeluju u okviru administrativnih oblasti poznatih kao *Académies*. U većini slučajeva, te administrativne oblasti se podudaraju sa regionalnom teritorijom. U Francuskoj postoji 30 oblasti (*Académies*) koje obuhvataju 26 regiona. Za škole ISCED 2 nivoa nadležno tijelo se naziva *Département*, ili konkretnije Generalni savjet, koji određuje budžet za operativna dobra i usluge i direktno pokriva plate tehničkog osoblja, kapitalne troškove i troškove prevoza. Za škole ISCED 3 nivoa, uloga regije jednaka je onoj koju ima *Département* za škole ISCED 2 nivoa, osim što troškove prevoza pokriva *Département*.

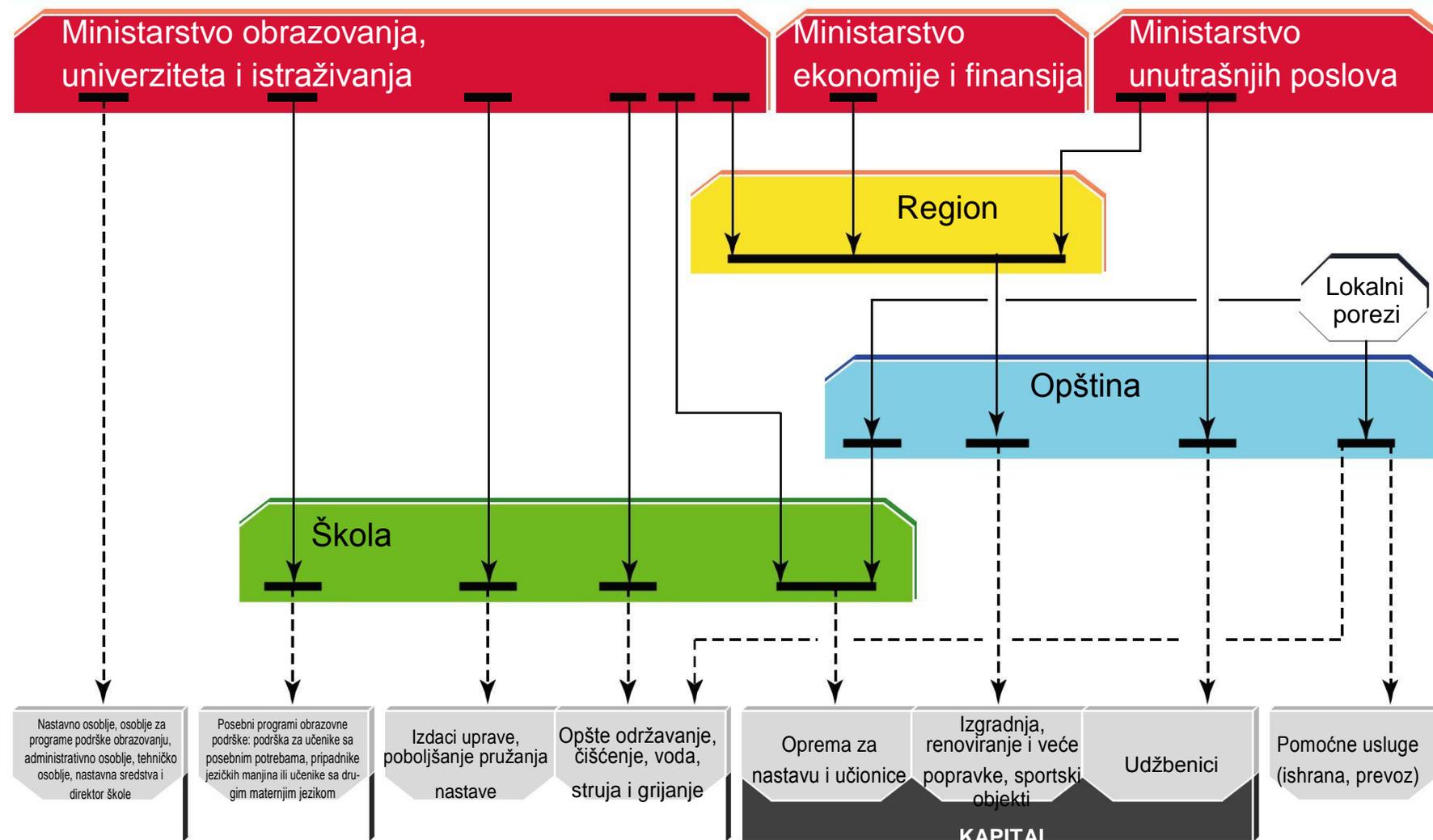
Lokalni i regionalni organi odgovorni za prenos sredstava školama su gradovi ili opštine, u slučaju osnovnih i nižih srednjih škola, odnosno županije u slučaju viših srednjih škola.

Knjige školskih biblioteka i nastavna sredstva obezbjeđuju se školama po potrebi (*ad hoc*) i u zavisnosti od sredstava koja su dostupna u centralnom, regionalnom i lokalnom budžetu. Međutim, postoji i alternativa navedenom sistemu koja podrazumijeva dodjeljivanje školama posebnog budžeta za kupovinu knjiga i nastavne opreme od strane centralnih, regionalnih i lokalnih organa. Osim informacija prikazanih na dijagramu, opštine/gradovi ili županije mogu izdvojiti sredstva za škole kako bi se omogućilo zapošljavanje nastavnog osoblja koje bi pomagalo učenicima sa posebnim potrebama, u zavisnosti od političkih prioriteta i raspoloživih novčanih sredstava. Za osnovne i niže srednje škole gradovi/opštine mogu izdvojiti gotovinska sredstva za škole kako bi se omogućilo zapošljavanje nastavnog osoblja za rad u produženom boravku.

Na dijagramu je predstavljeno stanje troškova prevoza učenika i nastavnika samo za osnovne i niže srednje škole. Troškove prevoza učenika za više srednje škole prevoznici isplaćuju regionalni organi (županije) koji za tu svrhu dobijaju namjenska sredstva od Ministarstva obrazovanja, nauke i sporta.

ITALIJA

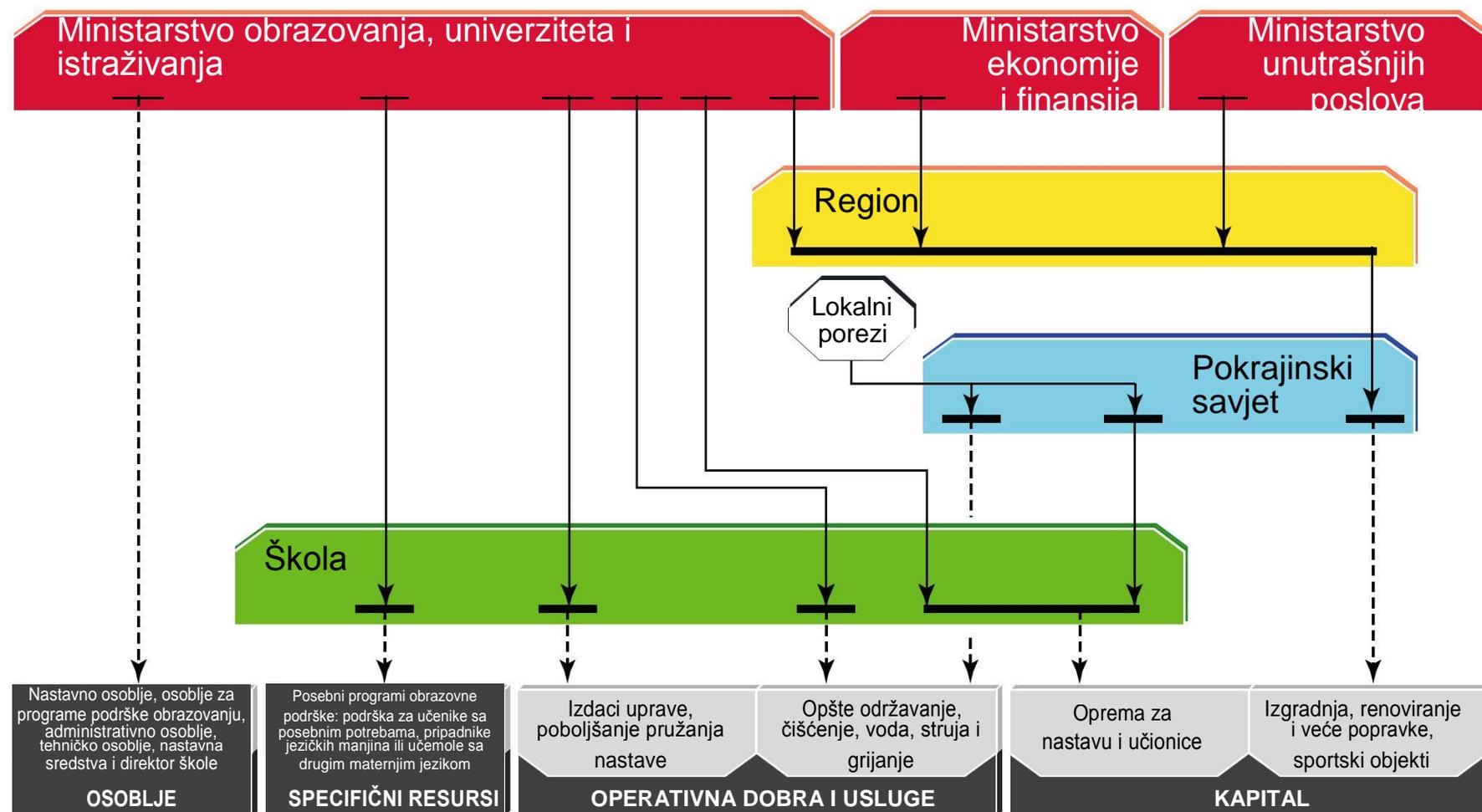
Osnovne i niže srednje škole

Opštine putem regionalnih uprava dobijaju posebna novčana sredstva od Ministarstva unutrašnjih poslova kako bi se omogućilo da udžbenici na obaveznom nivou školovanja budu besplatni ili djelimično besplatni. Za osnovno obrazovanje udžbenici su potpuno besplatni. Novčana sredstva koja dolaze od opština prosleđuju se školama u obliku kupona za kupovinu udžbenika. Škole kupone daju porodicama, nakon čega opštine refundiraju sredstva knjižarama. U pogledu opšteg održavanja, Ministarstvo obrazovanja dodjeljuje novčana sredstva svim školama koje nemaju stalno zaposleno osoblje koje radi na čišćenju, kako bi se obezbijedile usluge čišćenja. Drugi troškovi vezani za održavanje pokrivaju se iz sredstava u naturi koja dolaze od lokalnih uprava (pokrajinski savjeti za više srednje obrazovanje) i od opština (za osnovno i niže srednje obrazovanje) koje plaćaju sve troškove održavanja.

ITALIJA

Više opšte srednje škole

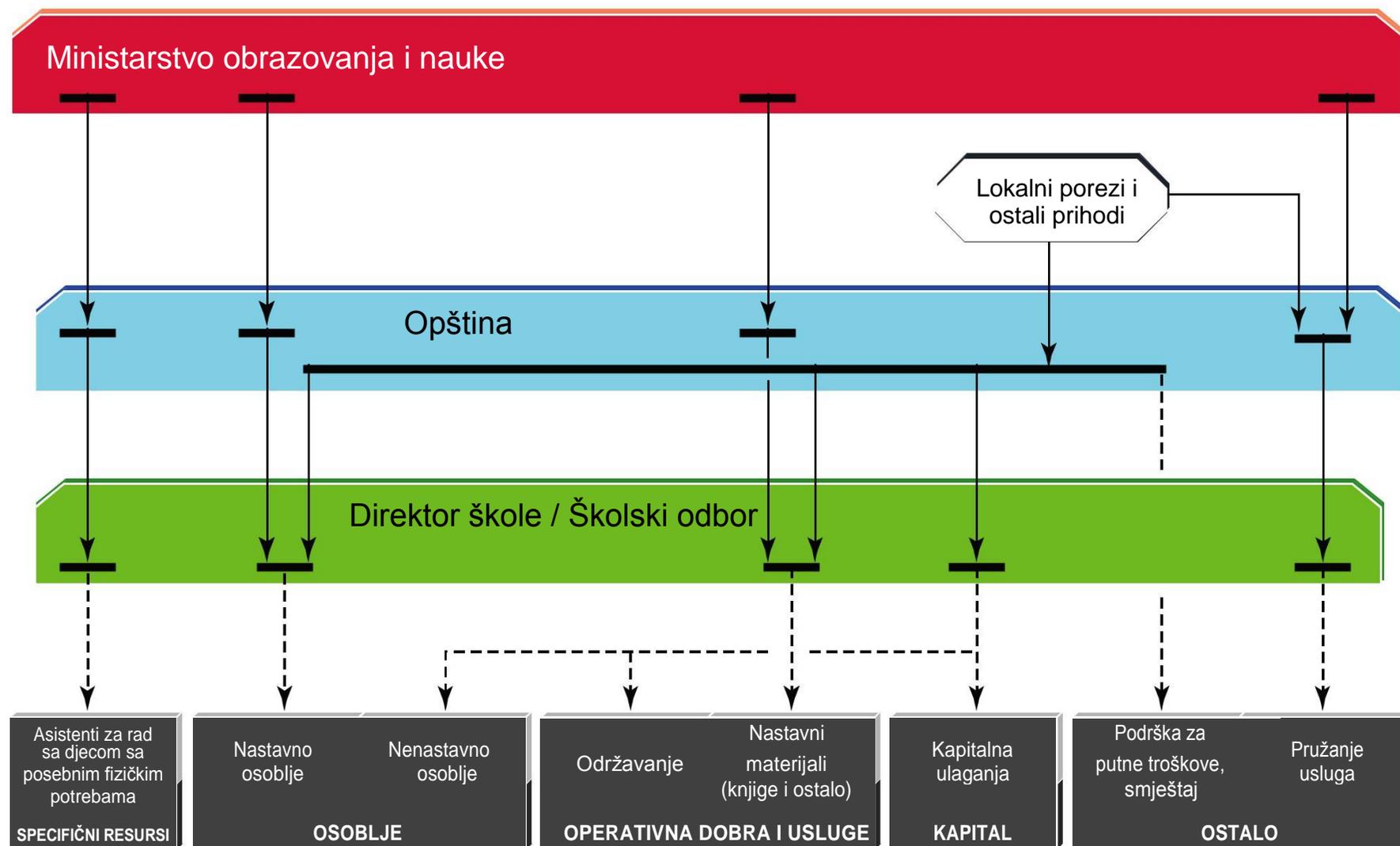

Opštine putem regionalnih uprava dobijaju posebna novčana sredstva od Ministarstva unutrašnjih poslova kako bi se omogućilo da udžbenici u prve dvije godine višeg srednjeg obrazovanja (obavezno obrazovanje) budu besplatni ili djelimično besplatni za porodice koje imaju prihode niže od određene vrijednosti.

U pogledu opšteg održavanja, Ministarstvo obrazovanja dodjeljuje novčana sredstva svim školama koje nemaju stalno zaposleno osoblje koje radi na čišćenju, kako bi se obezbijedile usluge čišćenja. Drugi troškovi vezani za održavanje pokrivaju se iz sredstava u naturi koja dolaze od lokalnih uprava (pokrajinski savjeti za više srednje obrazovanje) i od opština (za osnovno i niže srednje obrazovanje) koje plaćaju sve troškove održavanja.

LETONIJA

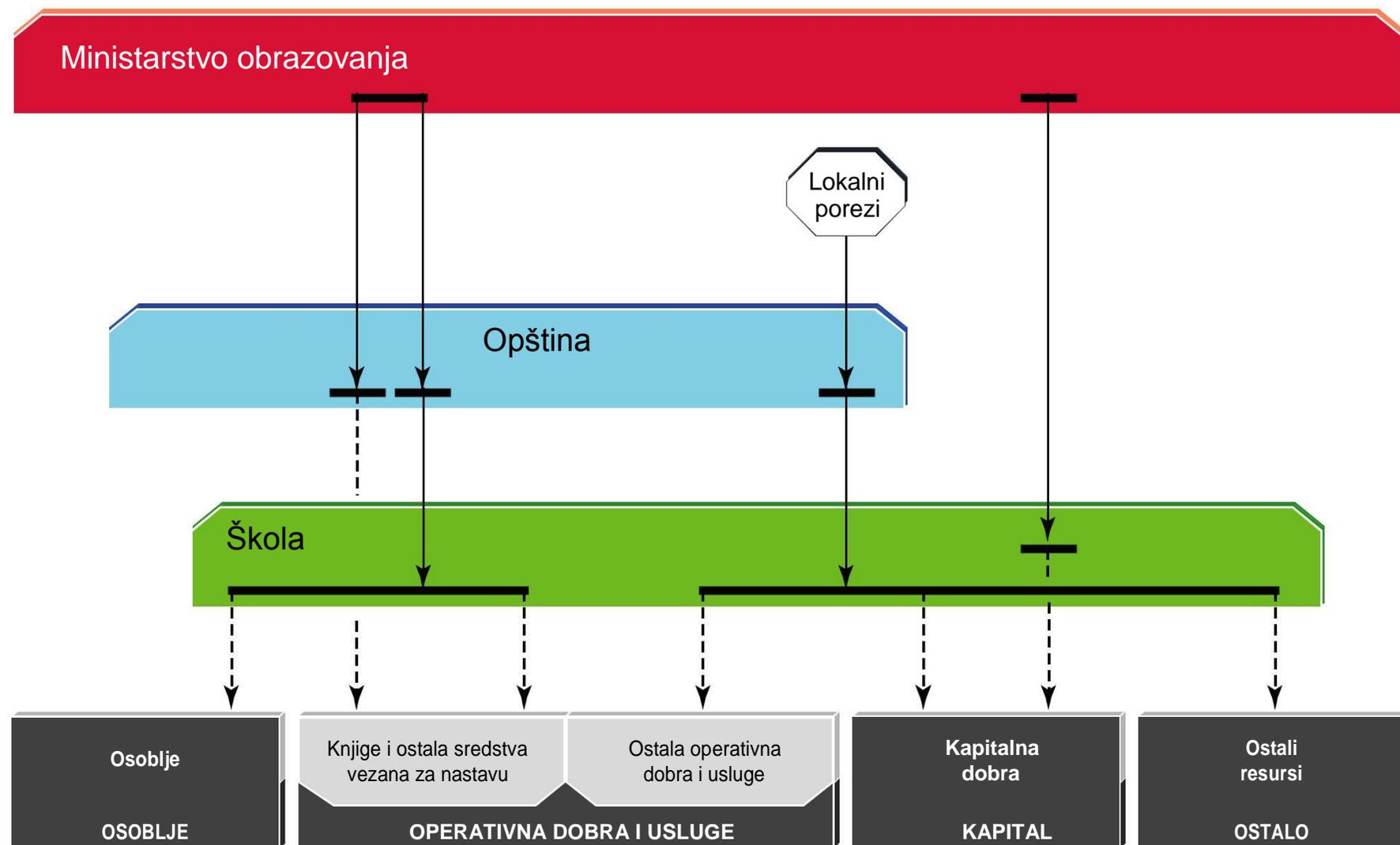
Osnovne i opšte srednje škole

Dijagram prikazuje finansijska kretanja za opšte škole bez internatskog smještaja. Postoji i manji broj opštih i specijalizovanih škola internatskog tipa (oko 5 % svih škola). Za te škole nastavno osoblje se obezbjeđuje na isti način, ali postoje razlike u dodjeljivanju operativnih i kapitalnih sredstava.

LITVANIJA

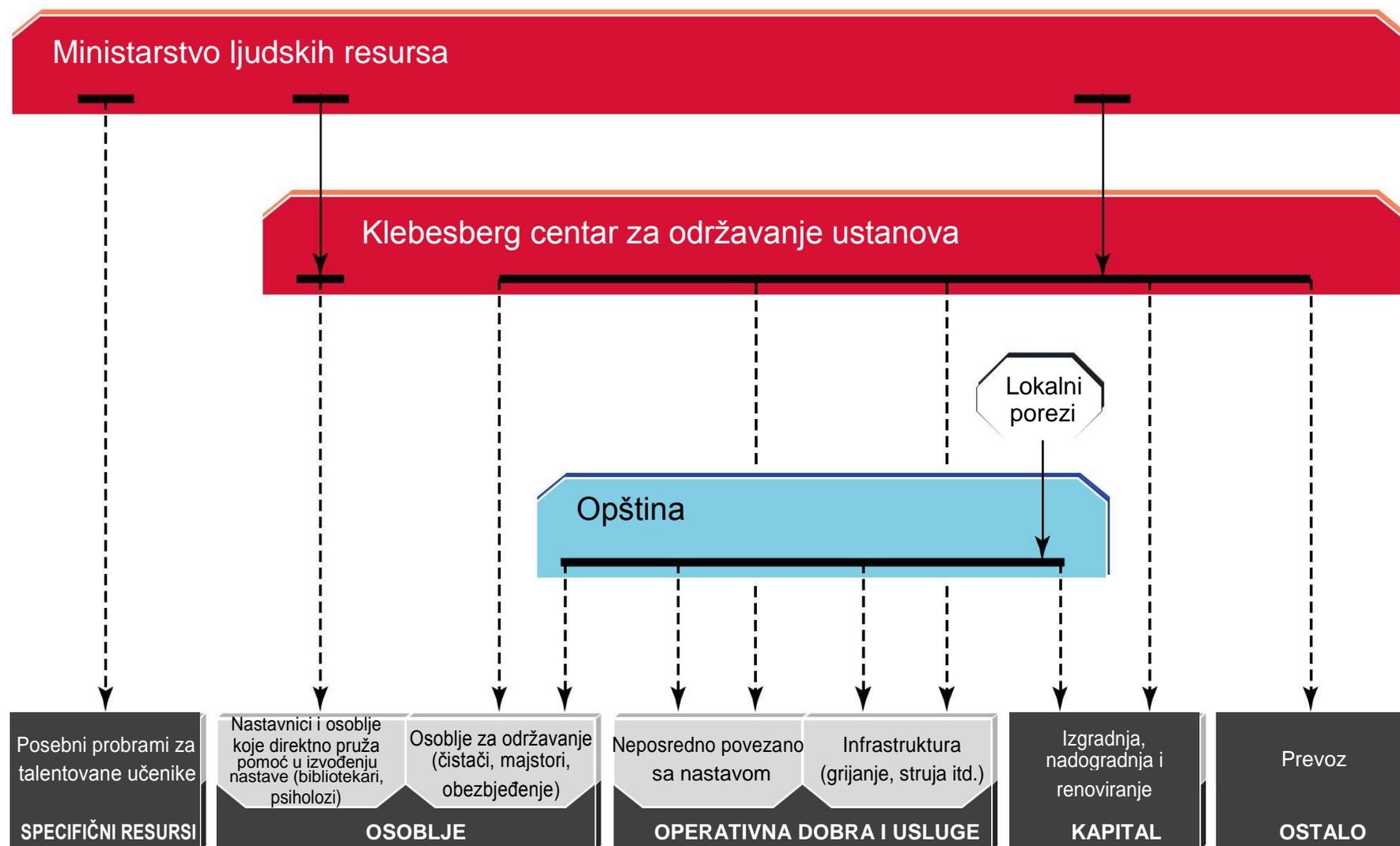
Osnovne i opšte srednje škole

U zavisnosti od opštine, 94 ili 95 % sredstava za osoblje i nastavna sredstva („učenička korpa“) raspoređuje se na nivou škola (razmjena u naturi) dok se 5 ili 6 % raspoređuje na nivou opštine (razmjena u naturi).

MAĐARSKA

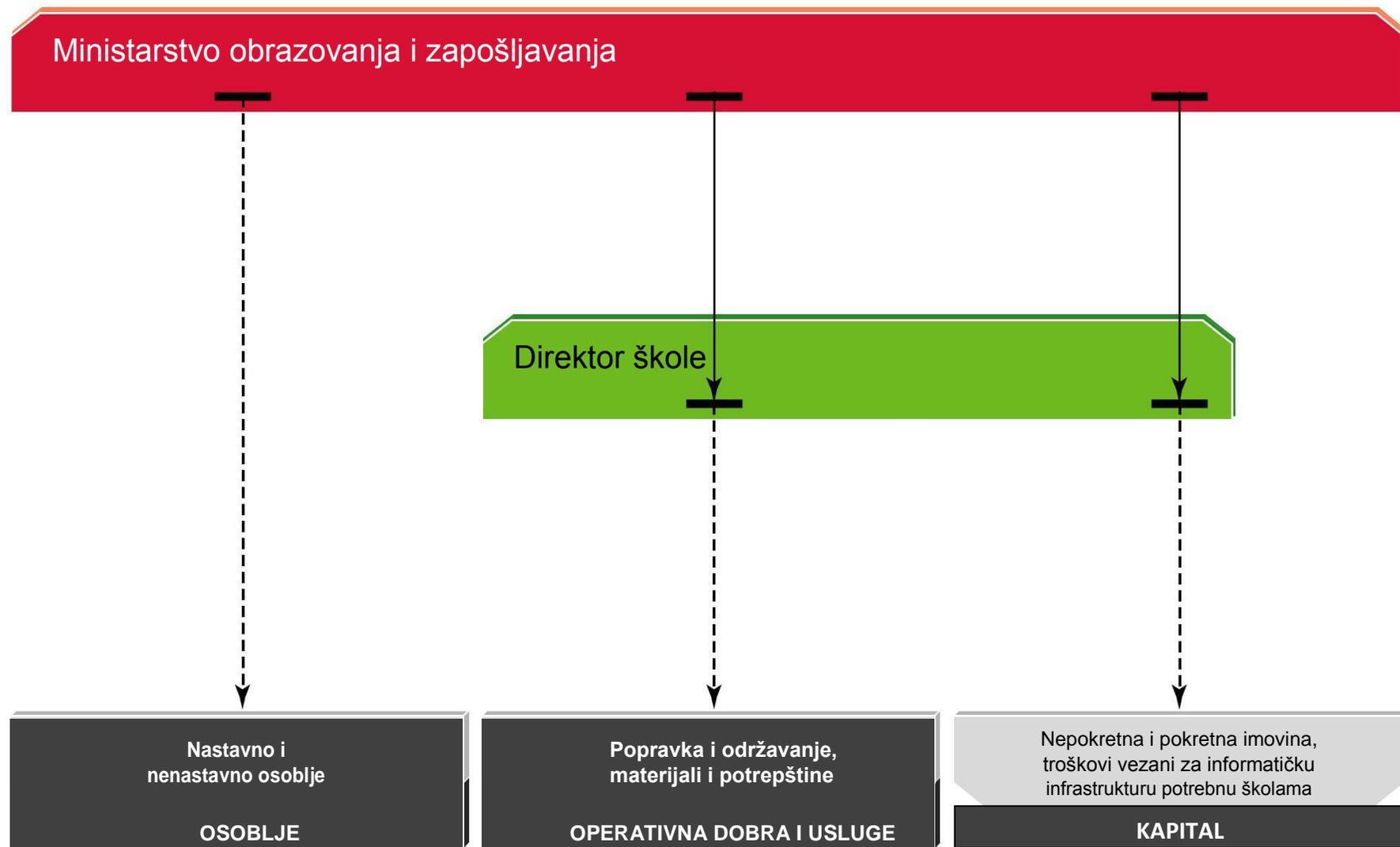
Osnovne i opšte srednje škole

Škole u manjim opštinama (sa populacijom manjom od 3.000 stanovnika) finansiraju se isključivo iz državnog budžeta posredstvom Klebesberg centra za održavanje ustanova – osim u nekoliko slučajeva kada opštine finansiraju školsku infrastrukturu. Škole u većim opštinama finansiraju se iz državnog budžeta posredstvom Klebesberg centra za održavanje ustanova, kao i od opština – osim u slučajevima u kojima su opštine upravljanje školama prepustile državi.

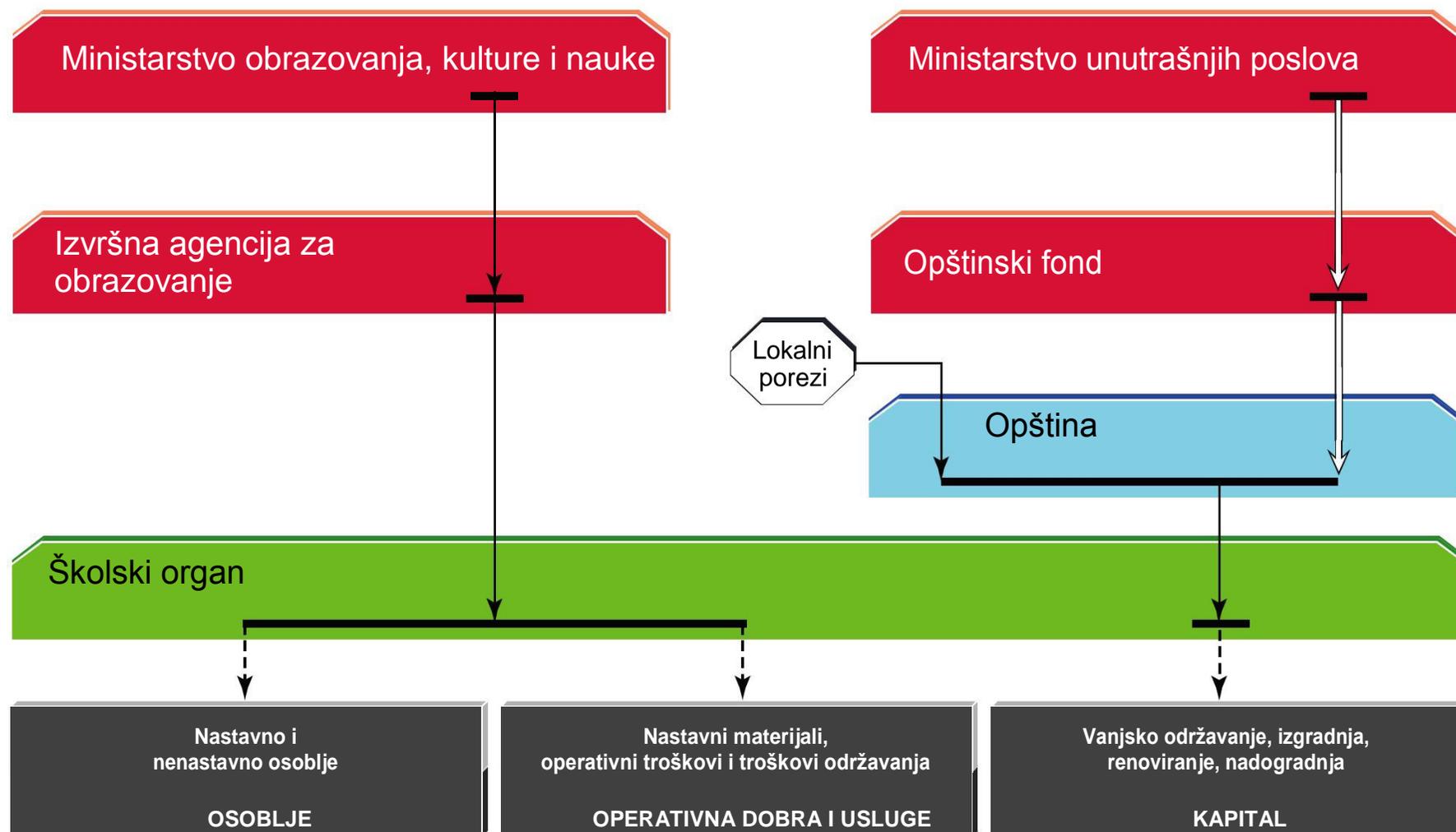
MALTA

Osnovne i opšte srednje škole

HOLANDIJA

Osnovne škole, niže i više opšte srednje škole (VMBO, HAVO, VWO)

Školsko tijelo je priznati organ koje rukovodi školom ili školama za koje je nadležno. Školsko tijelo može biti opštinski izvršilac, neka druga vrsta organa ili tijela regulisana zakonom o javnom sektoru ili privatno pravno tijelo. Neka od njegovih ovlašćenja mogu se prenijeti na upravu škole, ali odgovornost ostaje na nadležnom organu.

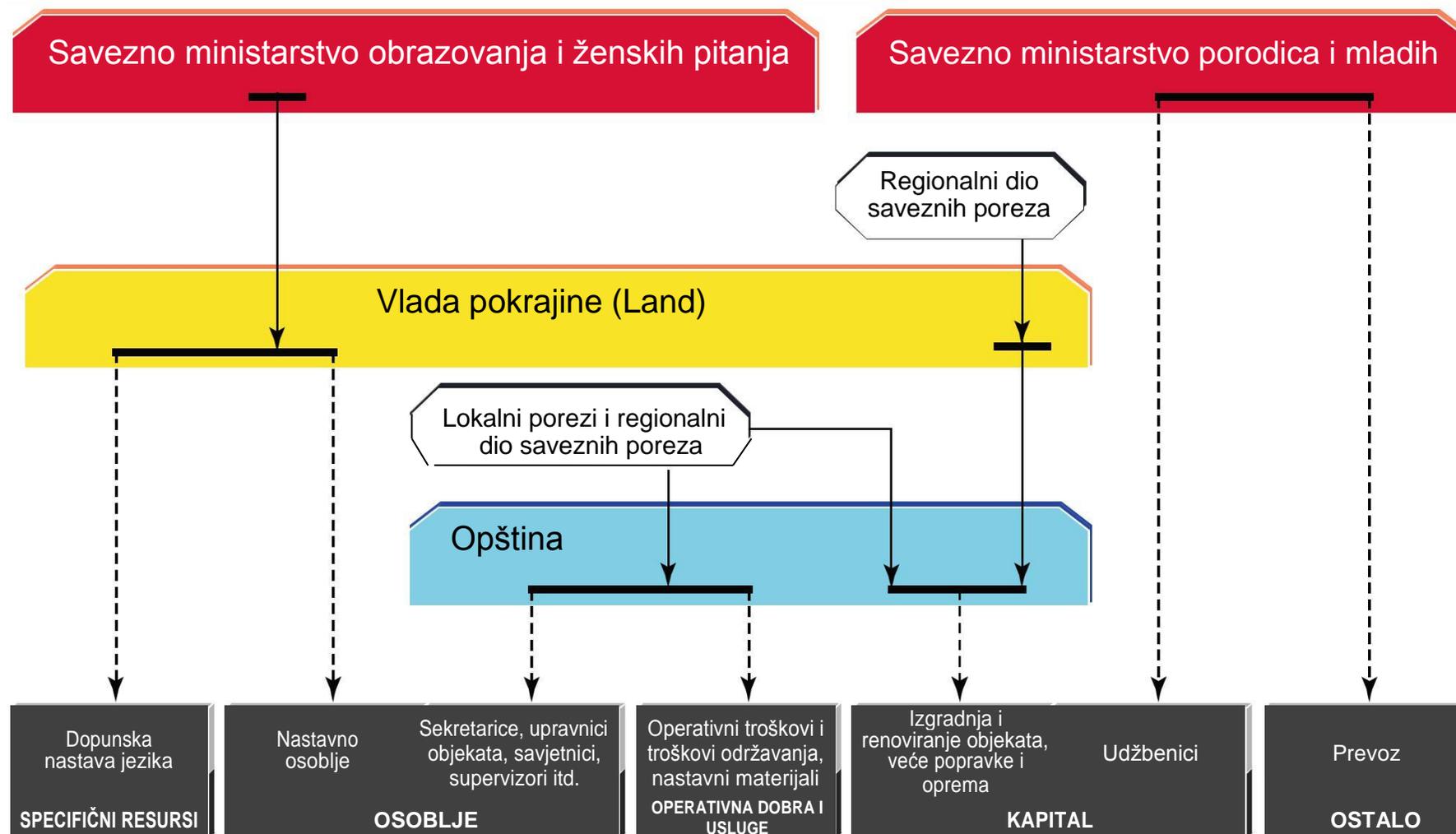
VMBO = *Vorbereidend Middelbaar Beroepsonderwijs* (pripremno stručno obrazovanje)

HAVO = *Hoger Algemeen Voortgezet Onderwijs* (opšte obrazovanje nivoa koji prethodi visokom obrazovanju)

VWO = *Vorbereidend Wetenschappelijk Onderwijs* (naučno obrazovanje nivoa koji prethodi visokom obrazovanju)

AUSTRIJA

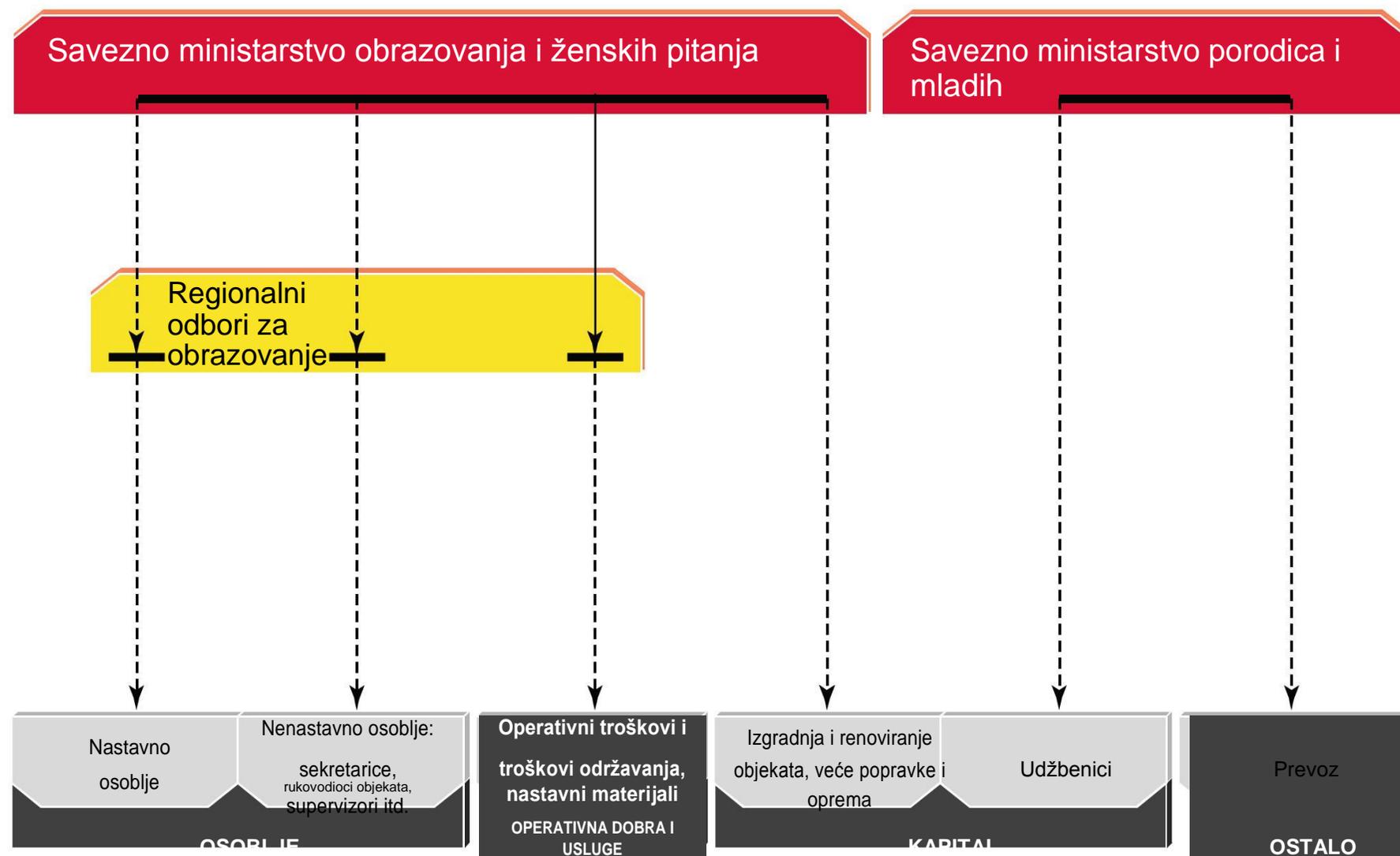
Osnovne i opšte srednje škole (*Hauptschulen i Neue Mittelschulen*)

Novе srednje škole (*Neue Mittelschulen*) donekle se razlikuju od onoga što je prikazano na dijagramu budući da Ministarstvo obrazovanja direktno isplaćuje manji broj nastavnika. Osim onoga što je prikazano na dijagramu u pogledu finansiranja nenastavnog osoblja, Ministarstvo obrazovanja isplaćuje uje školske psihologe. Opštine dobijaju određenu nadoknadu od upravnih organa pokrajina (*Land*) za plate supervizora koji rade dodatne sate. Manji dio sredstava od upravnih organa pokrajina (*Land*) izdvaja se u skladu sa inicijativama i ciljevima obrazovne politike. Na primjer, dodatna novčana sredstva su na raspolaganju za obezbjeđivanje dopunske nastave jezika.

AUSTRIJA

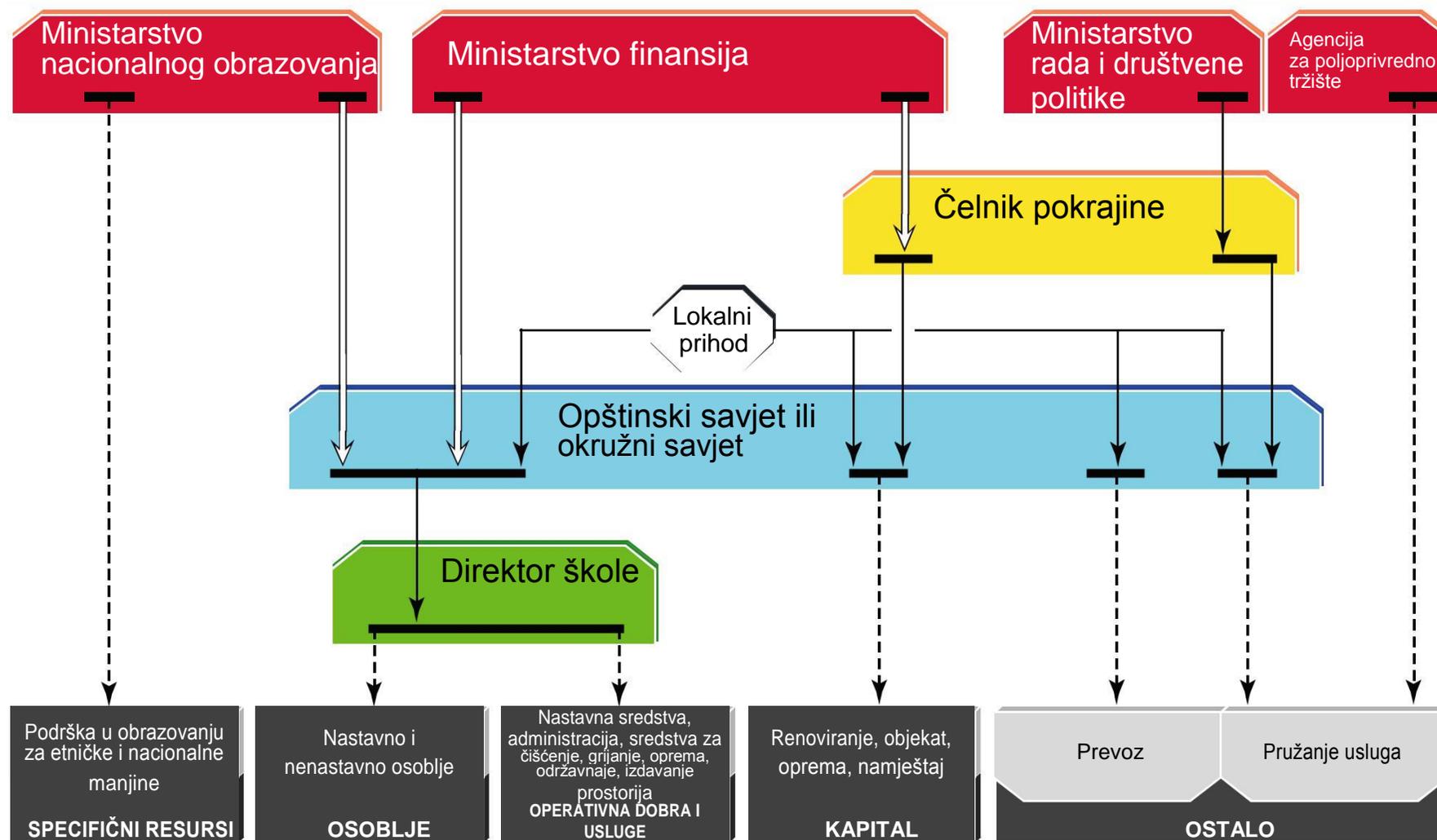
Srednje škole (*allgemeinbildende höhere Schulen*)

Regionalni obrazovni odbori su administrativne jedinice Saveznog ministarstva obrazovanja i ženskih pitanja. Oni zapošljavaju nastavno i nenastavno osoblje u školama, a isplaćuje ih Ministarstvo.

POLJSKA

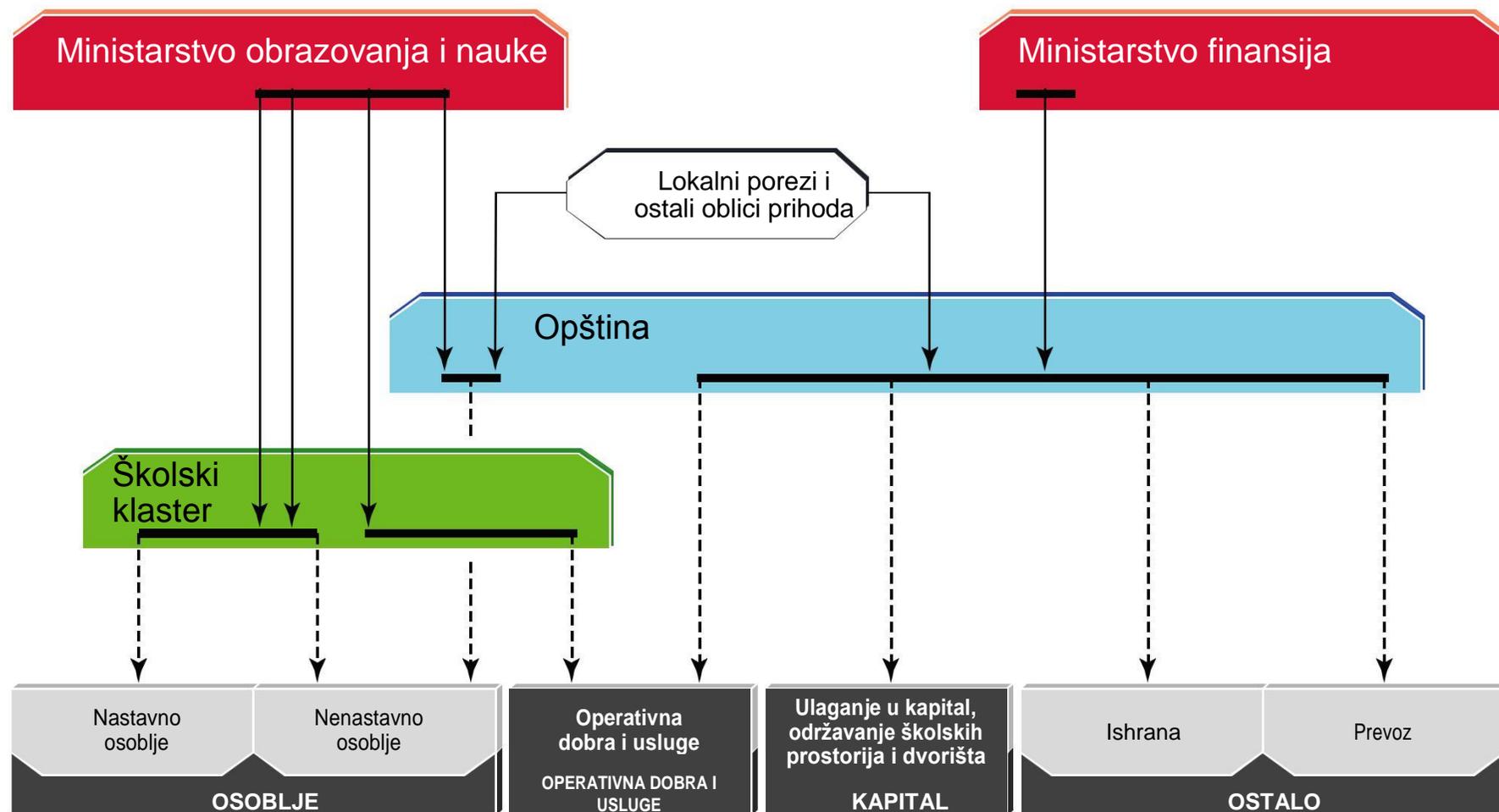
Osnovne i opšte srednje škole

Na dijagramu su prikazana kretanja finansijskih sredstava samo za državne škole kojima upravljaju komune ili okruzi. Referentna godina je 2013. Postoje posebna finansijska sredstva koja nijesu direktno obuhvaćena dijagramom, a koja obezbjeđuju Ministarstvo nacionalnog obrazovanja, pokrajine, okruzi i komune za potrebe stručnog usavršavanja nastavnika. Novčana sredstva za udžbenike koja raspoređuje Ministarstvo nacionalnog obrazovanja isključena su iz dijagrama. U zavisnosti od stepena autonomije koju lokalni organi daju školama, određena bespovratna sredstva vezana za kapitalne izdatke mogu školama biti isplaćena u novcu ili u naturi. Uz Ministarstvo nacionalnog obrazovanja, obrazovanje etničkih i nacionalnih manjina finansira i Ministarstvo administracije i digitalizacije.

PORTUGALIJA

Prvi ciklus obrazovanja *Ensino basico*

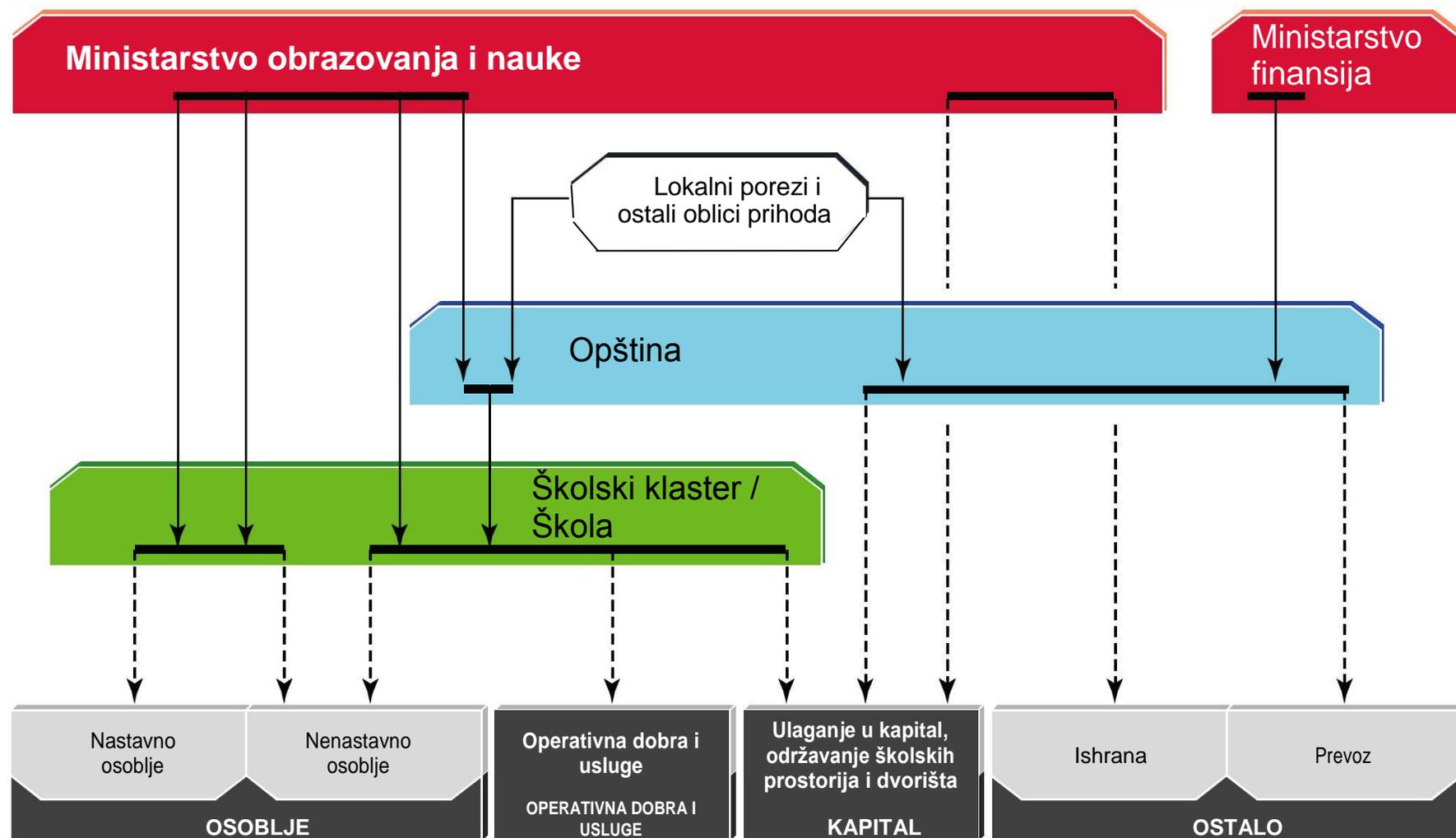

Škole koje sprovode prvi ciklus osnovnog obrazovanja nijesu odgovorne za svoje finansije i nemaju sopstvene budžete. Školska administracija, finansije i pedagoško upravljanje su odgovornost odbora klastera škola kojem određena škola pripada. Upravne kancelarije klastera škola smještene su u višim srednjim školama ili u školama koje sprovode drugi i treći ciklus osnovnog obrazovanja. Te škole, kao i škole koje sprovode programe višeg srednjeg obrazovanja same upravljaju svojim budžetom ili su članice nekog od školskih klastera. Klasteri škola isplaćuju nastavno osoblje, a dijelom i nenastavno, iz sredstava koja za tu svrhu dobijaju od Ministarstva obrazovanja i nauke. U nekim slučajevima, nenastavno osoblje se isplaćuje iz sredstava koja dolaze iz opština (iz sopstvenih novčanih sredstava ili iz sredstava dobijenih od ministarstva).

Opštinski prihodi predstavljaju mali procenat ukupnog budžeta za finansiranje škola.

PORTUGALIJA

Drugi i treći ciklus obrazovanja *Ensino basico* i opšte srednje škole

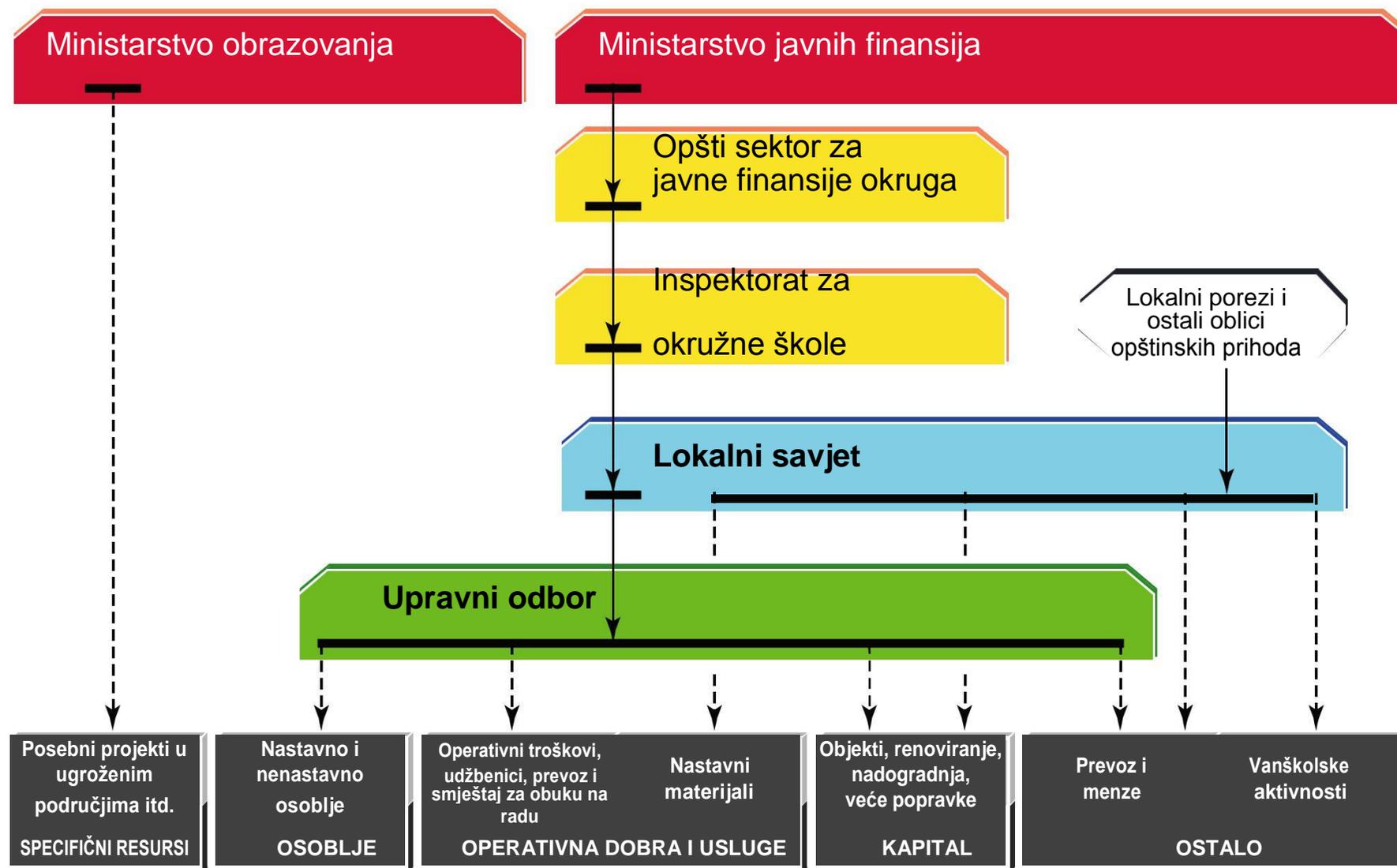

Škole koje sprovode prvi ciklus osnovnog obrazovanja nijesu odgovorne za svoje finansije i nemaju sopstvene budžete. Školska administracija, finansije i pedagoško upravljanje su odgovornost odbora klastera škola kojem određena škola pripada. Upravne kancelarije klastera škola smještene su u višim srednjim školama ili u školama koje sprovode drugi i treći ciklus osnovnog obrazovanja. Te škole, kao i škole koje sprovode programe višeg srednjeg obrazovanja same upravljaju svojim budžetom ili su članice nekog od školskih klastera. Klasteri škola isplaćuju nastavno osoblje, a dijelom i nenastavno, iz sredstava koja za tu svrhu dobijaju od Ministarstva obrazovanja i nauke. U nekim slučajevima, nenastavno osoblje se isplaćuje iz sredstava koja dolaze iz opština (iz sopstvenih novčanih sredstava ili iz sredstava dobijenih od ministarstva).

Opštinski prihodi predstavljaju mali procenat ukupnog budžeta za finansiranje škola.

RUMUNIJA

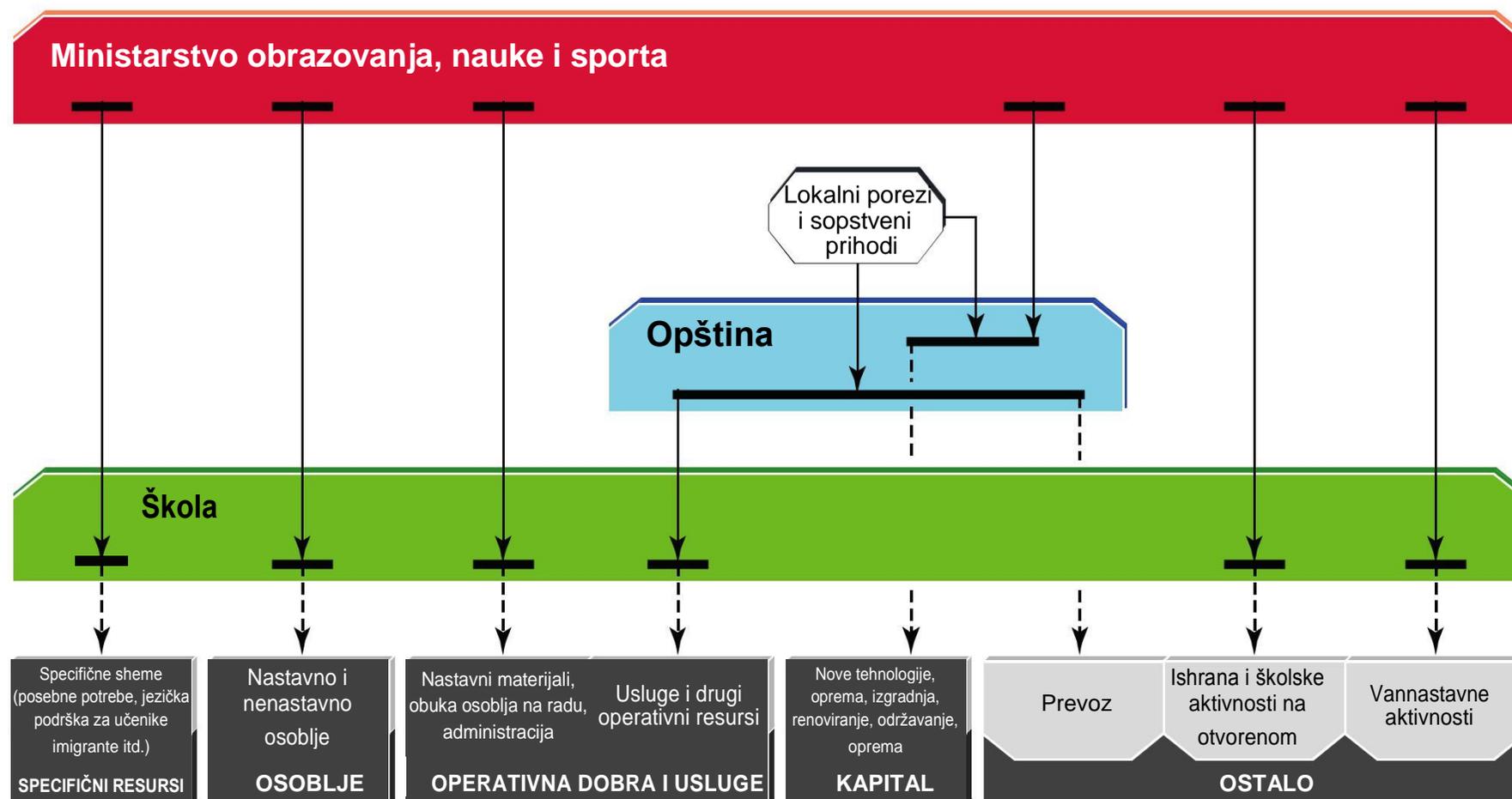
Osnovne i opšte srednje škole

Teritorije za koje su lokalni savjeti odgovorni razlikuju se širom zemlje. One mogu biti, na primjer, opštine, gradovi ili sektori Bukurešta.

SLOVENIJA

Osnovne šole (osnovne i niže srednje škole)

Škole mogu nuditi neobavezne kurseve i vannastavne aktivnosti za koje može biti potrebno dodatno osoblje (na primjer nastavnici, specijalisti za savjetovanje, kuvari, čuvari, itd.) ili operativna dobra. Dodatna radna mjesta toga tipa ili troškove odobrava i finansira opština.

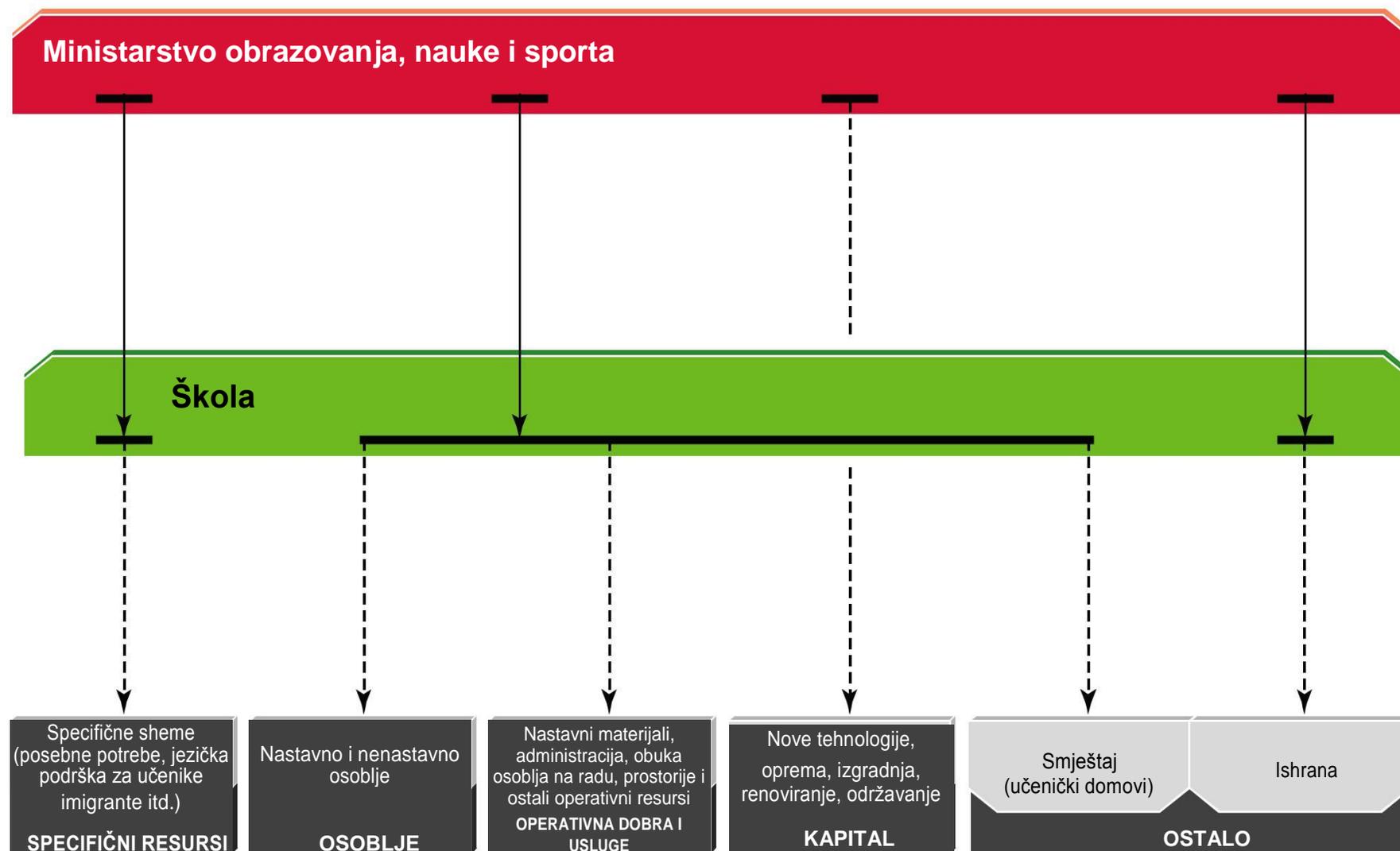
Prevoz obuhvata prevoz djece koja žive daleko od škole, a pokriva se iz lokalnih poreza. Osim onoga što je prikazano na dijagramu, opštine koje ispunjavaju odgovarajuće uslove primaju dodatna novčana sredstva od Ministarstva obrazovanja, nauke i sporta za prevoz djece koja žive u mjestima u kojima postoji opasnost od divljih životinja.

Pored onoga što je prikazano na dijagramu, Ministarstvo obrazovanja, nauke i sporta može direktno kupiti novu tehnološku opremu (kapitalna dobra) za škole.

Opštine koje ne mogu u potpunosti da obavljaju svoje ustavne i pravne obaveze iz sopstvenih izvora prihoda, imaju pravo na dodatnu finansijsku pomoć od države u obliku paušalnog iznosa koji se isplaćuje iz budžeta Ministarstva finansija u okviru „mjere finansijskog ujednačavanja“.

SLOVENIJA

Gimnazije (više opšte srednje škole)

Dijagram se odnosi na škole koje uključuju smještaj za učenike (učeničke domove).

SLOVAČKA

Osnovne i niže srednje škole

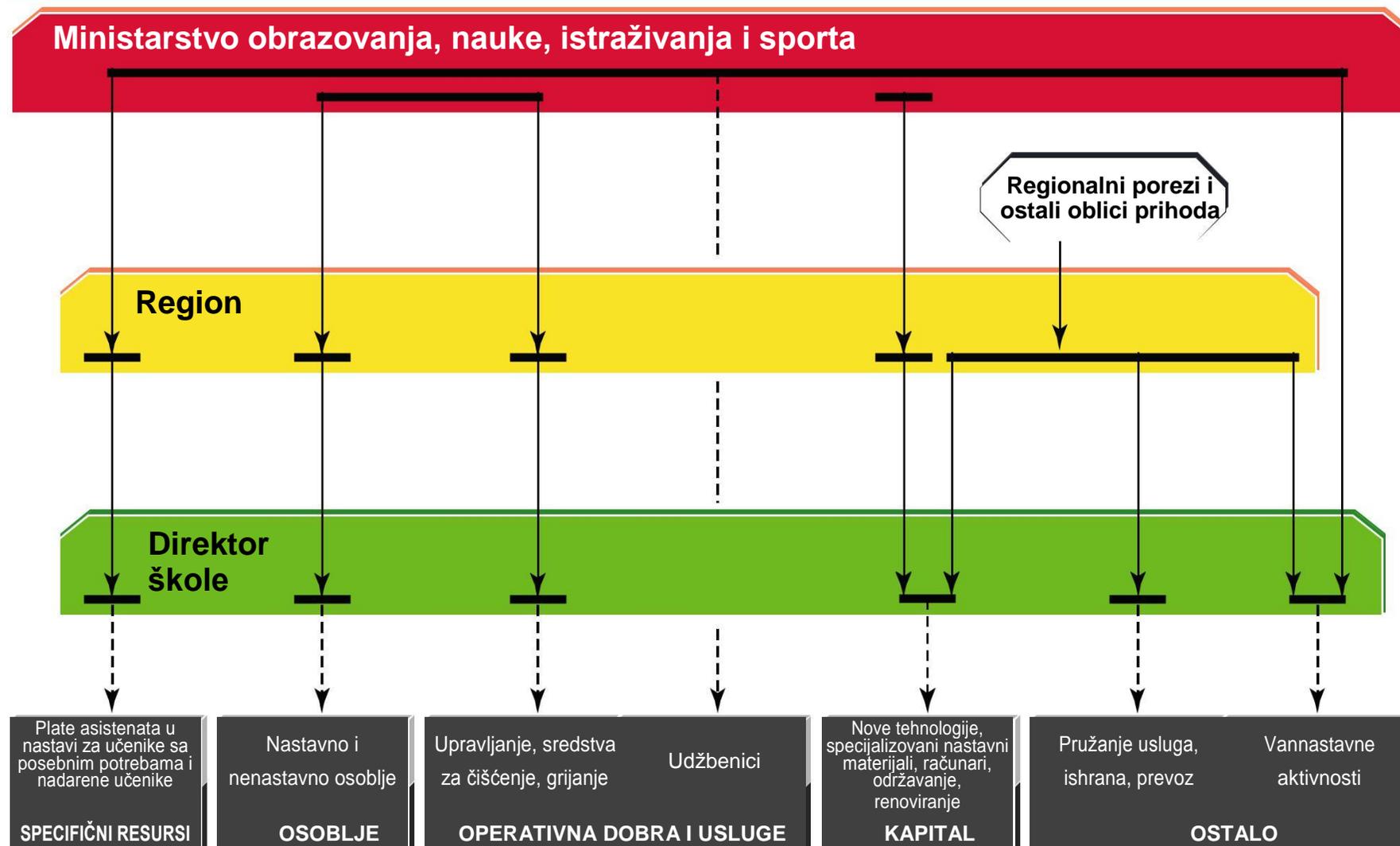

Dijagram prikazuje stanje 74% osnovnih i nižih srednjih škola koje imaju status „pravnog lica“. Kada je riječ o osnovnim i nižim srednjim školama koje nemaju taj status, opštine sredstva uplaćuju direktno školama, a ne direktorima kao što je prikazano na dijagramu.

Pored onoga što je prikazano na dijagramu, Ministarstvo obrazovanja, nauke, istraživanja i sporta može raspodijeliti novčana sredstva za posebne namjene direktno školama, umjesto da ih dodjeljuje posredstvom opštinskih organa.

SLOVAČKA

Gymnázia (više opšte srednje škole)

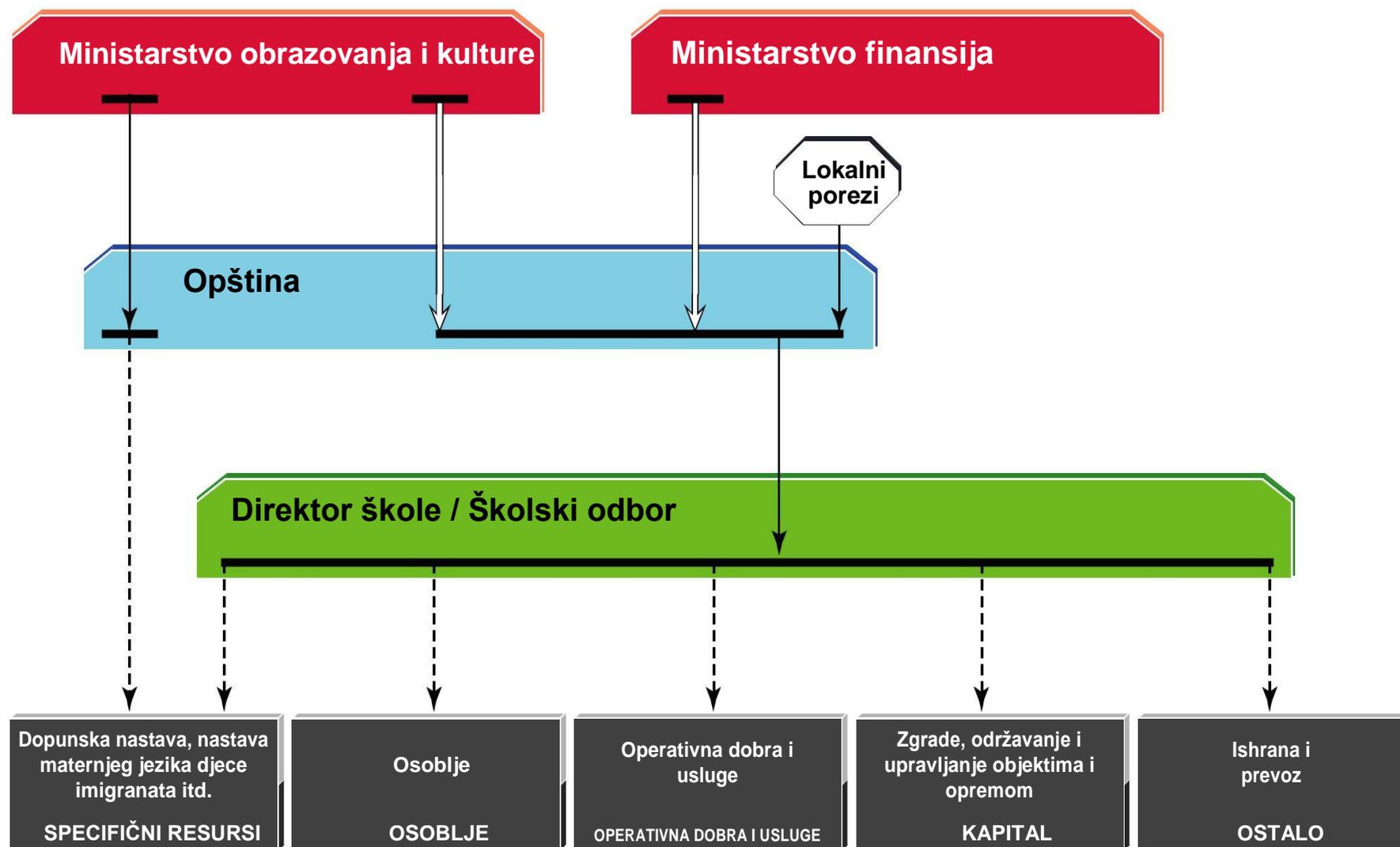

Sve više srednje škole imaju status „pravnog lica“.

Pored onoga što je prikazano na dijagramu, Ministarstvo obrazovanja, nauke, istraživanja i sporta može rasporediti novčana sredstva za posebne namjene direktno školama, umjesto da ih dodjeljuje posredstvom regionalnih organa.

FINSKA

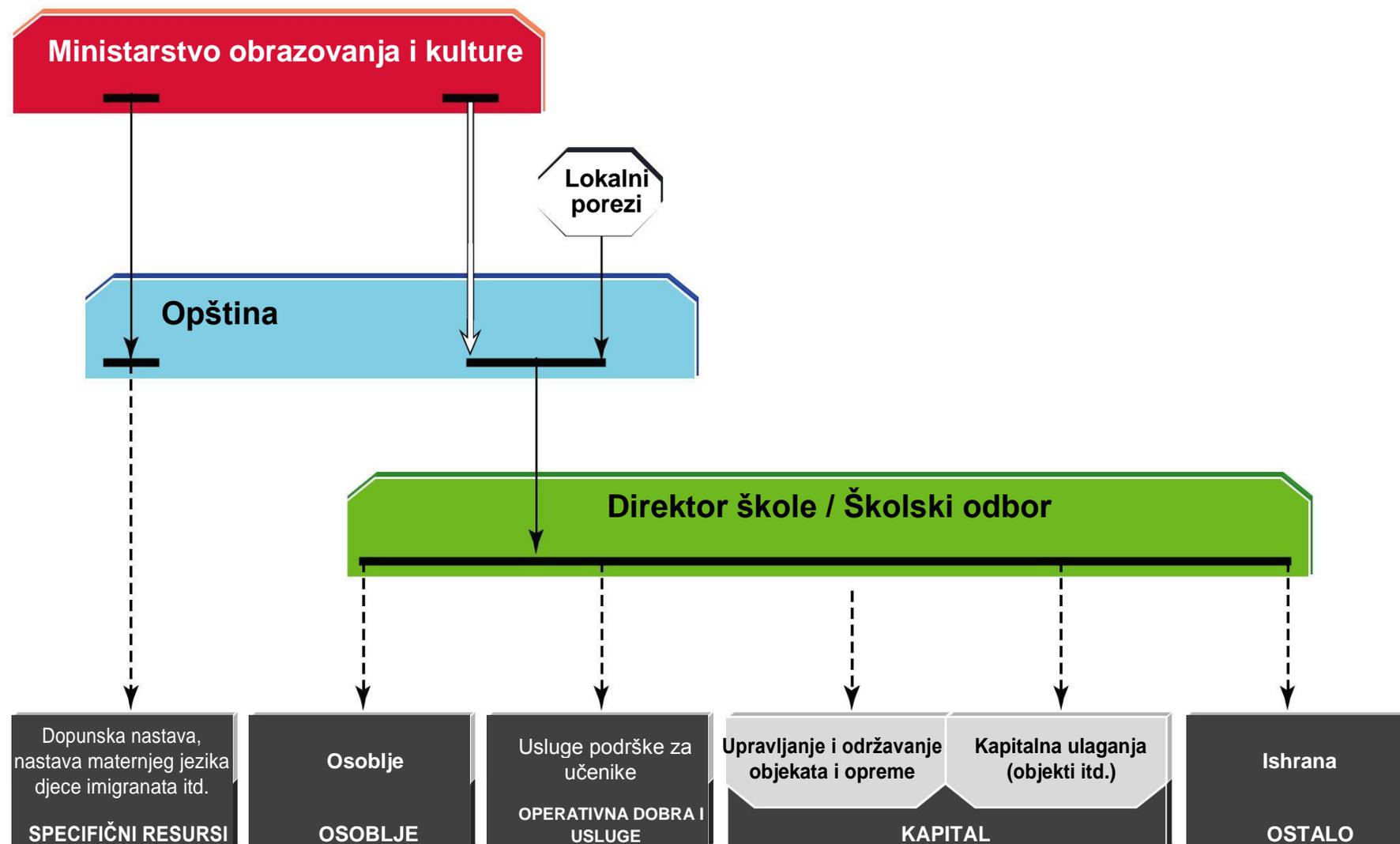
Osnovne i niže srednje škole

Stepen autonomije koji se daje školama pri dodjeli sredstava razlikuje se u zavisnosti od opštine. Posebni resursi dodjeljuju se na osnovu potreba svake opštine. Ministarstvo obrazovanja i kulture odlučuje o visini paušalnog iznosa na osnovu obrazovnih potreba, ali opštine mogu ta sredstva upotrijebiti i za druge javne usluge.

FINSKA

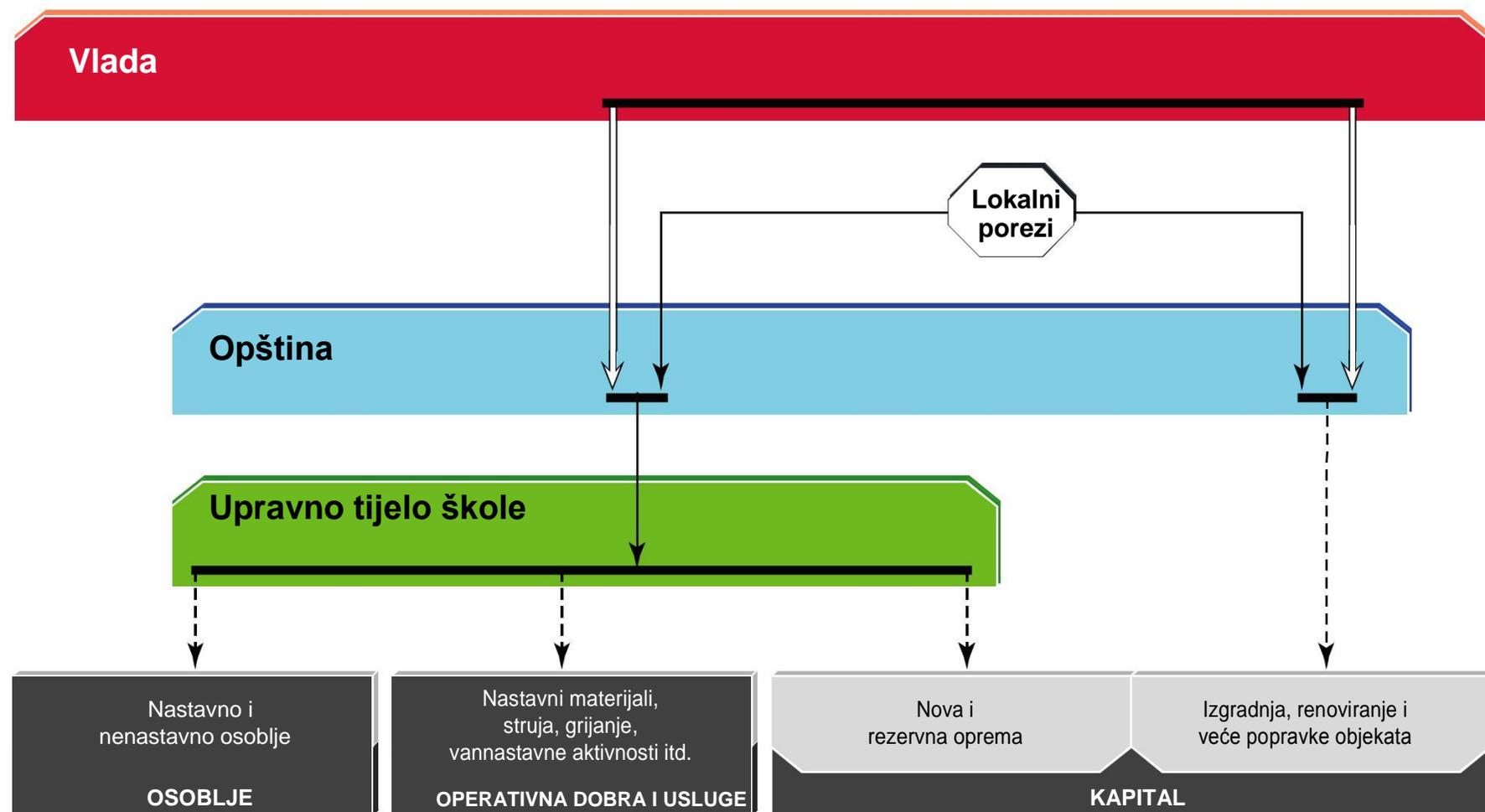
Više opšte srednje škole

Stepen autonomije koji se daje školama pri dodjeli sredstava razlikuje se u zavisnosti od opštine. Posebni resursi dodjeljuju se na osnovu potreba svake opštine. Ministarstvo obrazovanja i kulture odlučuje o iznosu paušalnog iznosa na osnovu obrazovnih potreba, ali opštine mogu ta sredstva upotrijebiti i za druge javne usluge.

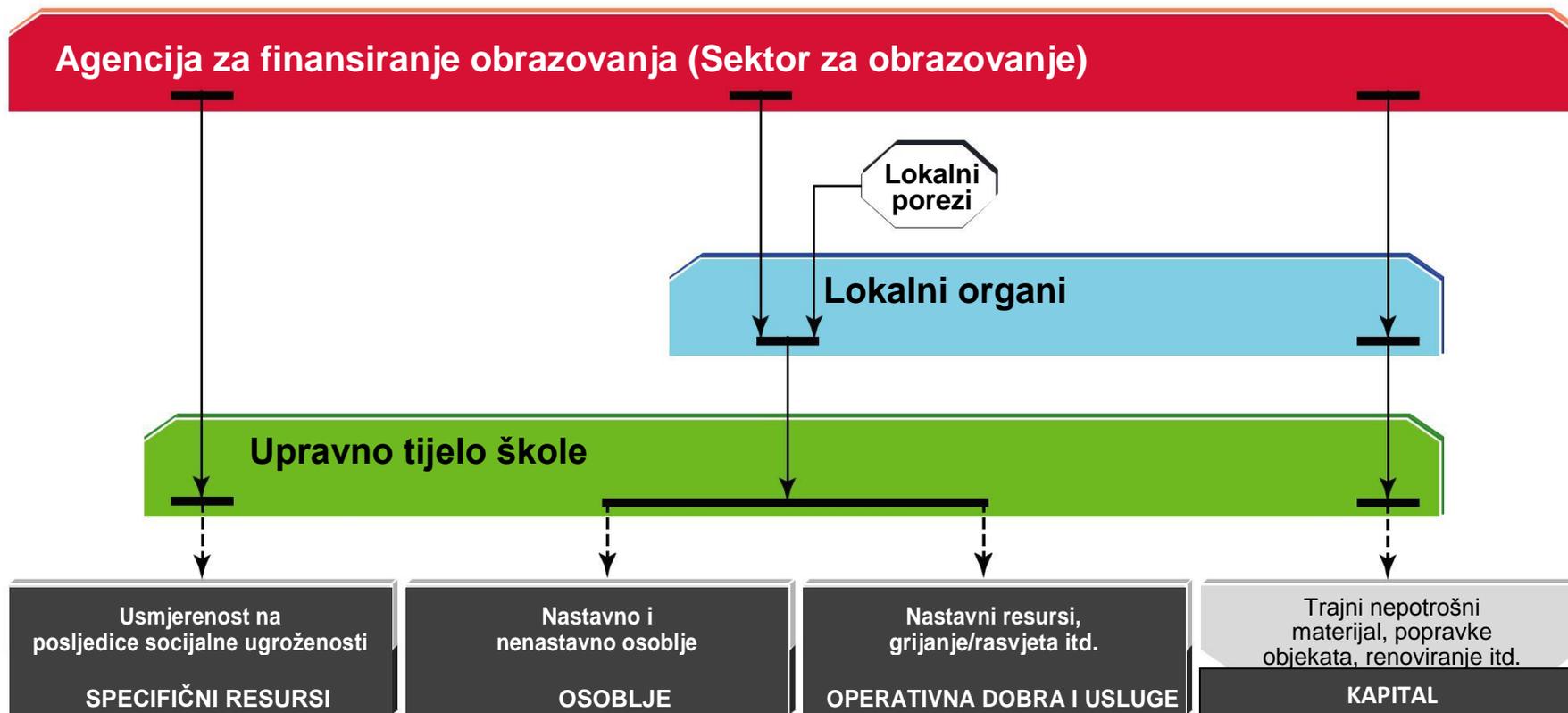
ŠVEDSKA

Osnovne i opšte srednje škole

Većina finansijskih sredstava za škole dolazi iz opštinskih poreskih prihoda, ali neka sredstva dolaze i iz bespovratnih državnih sredstava (oko 15 %).

Sredstvima opšte namjene opštine mogu raspolagati na osnovu lokalnih potreba. Postoje i usmjerena bespovratna sredstva koja se moraju upotrijebiti za finansiranje određenih aktivnosti, odnosno obuke nastavnika, tokom određenog vremenskog perioda. Ciljana državna bespovratna sredstva variraju od godine do godine, u skladu sa specifičnim inicijativama i reformama centralne vlasti, itd.

Državne škole su škole koje finansira država preko organa lokalne uprave i uključuju razli čite pravne kategorije, kao što su škole u nadležnosti zajednice, škole koje se sufinansiraju iz fondacija, škole koje se sufinansiraju iz trustova, izborne škole koje su pod kontrolom lokalnih organa, izborne subvencionirane škole. Kretanja sredstava na dijagramu prikazuju mehanizme za finansiranje obrazovanja učenika mlađih od 16 godina (namjenska sredstva za škole, sredstva za učenike nižeg socioekonomskog statusa, decentralizovana kapitalna ulaganja, i u zavisnosti od kategorije škole, program lokalnih vlasti za održavanje kapitalnih dobara ili subvencionirani izborni program kojim koordinira lokalna vlast) i obrazovanja učenika starijih od 16 godina (decentralizovana kapitalna ulaganja za učenike od 16 do 19 godina po formuli, i u zavisnosti od kategorije škole, program lokalnih vlasti za održavanje kapitalnih dobara ili subvencionirani izborni program kojim koordinira lokalna vlast).

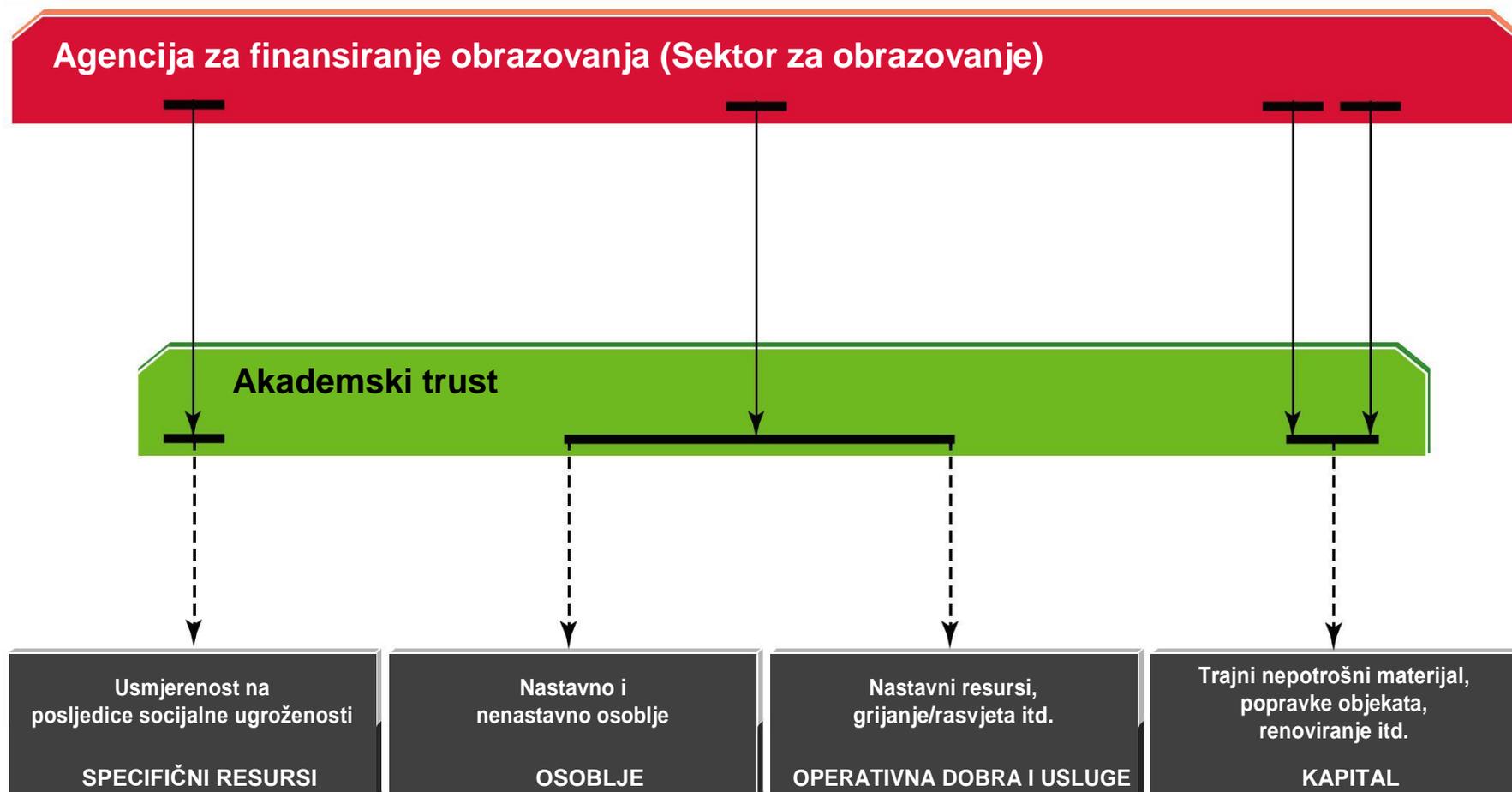
Državne škole odgovorne su za upravljanje svojim redovnim sredstvima (budžeta pojedinač ne škole kao dijela ukupnih sredstava namijenjenih školama). Ne postoje utvrđeni iznosi sredstava koji moraju biti potrošeni na osnovne kategorije troškova. Naznačene potkategorije odnose se na dobra i usluge na koje škole mogu trošiti ova sredstva, ali one ne isključuju druge kategorije koje nijesu navedene.

Sredstva za uč enike nižeg socioekonomskog statusa (koja bi se trebala upotrijebiti za ublažavanje posljedica socijalne nerazvijenosti) prikazana su kao sredstva koja škole dobijaju direktno od Agencije za finansiranje obrazovanja. Međutim, škole navedena sredstva dobijaju putem organa lokalne uprave koji ih moraju proslijediti u cjelosti.

Što se tiče kapitalnih izdataka, dijagram prikazuje trenutnu raspodjelu sredstava (decentralizovana kapitalna ulaganja i centralizovano finansiranje). Uz to, Agencija za finansiranje obrazovanja (EFA) može lokalnim organima uplatiti sredstva za osnovne potrebe škola kako bi sufinansirala kapitalne izdatke koji proizlaze iz potrebe za otvaranjem novih učeničkih mjesta u novim ili već postojećim državnim školama.

UJEDINJENOKRALJEVSTVO-ENGLJESKA

Akademije (osnovno i opšte srednje obrazovanje)

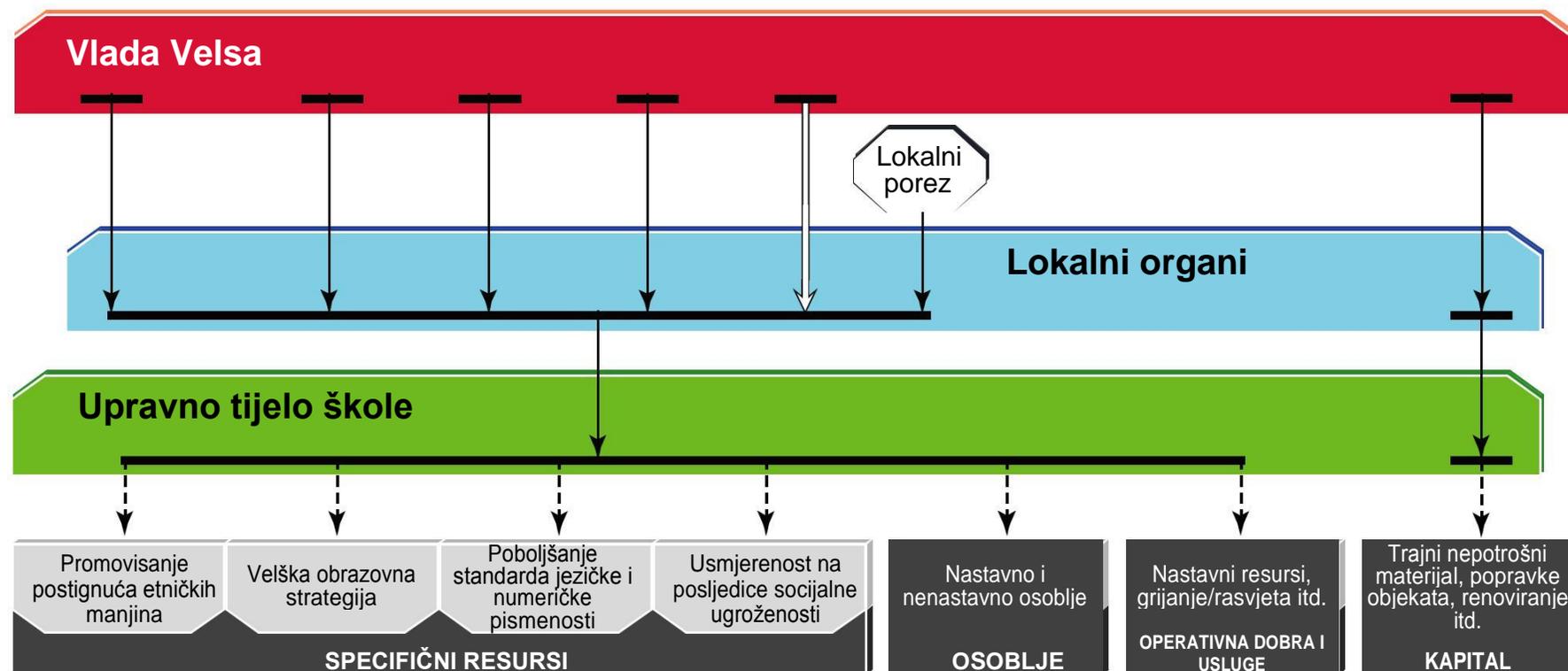
Akademije su javno finansirane nezavisne škole koje sklapaju individualne ugovore o finansiranju direktno sa državnim sekretarom i uživaju slobode u pogledu organizacije i kurikuluma. Akademije uključuju slobodne škole, univerzitetske tehničke koledže i strukovne škole. Kretanja sredstava na dijagramu prikazuju mehanizme za finansiranje obrazovanja učenika mlađih od 16 godina (namjenska sredstva za škole, sredstva za učenike nižeg socioekonomskog statusa, decentralizovana kapitalna ulaganja, i fond za finansiranje kapitalnih ulaganja akademija) i obrazovanja učenika starijih od 16 godina (finansiranje obrazovanja za učenike od 16 do 19 godina po formuli, fond za razvoj projekata, fond za ulaganje u kapital koledža i usmjerene dodjele sredstava za potrebe kapitalnih troškova).

Akademije su odgovorne za upravljanje sopstvenim redovnim sredstvima (opšta godišnja bespovratna sredstva – GAG). Ne postoje utvrđeni iznosi sredstava koji moraju biti potrošeni za osnovne kategorije troškova. Naznačene potkategorije odnose se na dobra i usluge za koje škole mogu trošiti sredstva, ali one ne isključuju druge kategorije koje nijesu navedene.

Što se tiče kapitalnih izdataka dijagram prikazuje trenutnu raspodjelu sredstava (decentralizovana kapitalna ulaganja - DCF i fond za finansiranje kapitalnih ulaganja akademija - ACMF). Akademije imaju pristup i drugim oblicima finansiranja za kapitalne izdatke koji proizlaze iz potrebe za otvaranjem novih učeničkih mjesta u novim ili već postojećim javno finansiranim školama.

UJEDINJENO KRALJEVSTVO-VELS

Državne škole (osnovne i opšte srednje škole)

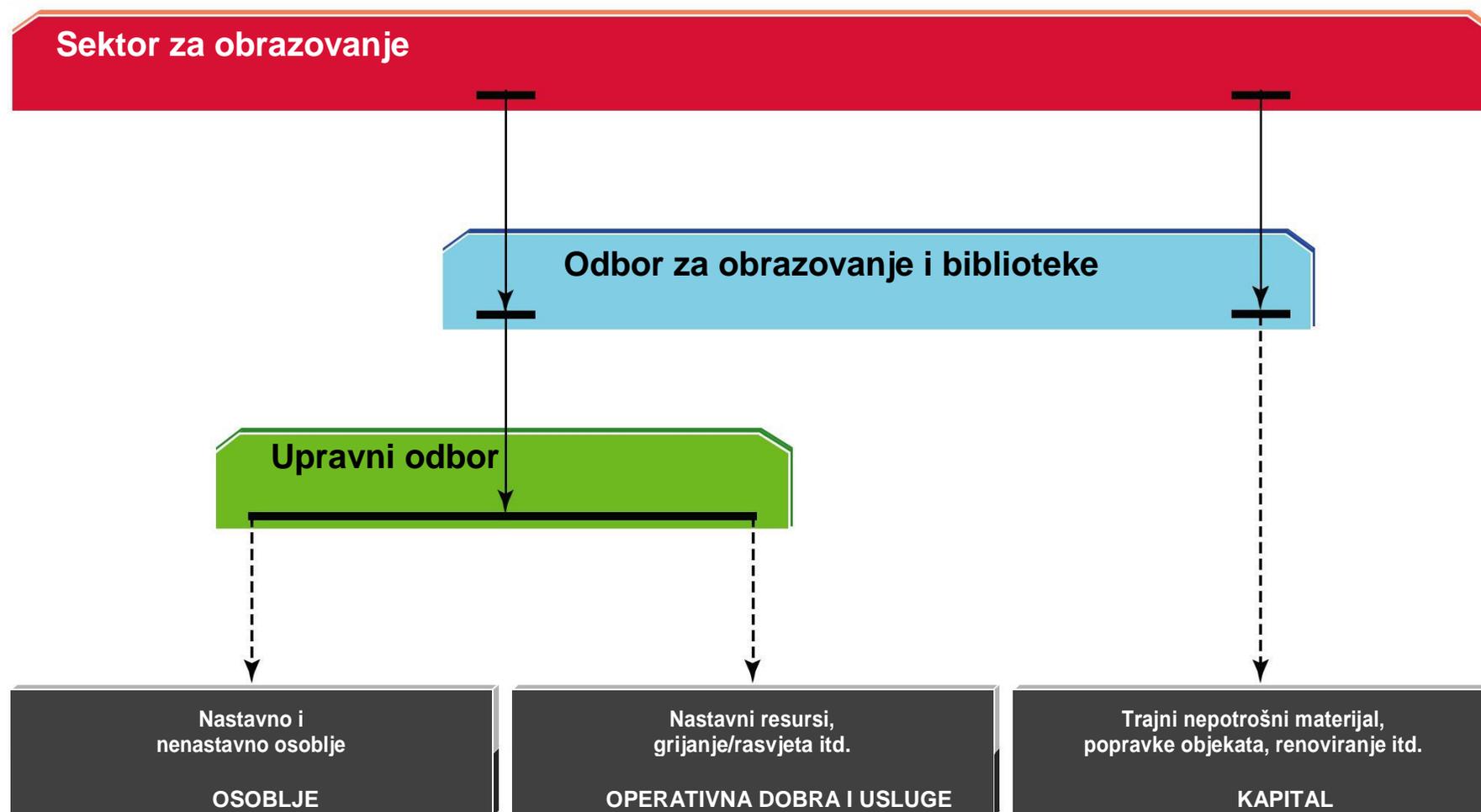
Državne škole su škole koje finansira država preko organa lokalne uprave i uključuju različite pravne kategorije, kao što su škole u nadležnosti zajednice, škole koje se sufinansiraju iz fondacija, izborne škole koje su pod kontrolom lokalnih organa, izborne subvencionirane škole. Kretanja sredstava na dijagramu prikazuju mehanizme za finansiranja obrazovanja učenika mlađih od 16 godina (sredstva za sufinansiranje prihoda, sredstva za učenike u nepovoljnom položaju, sredstva za povećanje učinkovitosti škola, sredstva za poboljšanje školskih objekata/kapitalna sredstva za škole 21. vijeka, program dodjele bespovratnih sredstava za školski kapital) i obrazovanja učenika starijih od 16 godina (sredstva za sufinansiranje prihoda i kapitalna sredstva za škole 21. vijeka). Sredstva za podsticanje uspjeha etničkih manjina i sredstva za podsticanje upotrebe velškog jezika u obrazovanju namijenjena su učenicima starosti od 3 do 19 godina.

Državne škole odgovorne su za upravljanje sopstvenim redovnim sredstvima (budžeta pojedinačnih škola kao dijela ukupnih sredstava za sufinansiranje prihoda – RSG). Ne postoje utvrđeni iznosi sredstava koji moraju biti potrošeni za osnovne kategorije troškova. Naznačene potkategorije odnose se na dobra i usluge za koje škole mogu trošiti ova sredstva, ali one ne isključuju druge kategorije koje nijesu navedene.

Finansijski paketi namijenjeni školama obuhvataju i novčana sredstva iz četiri zasebne kategorije koje velška vlada dodjeljuje lokalnim organima kako bi podržala svoje prioritete: sredstva za podsticanje uspjeha etničkih manjina, sredstva za podsticanje upotrebe velškog jezika u obrazovanju, sredstva za učenike u nepovoljnom položaju i sredstva za povećanje efikasnosti škola (SEG). Sredstva za povećanje efikasnosti škola usmjerena su na povećanje standarda u jezičkoj i matematičkoj pismenosti i na poboljšanje obrazovnog postignuća u dijelu gdje su postojeći rezultati nezadovoljavajući. Lokalni organi moraju iz sopstvenih izvora u navedene svrhe da obezbijede određena sredstva čiji obim odgovara obimu sredstava dobijenih za povećanje efikasnosti škola.

UJEDINJENO KRALJEVSTVO-SJEVERNA IRSKA

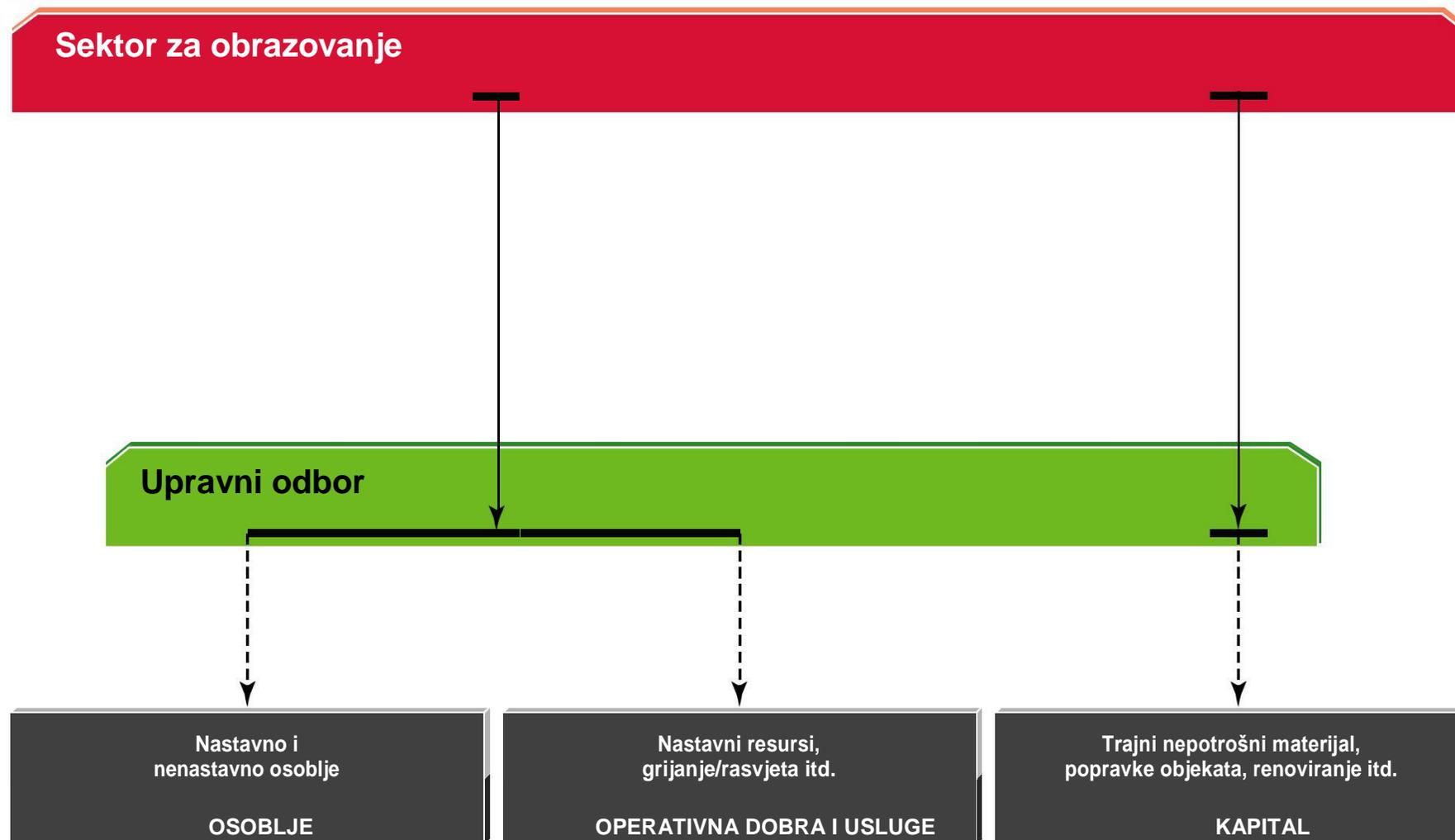
Škole koje kontroliše lokalna zajednica i katoličke državne škole (osnovno i opšte srednje obrazovanje)

Škole koje su pod kontrolom lokalnih organa i integrisane kontrolisane škole u vlasništvu su Odbora za obrazovanje i bibliotekarsku djelatnost (ELB), koji finansira i njihove kapitalne izdatke. Katoličke škole su uglavnom u vlasništvu Katoličke crkve i njihove troškove u potpunosti finansira ELB, ali kapitalna sredstva mogu primati i direktno od Ministarstva obrazovanja. Kretanja sredstava na dijagramu prikazuju mehanizme finansiranja obrazovanja učenika mlađih i starijih od 16 godina (opšti budžeti škola i programi kapitalnih ulaganja). Škole su odgovorne za upravljanje sopstvenim redovnim sredstvima (udio budžeta pojedinačne škole u okviru opšteg školskog budžeta). Ne postoje utvrđeni iznosi sredstava koji moraju biti potrošeni za osnovne kategorije troškova. Naznačene potkategorije odnose se na dobra i usluge za koje škole mogu trošiti ova sredstva, ali one ne isključuju druge kategorije koje nijesu navedene.

UJEDINJENO KRALJEVSTVO-SJEVERNA IRSKA

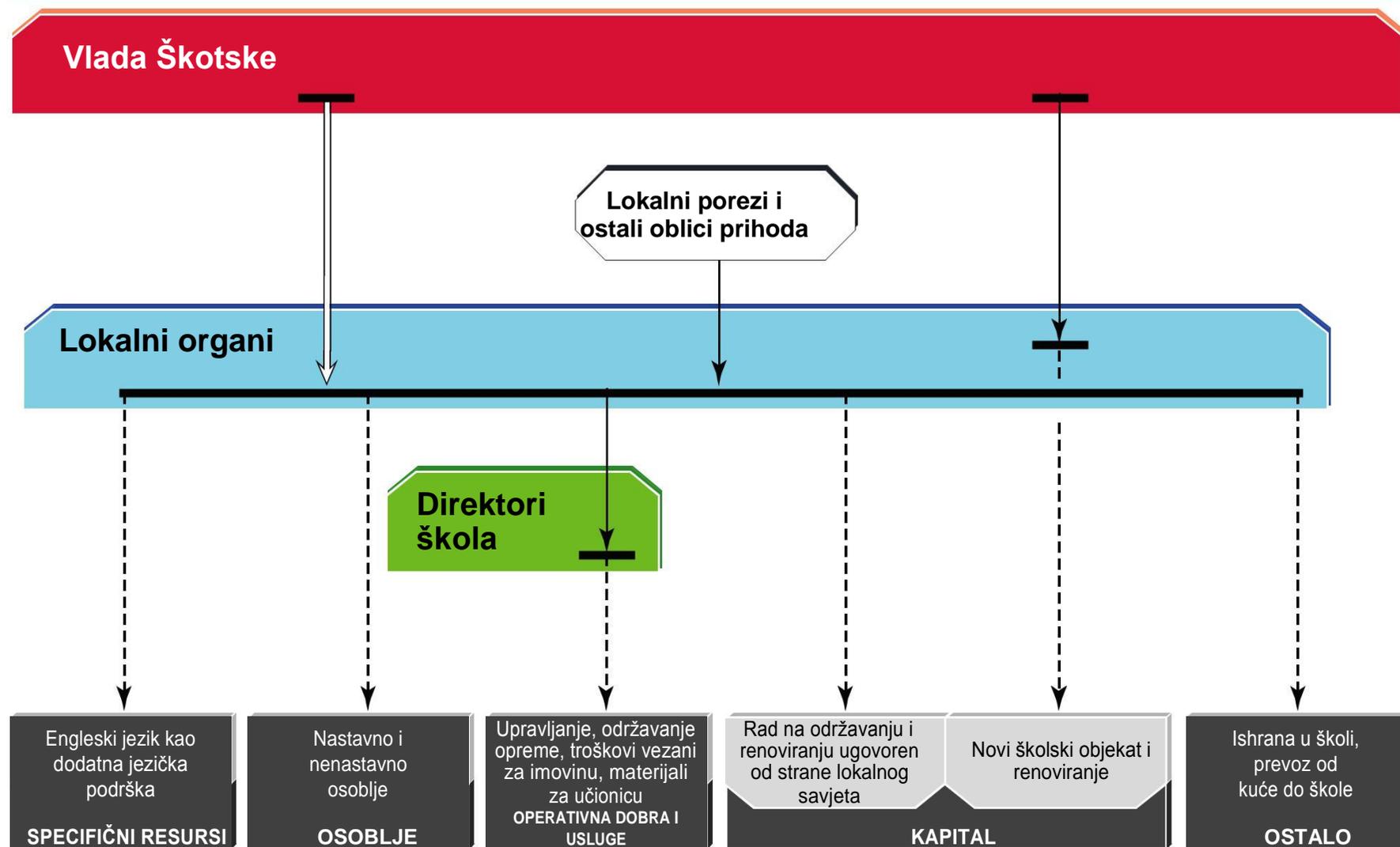
Izborne škole gimnazijskog tipa i integrisane škole koje subvencionira država (osnovno i opšte srednje obrazovanje)

Izborne škole gimnazijskog tipa i subvencionirane integrisane škole u vlasništvu su povjerenika ili članova školskog odbora. Njihove tekuće troškove i kapitalna ulaganja u potpunosti finansira Ministarstvo obrazovanja. Neke od škola same snose dio svojih kapitalnih izdataka. Kretanja sredstava na dijagramu prikazuju mehanizme finansiranja obrazovanja učenika mlađih i starijih od 16 godina (zbirni školski budžet i programi kapitalnog finansiranja). Škole su odgovorne za upravljanje sopstvenim redovnim sredstvima (zbirni školski budžet). Ne postoje utvrđeni iznosi koji se moraju potrošiti na osnovne kategorije troškova. Naznačene potkategorije odnose se na dobra i usluge za koje škole mogu trošiti ova sredstva, ali one ne isključuju druge kategorije koje nijesu navedene.

UJEDINJENO KRALJEVSTVO-ŠKOTSKA

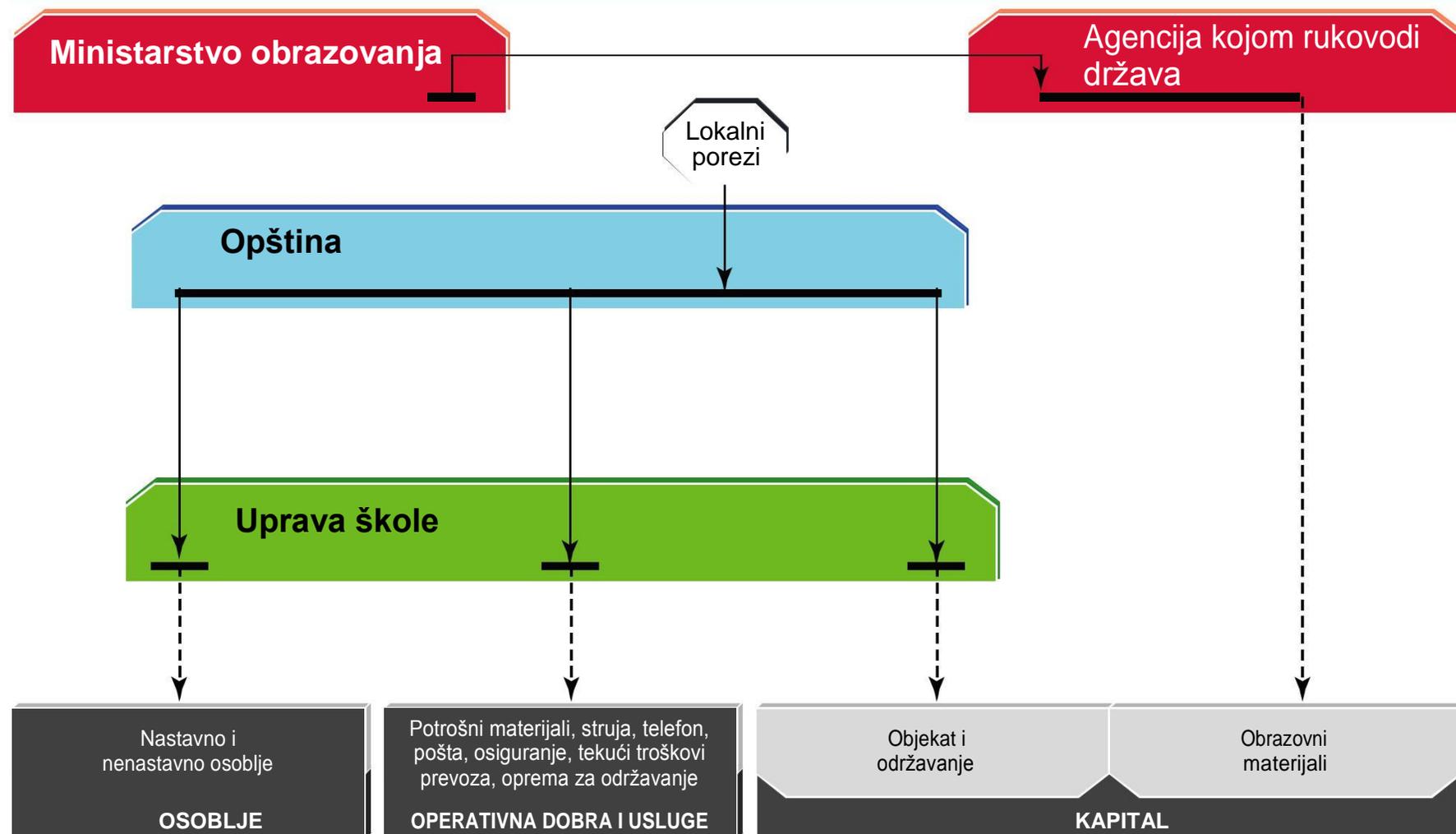
Osnovne i opšte srednje škole

Troškovi vezani za školske obroke, prevoz učenika, održavanje i renoviranje, kao i za potrebe časova engleskog jezika kao dodatne jezičke podrške, prikazani su kao troškovi koje pokrivaju lokalni organi jer se uopšteno smatra da te troškove ne bi trebale da snose škole. Međutim, lokalni organi mogu prenijeti jedan dio troškova ili sve troškove po navedenim kategorijama na direktore škola, ako je to razumno i praktično, imajući u vidu konkretne lokalne okolnosti.

ISLAND

Osnovne i niže srednje škole

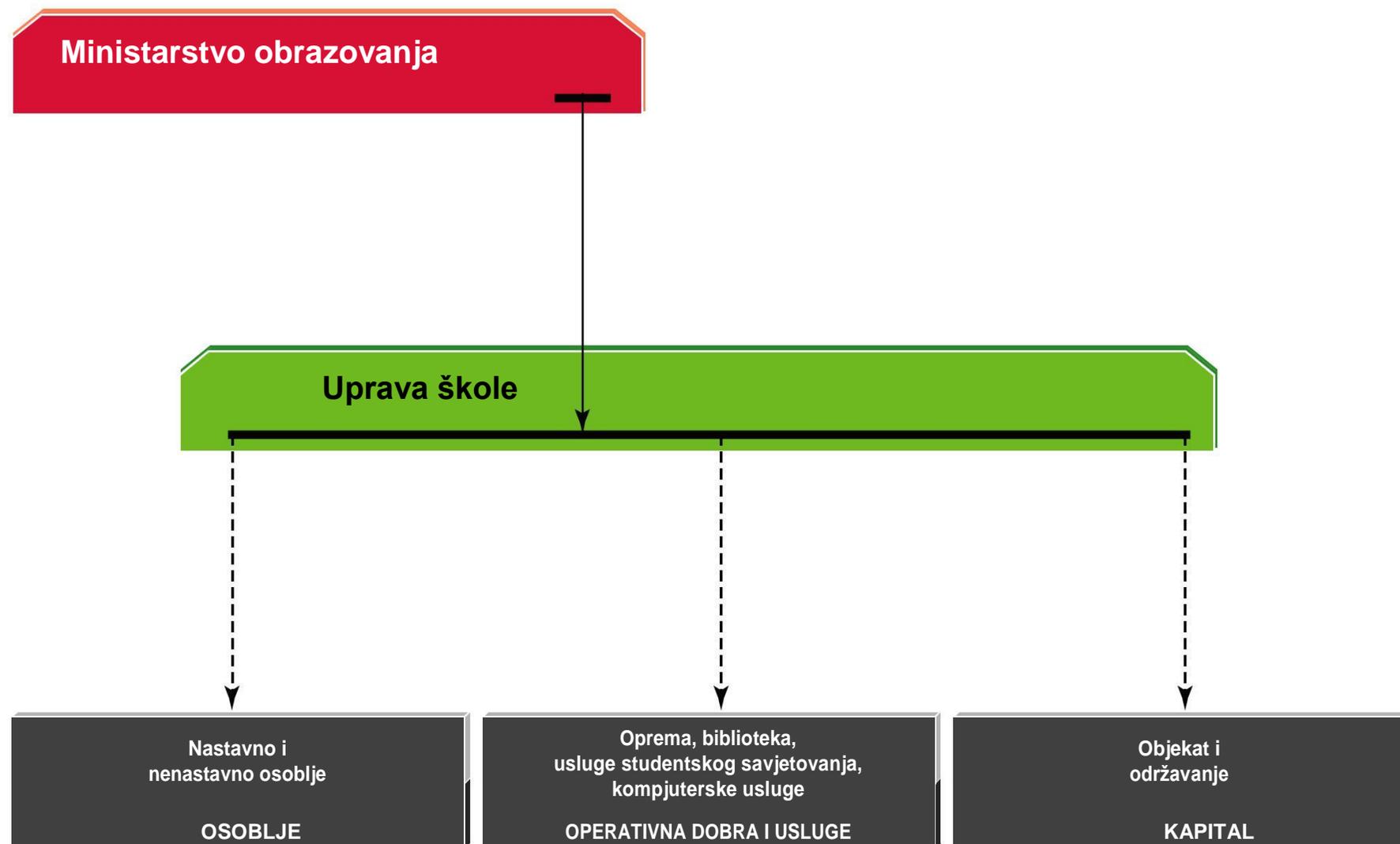

Ministarstvo obrazovanja ne prenosi sredstva direktno opštinama uz izuzetak sredstava koja su manja od 0,8 % ukupnih izdataka za škole koje država dodjeljuje opštinama kako bi kompenzovala troškove posebnog obrazovanja koje se sprovodi u školama. Svaka opština mora se zasebno prijaviti Ministarstvu unutrašnjih poslova svake godine, budući da se ta sredstva ne smatraju dijelom redovnog budžeta za obrazovanje. Sredstva se uplaćuju direktno opštini, a ne finansijskim službama u školama.

Škole sredstva za obrazovne materijale moraju uplatiti državnoj agenciji dok se njima materijali isporučuju u naturi.

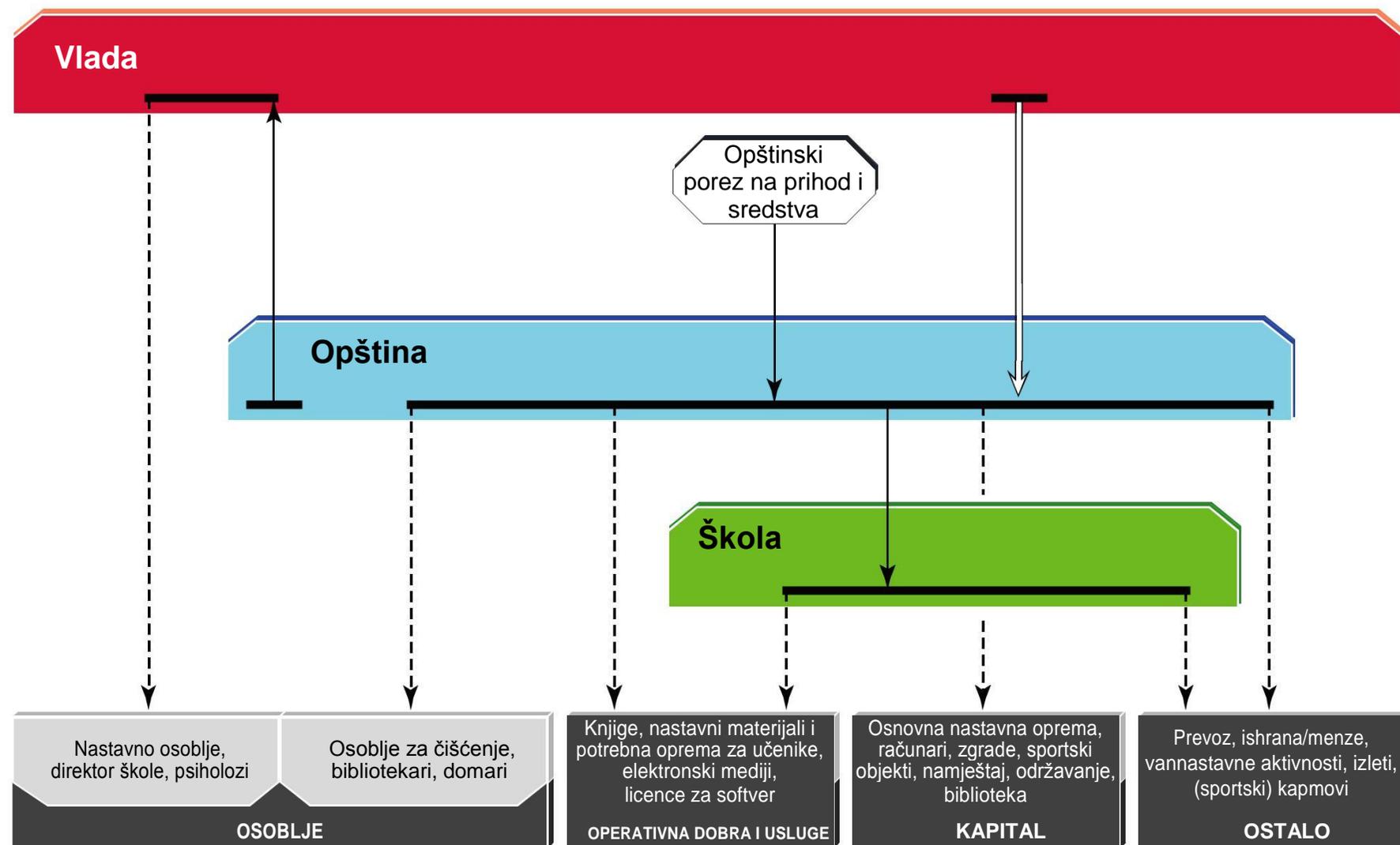
ISLAND

Više opšte srednje škole

LIHTENŠTAJN

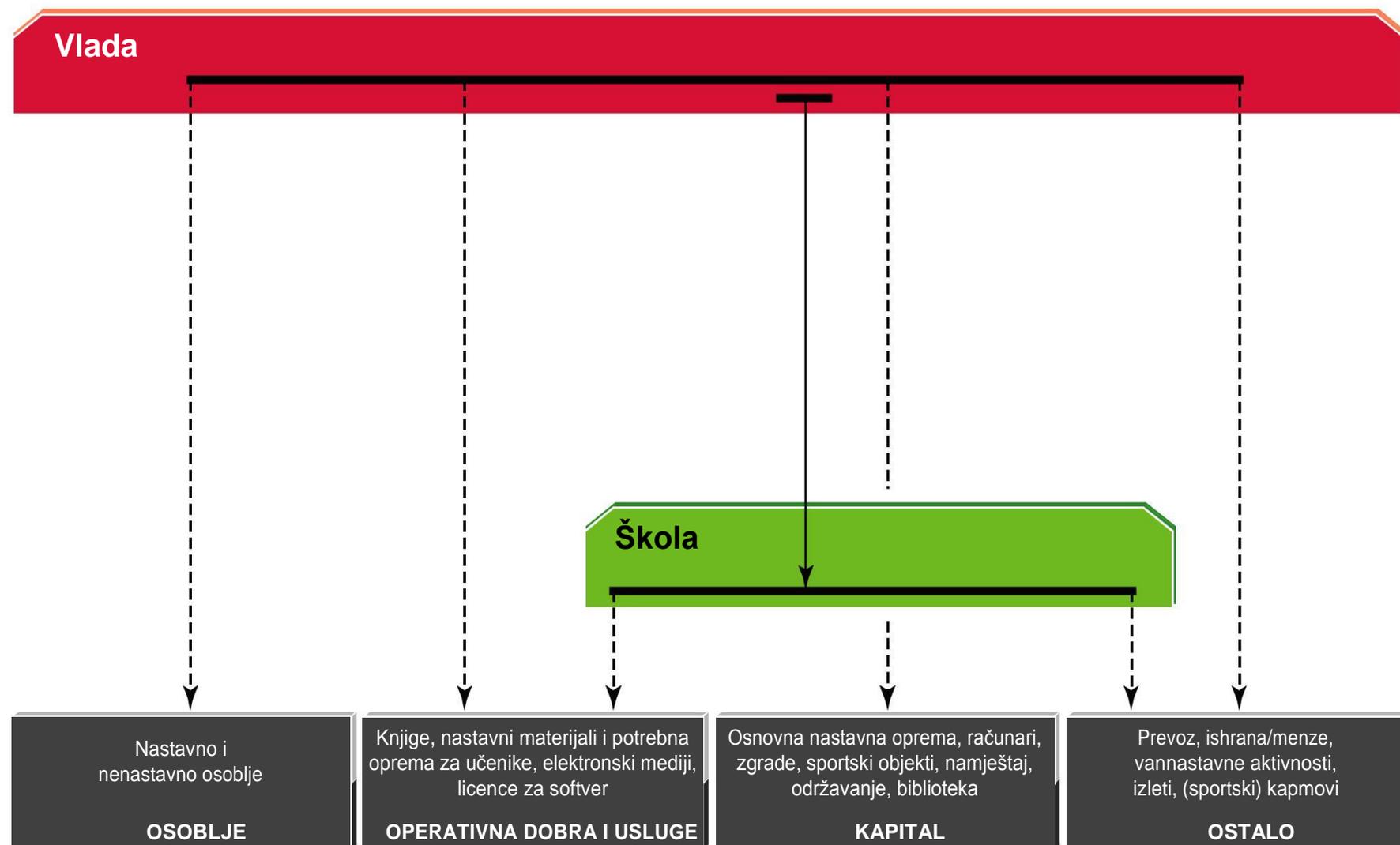
Osnovne škole

Nastavno osoblje i direktore škola zapošljava država, ali opštine doprinose sa 50 % u platama zaposlenih. Opštine mogu financirati i spoljne usluge, na primjer, usluge logopeda, itd. koje nijesu stalne usluge.

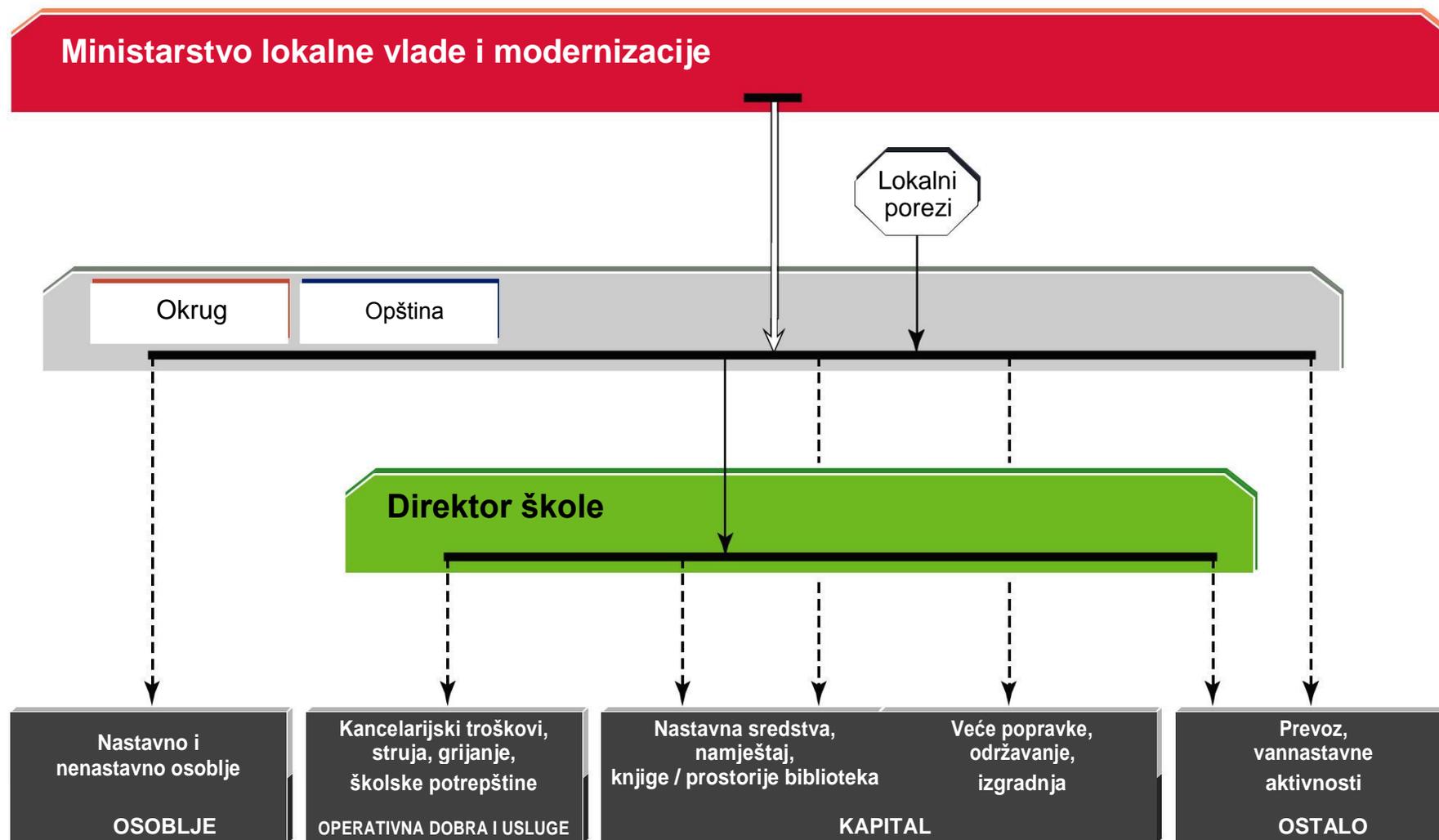
LIHTENŠTAJN

Opšte srednje škole

NORVEŠKA

Osnovne i opšte srednje škole

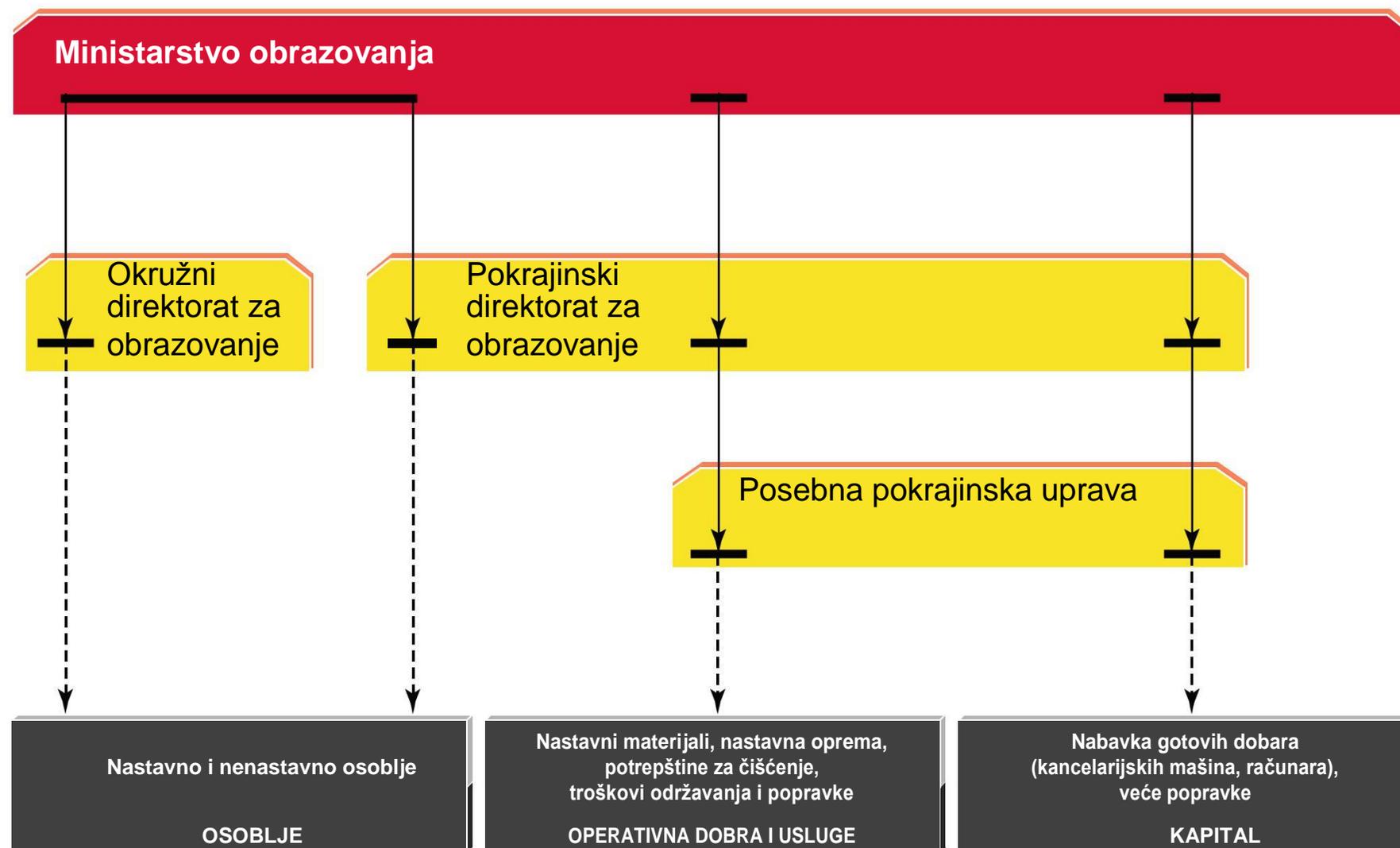

Osnovnim i nižim srednjim obrazovanjem upravljaju opštine, dok su okruzi zaduženi za više srednje obrazovanje. Stepjen autonomije u pogledu dodjeljivanja sredstava koje opštine ili okruzi daju školama razlikuje se u zavisnosti od same opštine ili okruga.

Osim informacija prikazanih na dijagramu, Ministarstvo obrazovanja i istraživanja dodjeljuje ograničena namjenska sredstva nekim okruzima i opštinama ili direktno školama nakon postupka apliciranja za sredstva koja će se utrošiti, na primjer, za školske razvojne projekte.

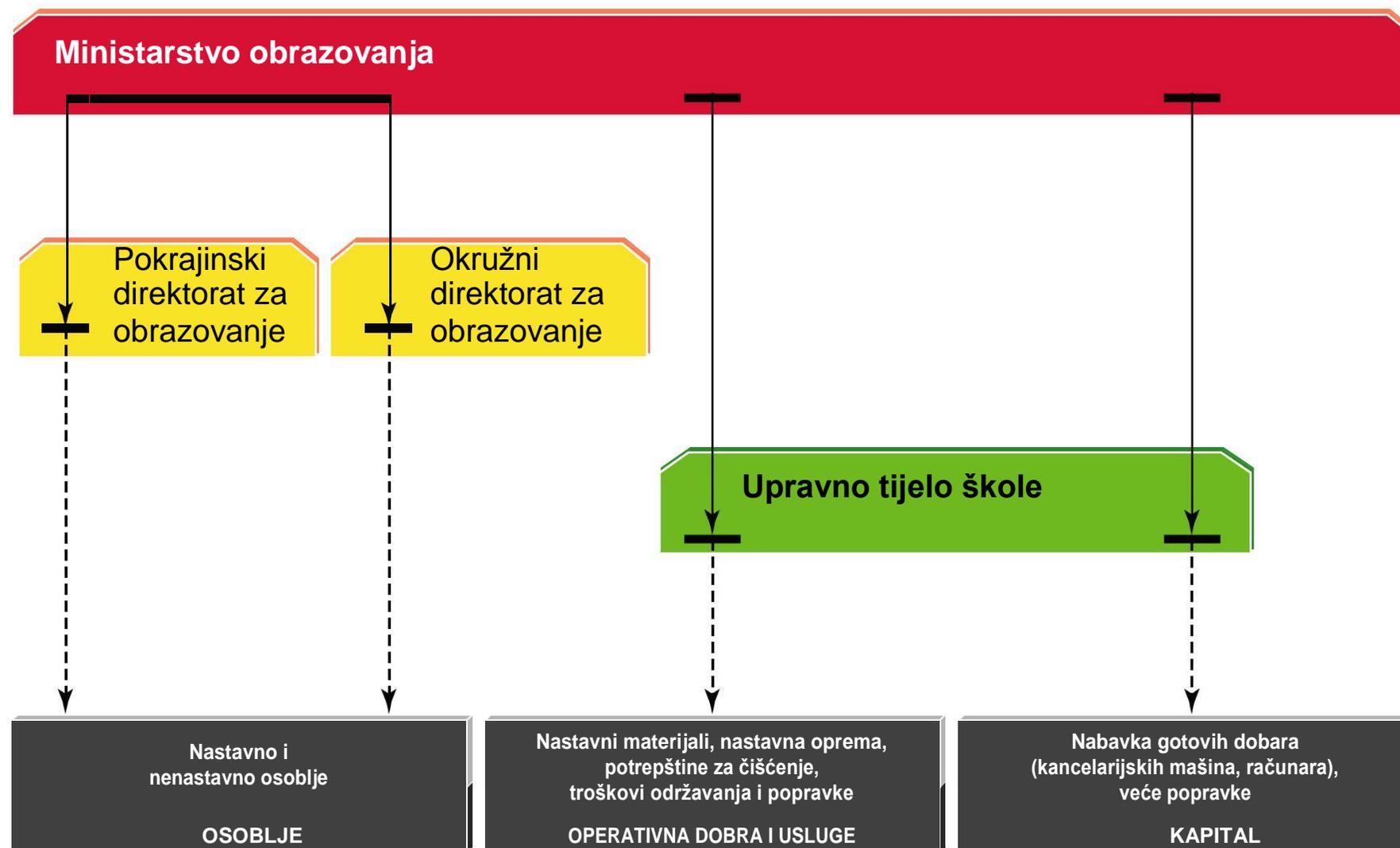
TURSKA

Osnovne i niže srednje škole

TURSKA

Više opšte srednje škole

IZVORI INFORMACIJA

Act no. 561/2004 Coll. of 24 September 2004 on Pre-school, Basic, Secondary, Tertiary, Professional and Other Education (the Education Act), www.msmt.cz/uploads/VKav_200/Act_561_2011/edu_act_2011.doc.

ECPRD Request no. 2837, *The role and function of the School Principal/Head Teacher*, 12 May 2015

ECPRD Request no. 2942, *Dismissal of school principals*, 24 September 2015

Evropska komisija /EACEA/Eurydice, 2014. Finansiranje škola u Evropi: mehanizmi, metode i kriterijumi u javnom finansiranju. Izvještaj Eurydice-a. Luksemburg: Kancelarija za publikacije Evropske unije.

Ley Orgánica 2/2006, de 3 de mayo, de Educación, https://www.boe.es/diario_boe/txt.php?id=BOE-A-2006-7899.

Pravilnik o izboru i imenovanju direktora osnovnih škola u Kantonu Sarajevo (*Službene novine Kantona Sarajevo br. 38/12*), <http://mon.ks.gov.ba/sites/mon.ks.gov.ba/files/38-12.pdf>.

Pravilnik o izboru i imenovanju direktora škole, „*Službeni glasnik Republike Srpske*“ br. 52/06.

Zakon br. 03/L-068 o obrazovanju u opštinama Republike Kosova, <https://gzk.rks-gov.net/ActDocumentDetail.aspx?ActID=2543>.

Zakon o ministarskim, vladinim i drugim imenovanjima Republike Srpske, „*Službeni glasnik Republike Srpske*“ br. 25/03.

Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi, <https://mzo.hr/sites/default/files/migrated/zakon-o-odgoju-i-obrazovanju-u-oiss.pdf>.

Zakon o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja, „*Službeni glasnik Republike Srbije*“, br. 72/2009, 52/2011, 55/2013, 35/2015 - autentično tumačenje, 68/2015 i 62/2016 - odluka US, http://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_osnovama_sistema_obrazovanja_i_vaspitanja.html.

Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje i izobraževanja (ZOVFI), <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO445>.

Zakon o principima lokalne samouprave u Federaciji Bosne i Hercegovine, <http://www.aarhus.ba/~aarhus/images/docs/fbih/05%20Zakon%20o%20prin%20lok%20samo%20up%20FBiH%20%2849-06%29.pdf>.